

КОДЕКС ЗА ЗАДЪЛЖИТЕЛНО ОБЩЕСТВЕНО ОСИГУРЯВАНЕ

Обн., ДВ, бр. 110 от 17.12.1999 г., в сила от 1.01.2000 г.; Решение № 5 на Конституционния съд на РБ от 29.06.2000 г. - бр. 55 от 7.07.2000 г.; изм. и доп., бр. 64 от 4.08.2000 г., изм., бр. 1 от 2.01.2001 г., доп., бр. 35 от 10.04.2001 г., изм., бр. 41 от 24.04.2001 г., изм. и доп., бр. 1 от 4.01.2002 г., в сила от 1.01.2002 г., изм., бр. 10 от 29.01.2002 г., в сила от 1.01.2002 г., изм. и доп., бр. 45 от 30.04.2002 г., в сила от 30.04.2002 г., бр. 74 от 30.07.2002 г., в сила от 1.01.2003 г.

кн. 1/2000 г., стр. 7; кн. 8/2000 г., стр. 9; кн. 9/2000 г., стр. 15; кн. 5/2001 г., стр. 9; кн. 2/2002 г., стр. 7; кн. 5/2002 г., стр. 106
т. 11, р. 2, № 390

Предмет

Чл. 1. (Доп. - ДВ, бр. 1 от 2002 г.) Този кодекс урежда задължителното обществено осигуряване, което включва държавното обществено осигуряване при общо заболяване, трудова злополука, професионална болест, майчинство, безработица, старост и смърт, както и допълнителното задължително пенсионно осигуряване.

ДЯЛ ПЪРВИ

ДЪРЖАВНО ОБЩЕСТВЕНО ОСИГУРЯВАНЕ

Глава първа

ОБЩИ ПОЛОЖЕНИЯ

Обхват на осигуряването

Чл. 2. Държавното обществено осигуряване предоставя обезщетения, помощи и пенсии при:

1. временна неработоспособност;
2. временна намалена работоспособност;
3. инвалидност;
4. майчинство;
5. (нова - ДВ, бр. 1 от 2002 г.) безработица;
6. (предишна т. 5 - ДВ, бр. 1 от 2002 г.) старост;
7. (предишна т. 6 - ДВ, бр. 1 от 2002 г.) смърт.

Принципи на осигуряването

Чл. 3. Държавното обществено осигуряване се осъществява въз основа на принципите на:

1. задължителност и всеобщност на осигуряването;
2. солидарност на осигурените лица;
3. равнопоставеност на осигурените лица;
4. социален диалог при управлението на осигурителната система;
5. фондова организация на осигурителните средства.

Осигурени лица

Чл. 4. (1) Задължително осигурени за всички осигурени социални рискове по този кодекс са:

1. работниците и служителите, наети на работа за повече от пет работни дни, или 40 часа, през един календарен месец, независимо от характера на работата, от начина на заплащането и от източника на финансиране;

2. държавните служители;

3. (нова - ДВ, бр. 74 от 2002 г.) съдиите, прокурорите, следователите, съдия-изпълнителите, съдиите по вписванията и съдебните служители;

4. (изм. - ДВ, бр. 64 от 2000 г., предишна т. 3, бр. 74 от 2002 г.) кадровите военнослужещи по Закона за отбраната и въоръжените сили на Република България, държавните служители - офицери, сержанти и граждански лица по Закона за Министерството на вътрешните работи и лицата по § 19 от преходните и заключителните разпоредби на Закона за изпълнение на наказанията;

5. (изм. - ДВ, бр. 1 от 2002 г., предишна т. 4, бр. 74 от 2002 г.) членовете на кооперации, упражняващи трудова дейност и получаващи възнаграждение в кооперацията; членовете на кооперации, работещи без трудови правоотношения в кооперацията, не се

осигуряват за безработица;

6. (предишна т. 5 - ДВ, бр. 74 от 2002 г.) лицата, които работят по втори или по допълнителен трудов договор;

7. (предишна т. 6 - ДВ, бр. 74 от 2002 г.) изпълнителите по договори за управление и контрол на търговски дружества.

(2) (Изм. - ДВ, бр. 64 от 2000 г., бр. 1 от 2002 г.) Работниците и служителите, наети на работа при един или повече работодатели за не повече от 5 работни дни (40 часа) през календарния месец, се осигуряват задължително за инвалидност, старост и смърт и за трудова злополука и професионална болест.

(3) (Частично обявена за противоконституционна от КС на РБ относно работещите пенсионери, включени в кръга на задължително осигурените лица по този законов текст - ДВ, бр. 55 от 2000 г.)

Задължително осигурени за инвалидност поради общо заболяване застарост и за смърт са:

1. лицата, регистрирани като упражняващи свободна професия и/или занаятчийска дейност;

2. лицата, упражняващи трудова дейност като еднолични търговци, собственици или съдружници в търговски дружества;

3. (обявена за противоконституционна от КС на РБ - ДВ, бр. 55 от 2000 г.)

докторантите, ако не са осигурени за пенсия на друго основание;

4. (изм. - ДВ, бр. 64 от 2000 г.) земеделските производители;

5. (изм. - ДВ, бр. 64 от 2000 г.) лицата, които полагат труд без трудово

правоотношение и получават месечно възнаграждение, равно или над една минимална

работна заплата, след намаляването му с нормативно признатите разходи.

(4) (Изм. - ДВ, бр. 64 от 2000 г., доп., бр. 1 от 2002 г.) Лицата по ал. 3, т. 1, 2 и 4 по

свой избор могат да се осигуряват и за всички осигурени социални рискове без трудова злополука и професионална болест и безработица.

(5) (Нова - ДВ, бр. 64 от 2000 г., изм., бр. 10 от 2002 г.) Лицата, изпратени на работа

в чужбина от български посредник, могат да се осигуряват за инвалидност поради общо

заболяване, за старост и за смърт върху избран осигурителен доход между минималния и

максималния месечен размер на осигурителния доход, определен със Закона за бюджета на

държавното обществено осигуряване.

(6) (Нова - ДВ, бр. 64 от 2000 г.) Лицата, на които е отпусната пенсия, се осигуряват

по свое желание в случаите, когато упражняват дейностите по ал. 3, т. 1, 2, 4 и 5 по реда на

този кодекс.

(7) (Нова - ДВ, бр. 1 от 2002 г.) Редът за осигуряване на самоосигуряващите се лица,

на лицата, работещи без трудово или служебно правоотношение, и на лицата, изпратени на

работа в чужбина от български работодател или с посредничество на българска

организация, се урежда от Министерския съвет по предложение на Националния

осигурителен институт.

Осигурители

Чл. 5. (1) Осигурител е всяко физическо лице, юридическо лице или негово

поделение, както и други организации, които имат задължение по закон да внасят

осигурителни вноски за други физически лица.

(2) Самоосигуряващ се е физическо лице, което е длъжно да внася осигурителни

вноски изцяло за своя сметка.

(3) (Изм. - ДВ, бр. 1 от 2002 г.) Осигурителите периодично представят на

Националния осигурителен институт данни за осигурителния доход, осигурителните

вноски за държавното обществено осигуряване, здравното осигуряване и допълнителното

задължително пенсионно осигуряване, осигурителните плащания и за трудовия стаж

поотделно за всеки работник или служител.

(4) Данните по ал. 3 се представят на Националния осигурителен институт и от

лицата по ал. 2.

(5) Националният осигурителен институт издава инструкция за сроковете,

съдържанието, начина и реда за предоставяне и съхраняване на данните по ал. 3.

(6) Осигурителят е длъжен при поискване от осигуреното лице или негов представител да издава в 14-дневен срок необходимите документи за осигурителен стаж и осигурителен доход.

(7) (Нова - ДВ, бр. 1 от 2002 г.) При ликвидация, сливане, вливане, отделяне, разделяне или преобразуване осигурителите са длъжни да уведомят териториалното поделение на Националния осигурителен институт, където са регистрирани, преди внасянето на искането в съда. Доказателството за уведомяване е условие за разглеждане на искането от съда.

(8) (Нова - ДВ, бр. 1 от 2002 г.) При откриване на банкова сметка осигурителят декларира това обстоятелство в 7-дневен срок пред териториалното поделение на Националния осигурителен институт, където е регистриран.

Осигурителни вноски и осигурителен доход

Чл. 6. (Изм. и доп. - ДВ, бр. 64 от 2000 г., изм., бр. 1 от 2002 г.) (1) Размерът на осигурителните вноски за фондовете на държавното обществено осигуряване се определя за всеки от фондовете със Закона за бюджета на държавното обществено осигуряване съобразно обхванатите осигурени социални рискове.

(2) Доходът, върху който се дължат осигурителни вноски, включва всички възнаграждения и други доходи от трудова дейност. Със Закона за бюджета на държавното обществено осигуряване се определят:

1. максималният месечен размер на осигурителния доход през календарната година;
2. минималният месечен размер на осигурителния доход през календарната година за самоосигуряващите се лица.

(3) Осигурителните вноски за работниците и служителите, за лицата, упражняващи трудова дейност и получаващи трудови възнаграждения като членове на кооперации, се дължат върху получените брутни месечни възнаграждения, но върху не повече от максималния месечен размер на осигурителния доход, и се разпределят между осигурителите и осигурените, както следва:

1. за 2000 и 2001 г. - 80:20;
2. за 2002 г. - 75:25;
3. за 2003 г. - 70:30;
4. за 2004 г. - 65:35;
5. за 2005 г. - 60:40;
6. за 2006 г. - 55:45;
7. за 2007 г. и след това - 50:50.

(4) Осигурителните вноски за лицата по чл. 4, ал. 1, т. 6 и ал. 3, т. 5 се дължат върху получените месечни възнаграждения след намаляването им с нормативно признатите разходи, но върху не повече от максималния месечен размер на осигурителния доход, и се разпределят между осигурителя и осигурения в съотношението по ал. 3.

(5) (Изм. и доп. - ДВ, бр. 74 от 2002 г.) Осигурителните вноски за лицата по чл. 4, ал. 1, т. 2, 3 и 4 се дължат върху получените брутни месечни възнаграждения по тези правоотношения, но върху не повече от максималния месечен размер на осигурителния доход, и са за сметка на държавния бюджет.

(6) Осигурителните вноски за фонд "Трудова злополука и професионална болест" са за сметка на осигурителите.

(7) Осигурителните вноски за лицата по чл. 4, ал. 3, т. 1, 2 и 4 са за сметка на осигурените лица и се дължат авансово:

1. за лицата по чл. 4, ал. 3, т. 1 и 2 - върху месечен осигурителен доход между минималния и максималния месечен размер на дохода, определен със Закона за бюджета на държавното обществено осигуряване за съответната година;
2. за лицата по чл. 4, ал. 3, т. 4 - върху месечен осигурителен доход между петдесет на сто от минималния и максималния месечен размер на дохода, определен със Закона за бюджета на държавното обществено осигуряване за съответната година.

(8) Окончателният размер на месечния осигурителен доход за лицата по ал. 7 се определя за периода, през който е упражнявана трудова дейност през предходната година, въз основа на доходите, декларирани в годишната данъчна декларация по Закона за облагане доходите на физическите лица, и не може да бъде по-малък от минималния месечен осигурителен доход и по-голям от максималния месечен осигурителен доход. Окончателната осигурителна вноска се дължи върху годишния осигурителен доход, определен като разлика между декларирания доход и сбора от доходите, върху които са

вносяни авансово осигурителни вноски. Осигурителните вноски се внасят за сметка на осигурените лица в размерите, определени за фонд "Пенсии".

(9) Земеделските производители, регистрирани на основание на нормативен акт, които извършват единствено земеделска дейност, не определят окончателен размер на осигурителния доход. Осигурителните вноски за тези лица могат да се изплащат от фондове за подпомагане на земеделските производители по ред, определен от Министерският съвет.

(10) За лицата, които получават доходи от дейности на различни основания по чл. 4, осигурителните вноски се внасят върху сбора от осигурителните им доходи, но върху не повече от максималния месечен размер на осигурителния доход, по следния ред:

1. доходи по трудови и/или по служебни правоотношения, по договори за управление и контрол на търговски дружества и от трудова дейност като член-кооператори;
2. осигурителен доход като еднолични търговци, собственици или съдружници в търговски дружества, упражняващи свободна професия и/или занаятчийска дейност, и земеделски производители;
3. доходи за работа без трудово правоотношение.

(11) Върху средствата за социални разходи, давани постоянно или периодично пряко на лицата по чл. 4, ал. 1 в пари или в натура, се внасят осигурителни вноски в размера за фонд "Пенсии", определени съответно по реда на ал. 3, 4 и 5.

(12) Осигурителните вноски за сметка на осигурителите не могат да се удържат от възнаграждението на осигурените. То не може да се намалява с размера им.

(13) Елементите на възнаграждението, както и доходите, върху които се правят осигурителни вноски, се определят с акт на Министерския съвет по предложение на Националния осигурителен институт.

Чл. 6а. (Нов - ДВ, бр. 45 от 2002 г.) (1) Данъчните органи предоставят на Националния осигурителен институт информация за декларирания или установения с акт на данъчните органи доход на данъчно задължените лица по Закона за облагане доходите на физическите лица.

(2) Националният осигурителен институт предоставя на данъчната администрация информация за дохода по чл. 6, ал. 2.

Ред за внасяне на осигурителните вноски

(Загл. изм. - ДВ, бр. 1 от 2002 г.)

Чл. 7. (1) (Изм. - ДВ, бр. 1 от 2002 г.) Осигурителните вноски за държавното обществено осигуряване, които са за сметка на осигурителите, се внасят едновременно с изплащането на дължимото възнаграждение или на част от него.

(2) (Изм. - ДВ, бр. 1 от 2002 г.) Осигурителните вноски за сметка на осигурените лица по чл. 4, ал. 1 се внасят при изплащане на дължимото възнаграждение.

(3) (Изм. - ДВ, бр. 1 от 2002 г.) Осигурителните вноски за самоосигуряващите се лица се внасят лично или чрез осигурителни каси до 10-о число на месеца, следващ месеца, за който се дължат.

(4) (Нова - ДВ, бр. 64 от 2000 г., в сила от 1.08.2000 г.) Земеделските производители, които извършват единствено земеделска дейност и се осигуряват само за инвалидност поради общо заболяване, за старост и за смърт, могат да внесат дължимите осигурителни вноски до 31 март на годината, следваща календарната година, за която се отнасят.

(5) (Нова - ДВ, бр. 1 от 2002 г.) Осигурителните вноски за лицата, които работят без трудово правоотношение, се внасят от осигурителя до 10-о число на месеца, следващ месеца, за който се дължат.

(6) (Нова - ДВ, бр. 1 от 2002 г.) Осигурителните вноски се внасят в банките или в пощенските клонове и станции по ред, определен от Националния осигурителен институт, по съответните сметки на държавното обществено осигуряване и на допълнителното задължително пенсионно осигуряване.

(7) (Нова - ДВ, бр. 1 от 2002 г.) Осигурителите внасят осигурителните вноски с платежни нареждания за всеки месец поотделно чрез прехвърляне от сметките си по съответната сметка на държавното обществено осигуряване и на допълнителното задължително пенсионно осигуряване при изплащане на трудовите възнаграждения, включително за авансови плащания. При теглене на суми за плащания, при прекратяване на осигуряването или при отпуск извън редовното плащане на заплати или аванс не се издава отделно платежно нареждане - тези суми се включват в платежното нареждане за първото следващо внасяне на осигурителни вноски.

(8) (Нова - ДВ, бр. 1 от 2002 г.) Банките отпускат суми за изплащане на трудови възнаграждения, включително за авансовото им изплащане, както и за парични обезщетения, и на други плащания от държавното обществено осигуряване само след представяне на платежно нареждане за прехвърляне на осигурителните вноски и декларация от осигурителя, че са внесени дължимите осигурителни вноски върху тези суми за държавното обществено осигуряване, за здравното осигуряване и за допълнителното задължително пенсионно осигуряване.

(9) (Нова - ДВ, бр. 1 от 2002 г.) Осигурителите, които нямат банкова сметка, внасят осигурителните вноски в брой в банките и в пощенските клонове и станции по съответната сметка на държавното обществено осигуряване и на допълнителното задължително пенсионно осигуряване.

(10) (Нова - ДВ, бр. 1 от 2002 г.) Частта от осигурителните вноски, която е за сметка на осигурените лица съгласно чл. 6, ал. 3, се внася при изплащане на възнагражденията им и не се удържа от авансовите плащания освен в случаите, когато за съответния месец е изплатен само аванс.

Осигурителни каси

Чл. 8. (1) (Изм. - ДВ, бр. 64 от 2000 г.) Лицата по чл. 4, ал. 3, т. 1, 2 и 4 и юридическите лица могат да образуват осигурителни каси, които се регистрират в териториалното поделение на Националния осигурителен институт. Осигурителните каси провеждат осигуряването на своите членове. Осигурители, които са членове на осигурителните каси и имат наети на работа до 10 работници или служители, могат да провеждат тяхното осигуряване, както и осигуряването на лицата, работещи при тях без трудово правоотношение, чрез осигурителните каси.

(2) (Изм. - ДВ, бр. 64 от 2000 г.) Осигурителните каси извършват осигуряването на лицата по ал. 1, като:

1. (изм. - ДВ, бр. 64 от 2000 г., бр. 1 от 2002 г.) събират дължимите осигурителни вноски за държавното обществено осигуряване, за допълнителното задължително пенсионно осигуряване, за здравното осигуряване и ги превежда по съответните сметки на Националния осигурителен институт;

2. изплащат дължимите парични обезщетения и помощи на осигурените лица при настъпване на осигурителен случай;

3. оформят и съхраняват документите, свързани с осигуряването на членовете на касата.

(3) Начинът и редът за създаването и функционирането на осигурителните каси се уреждат с акт на Министерския съвет по предложение на Националния осигурителен институт.

Осигурителен стаж

Чл. 9. (Изм. и доп. - ДВ, бр. 64 от 2000 г., изм., бр. 1 от 2002 г.) (1) За осигурителен стаж се зачита времето, за което са били дължими или внесени осигурителни вноски за лицата по чл. 4, ал. 1, 2 и ал. 3, т. 5, а за самоосигуряващите се лица - времето, за което са внесени осигурителни вноски. Не се зачита за осигурителен стаж времето, през което лицата са били осигурени само за трудова злополука и професионална болест.

(2) За осигурителен стаж, без да се правят осигурителни вноски, се зачита времето:

1. на платен и неплатен отпуск за отглеждане на малко дете;

2. на платените и неплатените отпуски за временна неработоспособност и за отпуск за бременност и раждане;

3. на неплатения отпуск до 30 работни дни през една календарна година;

4. през което лицето е получавало обезщетение за безработица.

(3) За осигурителен стаж се зачита и времето:

1. през което лицата по чл. 4, ал. 1, т. 1, 2 и 3 не са работили поради незаконно недопускане или отстраняване от работа; за този период се внасят осигурителни вноски за сметка на осигурителя върху последното брутно възнаграждение, ако лицето не е било осигурявано; ако лицето е било осигурявано на друго основание, осигурителните вноски се внасят върху разликата между последното брутно възнаграждение и осигурителния доход за периода, ако този доход е по-малък;

2. през което лицата по чл. 4, ал. 1, т. 1, 2 и 3 са били без работа поради уволнение, което е признато за незаконно от компетентните органи - от датата на уволнението до възстановяването им на работа; за този период се внасят осигурителни вноски за сметка на осигурителя върху последното брутно възнаграждение, ако лицето не е било осигурявано;

ако лицето е било осигурявано, осигурителните вноски се внасят върху разликата между последното брутно възнаграждение и осигурителния доход за периода, ако този доход е по-малък;

3. през което уволненият поради задържане от органите на властта е останал без работа в резултат на това, и не е бил привлечен като обвиняем, или е бил оправдан, или наказателното производство е било прекратено или наложеното наказание лишаване от свобода е признато по съответния ред за неоснователно наложено поради това, че не е извършил деянието или че извършеното деяние не съставлява престъпление; за този период се внасят осигурителни вноски за сметка на републиканския бюджет върху последното брутно възнаграждение;

4. през което трудоустроеното лице не работи, тъй като не му е предоставена подходяща работа от осигурителя съобразно предписанието на здравните органи; за този период се внасят осигурителни вноски за сметка на осигурителя върху полагащото се обезщетение;

5. през което лицето е получавало обезщетение за времето, през което е останало без работа по Кодекса на труда, Закона за държавния служител и Закона за висшето образование; за този период се внасят осигурителни вноски върху получаваното обезщетение; за работниците и служителите осигурителните вноски са в съотношението по чл. 6, ал. 3.

(4) Осигурителният стаж в случаите по ал. 3, т. 1 - 4 се зачита от категорията труд, по която лицето е работело преди незаконното недопускане или отстраняване от работа, уволнението, изтърпяването на наказанието лишаване от свобода и времето, през което трудоустроеният не работи, ако това е по-благоприятно за лицето.

(5) Осигурителните вноски по ал. 3 са в размерите за фонд "Пенсии" и за допълнително задължително пенсионно осигуряване.

(6) За осигурителен стаж при пенсиониране се зачита и времето, през което родител (осиновител) или съпруг (съпруга) са полагали грижи за инвалиди със загубена работоспособност над 90 на сто, които постоянно се нуждаят от чужда помощ, поради което не са били осигурени или не са получавали пенсия. При пенсиониране за периода, който се зачита за осигурителен стаж, се внасят осигурителни вноски в размера за фонд "Пенсии" върху минималната работна заплата към датата на отпускането на пенсия, които са за сметка на държавния бюджет.

(7) За осигурителен стаж при пенсиониране се зачита периодът на наборна или мирновременна алтернативна служба и времето, през което неработеща майка е гледала дете до 3-годишна възраст. За тези периоди се внасят осигурителни вноски в размера за фонд "Пенсии" за сметка на републиканския бюджет върху минималната работна заплата към датата на отпускане на пенсията.

(8) Зачита се за осигурителен стаж при пенсиониране, ако това е по- благоприятно за лицата, в съотношение 4 години за 5 години от трета категория времето, през което лицата са работили по трудов договор при пълно работно време и:

1. по допълнителен или втори трудов договор с дневно работно време не по-малко от 3 часа;

2. са упражнявали трудова дейност като еднолични търговци, собственици или съдружници в търговски дружества;

3. са упражнявали свободна професия и/или занаятчийска дейност.

(9) Осигурителен стаж по ал. 8 се зачита на държавните служители, когато са упражнявали някои от дейностите по същата алинея, при спазване разпоредбите на Закона за държавния служител.

(10) Осигурителният стаж по ал. 8 и 9 се зачита само за придобиване право на пенсия за осигурителен стаж и възраст по чл. 68.

Възникване, времетраене и прекратяване на осигуряването

Чл. 10. (Изм. и доп. - ДВ, бр. 64 от 2000 г., изм., бр. 1 от 2002 г.) Осигуряването възниква от деня, в който лицата започват да упражняват трудова дейност по чл. 4 и продължава до прекратяването ѝ.

Осигурителни права на осигурените за всички осигурени социални рискове

Чл. 11. (1) Осигурените за всички осигурени социални рискове лица имат право на:

1. парични обезщетения за:

а) временна неработоспособност поради общо заболяване, трудова злополука и професионална болест, за санаторно-курортно лечение и при належаш медицински преглед или изследване, карантина, отстраняване от работа по предписание на здравните органи,

гледане на болен или на член от семейството под карантина, належащо придружаване на болен член от семейството за медицински преглед, изследване или лечение, както и за гледане на здраво дете, върнато от детско заведение поради карантина в заведението или на детето;

б) трудоустрояване при временно намалена работоспособност поради общо заболяване, трудова злополука или професионална болест;

в) трудоустрояване поради бременност и кърмене;

г) бременност и раждане;

д) отглеждане на малко дете;

2. парични помощи за:

а) инвалидност поради общо заболяване, когато няма основания за отпускане на пенсия;

б) профилактика и рехабилитация;

в) помощно-технически средства, свързани с увреждането;

3. (нова - ДВ, бр. 1 от 2002 г.) обезщетения за безработица;

4. (предишна т. 3 - ДВ, бр. 1 от 2002 г.) пенсии за:

а) осигурителен стаж и възраст;

б) инвалидност поради трудова злополука или професионална болест;

в) инвалидност поради общо заболяване.

(2) (Изм. - ДВ, бр. 1 от 2002 г.) При смърт на осигуреното лице съпругът (съпругата), децата и родителите имат право на еднократна помощ в общ размер две минимални работни заплати и на наследствена пенсия.

(3) (Нова - ДВ, бр. 1 от 2002 г.) Паричната помощ за инвалидност поради общо заболяване, когато няма основание за отпускане на пенсия на осигуреното лице, е в размер на 60-дневното обезщетение за временна неработоспособност, определено съгласно чл. 41.

Осигурителни права на осигурените за трудова злополука и професионална болест

(Загл. изм. - ДВ, бр. 1 от 2002 г.)

Чл. 12. (1) (Изм. - ДВ, бр. 1 от 2002 г.) Осигурените за трудова злополука или професионална болест лица имат право на:

1. парични обезщетения за временна неработоспособност поради трудова злополука или професионална болест, санаторно-курортно лечение, належащ медицински преглед, изследване и/или лечение;

2. парични помощи за профилактика и рехабилитация;

3. пенсия за инвалидност поради трудова злополука или професионална болест;

4. парични помощи за помощно-технически средства, свързани с увреждането.

(2) (Изм. - ДВ, бр. 1 от 2002 г.) При смърт на осигуреното лице, която е в причинна връзка със злополуката или професионалната болест, съпругът (съпругата), децата и родителите имат право на еднократна помощ в общ размер две минимални работни заплати и на наследствена пенсия.

Осигурителни права на осигурените за инвалидност поради общо заболяване, за старост и за смърт

(Загл. изм. - ДВ, бр. 1 от 2002 г.)

Чл. 13. (1) (Изм. - ДВ, бр. 1 от 2002 г.) Осигурените за инвалидност поради общо заболяване, за старост и за смърт имат право на:

1. пенсия за инвалидност поради общо заболяване;

2. пенсия за осигурителен стаж и възраст;

3. парични помощи за помощно-технически средства, свързани с увреждането.

(2) (Изм. - ДВ, бр. 1 от 2002 г.) При смърт на осигуреното лице съпругът (съпругата), децата и родителите имат право на еднократна помощ в общ размер две минимални работни заплати и на наследствена пенсия.

Експертиза на работоспособността

Чл. 14. (1) Експертизата на работоспособността се организира и ръководи от Министерството на здравеопазването.

(2) Степента на трайно намалената работоспособност се определя в проценти спрямо възможностите на здравия човек.

(3) Принципите и критериите на експертизата на работоспособността, както и редът за нейното установяване, се определят с акт на Министерския съвет.

(4) (Нова - ДВ, бр. 1 от 2002 г.) Контролът върху експертизата на

работоспособността се осъществява от Министерството на здравеопазването и от Националния осигурителен институт.

Органи на експертизата на работоспособността

Чл. 15. (1) Експертизата на временната неработоспособност се осъществява от лекуващите лекари, лекарските консултативни комисии (ЛКК), териториалните експертни лекарски комисии (ТЕЛК) и Националната експертна лекарска комисия (НЕЛК).

(2) Експертизата на трайната неработоспособност се осъществява от териториалните експертни лекарски комисии и от НЕЛК.

Обжалване на решенията на органите на експертизата

Чл. 16. (1) (Изм. - ДВ, бр. 1 от 2002 г.) Обжалванията и възраженията от страна на заинтересованите лица и органи (освидетелстваните, осигурителите, Националния осигурителен институт и органите на медицинската експертиза на работоспособността) се правят:

1. (изм. - ДВ, бр. 1 от 2002 г.) срещу решенията на лекуващия лекар - пред лекарската консултативна комисия;
2. (изм. - ДВ, бр. 1 от 2002 г.) срещу решенията на лекарската консултативна комисия - в 14-дневен срок от получаването им пред териториалната експертна лекарска комисия;
3. срещу решенията на териториалната експертна лекарска комисия - в 14-дневен срок от получаването им пред НЕЛК;
4. (изм. - ДВ, бр. 1 от 2002 г.) срещу решенията на НЕЛК - пред Софийския градски съд по реда на Закона за административното производство.

(2) Органите по експертизата на работоспособността могат и по своя инициатива да отменят или да изменят неправилни решения на по-долустоящите органи, както и да връщат техните решения за отстраняване на грешки или непълноти.

(3) Ръководителят на НЕЛК може да разпорежи преразглеждане на неправилни или противоречиви решения, постановени от нейните състави.

Влизане в сила на решенията

Чл. 17. Решенията на органите по експертизата на работоспособността, които не са обжалвани или редът за обжалването им е изчерпан, са задължителни за всички лица, органи и организации в страната.

Глава втора

ФИНАНСОВО УСТРОЙСТВО

Осигурителни фондове

Чл. 18. Средствата на държавното обществено осигуряване се обособяват във:

1. фонд "Пенсии";
2. (нова - ДВ, бр. 1 от 2002 г.) фонд "Пенсии, несвързани с трудова дейност";
3. (предишна т. 2 - ДВ, бр. 1 от 2002 г.) фонд "Трудова злополука и професионална болест";
4. (предишна т. 3 - ДВ, бр. 1 от 2002 г.) фонд "Общо заболяване и майчинство";
5. (нова - ДВ, бр. 1 от 2002 г.) фонд "Безработица".

Бюджет на фондовете

Чл. 19. (1) (Доп. - ДВ, бр. 1 от 2002 г.) Народното събрание приема Закон за бюджета на държавното обществено осигуряване, който включва консолидиран бюджет на държавното обществено осигуряване, бюджетите на фондовете по чл. 18 и бюджета на Националния осигурителен институт и действа за срок една календарна година.

(2) Законопроектът за бюджета на държавното обществено осигуряване се изготвя от Националния осигурителен институт и се представя в Министерския съвет за съгласуване заедно с проекта на Закона за държавния бюджет. Министерството на финансите след приемането на макроикономическата рамка на държавния бюджет предоставя на Националния осигурителен институт необходимите показатели за съставяне на проекта на бюджета на държавното обществено осигуряване.

(3) Законопроектът по ал. 2 се съставя по пълна бюджетна класификация за държавния бюджет.

(4) В Закона за бюджета на държавното обществено осигуряване се предвижда общ резерв на фондовете по чл. 18, образуван чрез отчисления по норматив, определен в закона за бюджета, въз основа на осигурително-технически план. В резерва се внасят и приходите по актовете за начет.

(5) Законопроектът за бюджета на държавното обществено осигуряване се

разглежда от Народното събрание едновременно със законопроекта за държавния бюджет.

(6) В случай, че бюджетът на държавното обществено осигуряване не бъде приет от Народното събрание до началото на бюджетната година, осигурителните приходи се събират и осигурителните разходи се извършват съобразно действащите нормативни актове, а за издръжка на органите на Националния осигурителен институт се разходва месечно до една дванадесета част от разходите, предвидени в бюджета за предходната година.

Бюджет на Националния осигурителен институт

Чл. 20. (1) Бюджетът на Националния осигурителен институт е част от консолидирания бюджет на държавното обществено осигуряване и се разработва по приходните и разходните параграфи на бюджетната класификация.

(2) Приходите в бюджета на Националния осигурителен институт се формират като:

1. (изм. и доп. - ДВ, бр. 1 от 2002 г.) процент от приходите от осигурителните вноски за фондовете "Пенсии", "Общо заболяване и майчинство", "Трудова злополука и професионална болест", "Безработица" и "Пенсии, несвързани с трудова дейност";

2. процент от приходите от здравноосигурителните вноски;

3. (отм. - ДВ, бр. 1 от 2002 г.);

4. процент от приходите от осигурителни вноски за допълнителното задължително пенсионно осигуряване;

5. заеми;

6. неданъчни приходи.

(3) (В сила от 1.01.2001 г.) Разходите по бюджета на Националния осигурителен институт се определят за:

1. издръжка на дейността по държавното обществено осигуряване и на дейностите по здравното осигуряване, фонд "Професионална квалификация и безработица" и допълнителното задължително пенсионно осигуряване (в частта за събиране и контрол на осигурителните вноски);

2. капиталови разходи (за придобиване на дълготрайни материални активи, нематериални активи и основен ремонт), свързани с цялостната дейност на Националния осигурителен институт;

3. погасяване на задължения по заеми.

(4) Процентите по ал. 2, т. 1 - 4 се определят със Закона за бюджета на държавното обществено осигуряване.

(5) Разходите по ал. 3 се утвърждават от надзорния съвет на Националния осигурителен институт по предложение на управителя.

Приходи по фонд "Пенсии"

Чл. 21. Приходите по фонд "Пенсии" се набират от:

1. осигурителни вноски от осигурители, осигурени и самоосигуряващи се лица;

2. осигурителни вноски и приходи, предвидени в други закони, за осигуряване за инвалидност поради общо заболяване, старост и смърт;

3. (изм. - ДВ, бр. 1 от 2002 г.) суми от държавния бюджет за провеждане на осигуряването на лицата по чл. 4, ал. 1, т. 2 и 3 и чл. 9, ал. 6;

4. (изм. - ДВ, бр. 1 от 2002 г.) суми от републиканския бюджет за:

а) осигурителни вноски в случаите, предвидени в този кодекс;

б) субсидии, предвидени в Закона за държавния бюджет за текущата финансова година;

в) здравноосигурителни вноски за пенсионери;

5. възстановяване на направени осигурителни разходи в предвидените в нормативните актове случаи;

6. (доп. - ДВ, бр. 1 от 2002 г.) глоби, имуществени санкции и наказателни лихви;

7. такси, определени с тарифа на Министерския съвет;

8. лихви и дивиденди;

9. дарения и завещания;

10. (отм. - ДВ, бр. 1 от 2002 г.);

11. други източници.

Разходи по фонд "Пенсии"

Чл. 22. Средствата по фонд "Пенсии" се разходват за:

1. (изм. - ДВ, бр. 1 от 2002 г.) изплащане на пенсии за осигурителен стаж и възраст, пенсии за инвалидност поради общо заболяване, наследствени пенсии и добавките към тях;

2. (доп. - ДВ, бр. 1 от 2002 г.) осъвременяване, индексирание и компенсиране на пенсиите по т. 1;

3. други разходи, свързани с пенсионното осигуряване;

4. (нова - ДВ, бр. 1 от 2002 г.) здравноосигурителни вноски за пенсионери.

Приходи по фонд "Пенсии, несвързани с трудова дейност"

Чл. 22а. (Нов - ДВ, бр. 1 от 2002 г.) Приходите по фонд "Пенсии, несвързани с трудова дейност" се набират от:

1. суми от републиканския бюджет за:

а) изплащане на пенсии, за които не се дължат осигурителни вноски, и за индексациите, компенсиациите и добавките към тях;

б) добавки към пенсиите на ветераните от войните;

в) добавки по чл. 84, определени от пенсиите по буква "а";

2. възстановяване на направени осигурителни разходи в предвидените в нормативните актове случаи;

3. такси, определени с тарифа на Министерския съвет;

4. лихви и дивиденди;

5. дарения и завещания.

Разходи по фонд "Пенсии, несвързани с трудова дейност"

Чл. 22б. (Нов - ДВ, бр. 1 от 2002 г.) (1) Средствата по фонд "Пенсии, несвързани с трудова дейност" се разходват за изплащане на пенсии за военна инвалидност, пенсии за гражданска инвалидност, социални пенсии за старост, социални пенсии за инвалидност, пенсии за особени заслуги, персонални пенсии, за индексациите, компенсиациите и добавките към тях, както и за добавките към пенсиите на ветераните от войните и за добавки по чл. 84, определени от пенсиите, за които не се дължат осигурителни вноски.

(2) Средствата по фонд "Пенсии, несвързани с трудова дейност" се разходват и за изплащане на пенсии, за които не се дължат осигурителни вноски, по отменените Закон за пенсиите и Закон за общественото осигуряване както и за индексациите, компенсиациите и добавките към тях.

Приходи по фонд "Трудова злополука и професионална болест"

Чл. 23. Приходите по фонд "Трудова злополука и професионална болест" се набират от:

1. осигурителни вноски;

2. суми от държавния бюджет за осигуряването на лицата по чл. 4, ал. 1, т. 2 и 3;

3. приходи, предвидени в други закони, за осигуряване за трудови злополуки и професионална болест;

4. възстановяване на направени осигурителни разходи в предвидените в нормативните актове случаи;

5. (доп. - ДВ, бр. 1 от 2002 г.) глоби, имуществени санкции и наказателни лихви;

6. такси, определени с тарифа на Министерския съвет;

7. лихви и дивиденди;

8. дарения и завещания;

9. други източници.

Разходи по фонд "Трудова злополука и професионална болест"

Чл. 24. Средствата по фонд "Трудова злополука и професионална болест" се разходват за:

1. изплащане на парични обезщетения, пенсии и помощи;

2. осъвременяване, индексирание и компенсиране на паричните обезщетения, пенсии и помощи;

3. мероприятия за предотвратяване на трудовите злополуки и професионалните болести;

4. помощно-технически средства, свързани с увреждането;

5. други разходи, свързани с осигуряването за трудова злополука и професионална болест.

Приходи по фонд "Общо заболяване и майчинство"

Чл. 25. Приходите по фонд "Общо заболяване и майчинство" се набират от:

1. осигурителни вноски;

2. суми от държавния бюджет за осигуряването на лица по чл. 4, ал. 1, т. 2 и 3;

3. приходи, предвидени с други закони, за осигуряване за общо заболяване и майчинство;

4. (нова - ДВ, бр. 1 от 2002 г.) суми от републиканския бюджет за изплащане на:

- а) месечни добавки за деца;
- б) еднократни помощи за раждане;
- в) месечни добавки за деца инвалиди.

5. (предишна т. 4 - ДВ, бр. 1 от 2002 г.) възстановяване на направени осигурителни разходи в предвидените в нормативните актове случаи;

6. (предишна т. 5, доп. - ДВ, бр. 1 от 2002 г.) глоби, имуществени санкции и наказателни лихви;

7. (предишна т. 6 - ДВ, бр. 1 от 2002 г.) такси, определени с тарифа на Министерския съвет;

8. (предишна т. 7 - ДВ, бр. 1 от 2002 г.) лихви и дивиденди;

9. (предишна т. 8 - ДВ, бр. 1 от 2002 г.) дарения и завещания;

10. (предишна т. 9 - ДВ, бр. 1 от 2002 г.) други източници.

Разходи по фонд "Общо заболяване и майчинство"

Чл. 26. Средствата по фонд "Общо заболяване и майчинство" се разходват за:

1. изплащане на парични обезщетения и помощи;
2. осъвременяване, индексирание и компенсиране на паричните обезщетения и помощи;
3. финансиране на дейности за намаляване на общите заболявания;
4. осигуряване с помощно-технически средства;
5. други разходи, свързани с осигуряването за общо заболяване и майчинство;
6. (нова - ДВ, бр. 1 от 2002 г.) изплащане на месечни добавки за деца;
7. (нова - ДВ, бр. 1 от 2002 г.) изплащане на еднократни помощи за раждане;
8. (нова - ДВ, бр. 1 от 2002 г.) изплащане на месечни добавки за деца инвалиди.

Приходи за фонд "Безработица"

Чл. 26а. (Нов - ДВ, бр. 1 от 2002 г.) Приходите за фонд "Безработица" се набират от:

1. осигурителни вноски;
2. глоби, имуществени санкции и наказателни лихви;
3. целеви суми от държавния бюджет за обезщетения по чл. 233 от Закона за отбраната и въоръжените сили на Република България;
4. лихви и дивиденди;
5. дарения и завещания;
6. други източници.

Разходи за фонд "Безработица"

Чл. 26б. (Нов - ДВ, бр. 1 от 2002 г.) Средствата от фонд "Безработица" се разходват за изплащане на обезщетения за безработица, обезщетения по чл. 233 от Закона за отбраната и въоръжените сили на Република България и здравноосигурителни вноски за безработните.

Краткосрочни безлихвени заеми за фондовете

Чл. 27. При временен недостиг на средства във фондовете за покриване на неотложни осигурителни плащания могат да се ползват краткосрочни безлихвени заеми от републиканския бюджет, както и от фондове със социално предназначение до размера на техните резерви със заповед на министъра на финансите и министъра на труда и социалната политика по предложение на надзорния съвет на Националния осигурителен институт.

Влагане на свободни средства

Чл. 28. (Доп. - ДВ, бр. 64 от 2000 г., изм., бр. 1 от 2002 г.) Временно свободните средства по фондовете на държавното обществено осигуряване могат да се влагат по депозитни сметки в Българската народна банка или за придобиване, на първичния пазар или чрез Министерството на финансите, на държавни ценни книжа, емитирани от българското правителство.

Банково обслужване

Чл. 29. (Изм. - ДВ, бр. 1 от 2002 г.) (1) Банките, обслужващи сметките на Националния осигурителен институт, се определят от Министерството на финансите и Българската народна банка. От определените от Българската народна банка и Министерството на финансите банки Надзорният съвет на Националния осигурителен институт избира банките, които имат право да обслужват сметките на Националния осигурителен институт.

(2) Редът и начинът на обслужване на сметките на Националния осигурителен институт

се определят от Министерството на финансите и Българската народна банка.

Изпълнение на бюджета

Чл. 30. (1) Изпълнението на бюджета на държавното обществено осигуряване се осъществява от Националния осигурителен институт.

(2) Първостепенен разпоредител с бюджета на държавното обществено осигуряване е управителят на Националния осигурителен институт.

(3) Второстепенни разпоредители с бюджета на държавното обществено осигуряване в териториалните поделения на Националния осигурителен институт са техните ръководители.

Годишен отчет

Чл. 31. (1) Годишният отчет за изпълнението на бюджета на държавното обществено осигуряване се изготвя от Националния осигурителен институт и се внася от неговия управител в Народното събрание за приемане едновременно с отчета за изпълнението на държавния бюджет.

(2) Решението на Народното събрание за приемане отчета за изпълнението на бюджета на държавното обществено осигуряване се обнародва в "Държавен вестник".

Глава трета

УПРАВЛЕНИЕ

Функции на Министерството на труда и социалната политика

Чл. 32. Министерството на труда и социалната политика разработва, координира и провежда държавната политика по държавното обществено осигуряване.

Национален осигурителен институт

Чл. 33. (1) Държавното обществено осигуряване се управлява от Националния осигурителен институт. Той отчита своята дейност пред Народното събрание.

(2) Националният осигурителен институт е юридическо лице със седалище София. Институтът създава свои териториални поделения.

(3) Националният осигурителен институт:

1. изпълнява бюджета на държавното обществено осигуряване;
 2. събира осигурителните вноски и вземанията на държавното обществено осигуряване;
 3. събира осигурителните вноски за:
 - а) здравно осигуряване;
 - б) (отм. - ДВ, бр. 1 от 2002 г.);
 - в) допълнителното задължително пенсионно осигуряване;
 4. осъществява контрол по спазване на осигурителното законодателство;
 5. организира дейността по установяване на административни нарушения и административни наказания;
 6. (доп. - ДВ, бр. 1 от 2002 г.) извършва плащането на пенсиите и обезщетенията за безработица и организира дейността по другите осигурителни плащания;
 7. събира информация и поддържа информационна система за осигурените лица, осигурителите и самоосигуряващите се лица;
 8. осъществява дейност по подготовка и прилагане на международни договори в областта на държавното обществено осигуряване;
 9. (нова - ДВ, бр. 1 от 2002 г.) издава информационен бюлетин.
- (4) Функциите на Националния осигурителен институт по събиране на вноските по ал. 3, т. 2 и 3 и разпределението на събраните суми се уреждат с акт на Министерския съвет.

Органи на управление

Чл. 34. Органи на управление на Националния осигурителен институт са:

1. надзорният съвет;
2. управителят и подуправителят.

Надзорен съвет

Чл. 35. (1) Надзорният съвет се състои от по един представител на всяка от представителните организации на работниците и служителите и на работодателите, признати съгласно чл. 3 от Кодекса на труда, и равен на тях брой представители, определени от Министерския съвет.

(2) Представителите на организациите на работниците и служителите и на работодателите по ал. 1 се определят от ръководните им органи на национално равнище.

(3) (Нова - ДВ, бр. 1 от 2002 г.) Когато представителните организации на работниците и

служителите или на работодателите са различен брой, квотата на организациите с по-малък брой се допълва до квотата на организациите с по-голям брой по споразумение между заинтересованите организации.

(4) (Нова - ДВ, бр. 1 от 2002 г.) При липса на споразумение по ал. 3 допълване на квотата на национално представителните организации с по-малък брой не се осъществява и съставът на Надзорния съвет количествено се определя единствено по реда на ал. 1.

(5) (Предишна ал. 3 - ДВ, бр. 1 от 2002 г.) Надзорният съвет има мандат за срок четири години.

(6) (Предишна ал. 4 - ДВ, бр. 1 от 2002 г.) Поименният състав на надзорния съвет, както и промените в него, се обнародват от председателя му в "Държавен вестник".

(7) (Предишна ал. 5 - ДВ, бр. 1 от 2002 г.) Членовете на надзорния съвет избират от своя състав председател на ротационен принцип.

(8) (Предишна ал. 6 - ДВ, бр. 1 от 2002 г.) Надзорният съвет се свиква на заседанията от председателя или по искане на една трета от членовете му.

(9) (Предишна ал. 7 - ДВ, бр. 1 от 2002 г.) Заседанията на надзорния съвет са редовни, ако на тях са присъствали най-малко половината от членовете му. Решенията се вземат, ако за тях гласуват повече от половината от общия брой на членовете на надзорния съвет.

(10) (Предишна ал. 8 - ДВ, бр. 1 от 2002 г.) Управителят на Националния осигурителен институт участва в заседанията на надзорния съвет със съвещателен глас.

Функции на надзорния съвет

Чл. 36. Надзорният съвет:

1. утвърждава основните насоки на дейността на Националния осигурителен институт;

2. утвърждава проектите на годишния бюджет на държавното обществено осигуряване и отчета му;

3. осъществява контрол върху дейността на Националния осигурителен институт, съвета на управителя, управителя и подуправителя;

4. утвърждава проектите на нормативните актове по държавното обществено осигуряване преди внасянето им за приемане от съответните държавни органи;

5. приема правилник за организацията и дейността на Националния осигурителен институт и правилник за дейността на надзорния съвет;

6. (доп. - ДВ, бр. 1 от 2002 г.) по искане на длъжниците към фондовете на държавното обществено осигуряване при изключителни случаи по време на материални затруднения по предложение на управителя може да разсрочи плащането на вземания над 100 000 лв. за срок до три години по реда на чл. 116; разсроченото вземане се събира със законната лихва;

7. взема решение за заличаване на несъбиращи вземания след приключване на производството за ликвидация на осигурителите;

8. взема решения за придобиване и разпореждане с имуществото на Националния осигурителен институт над размер, определен от правилника за организацията и дейността на Националния осигурителен институт;

9. взема решения за използване средствата от резерва по бюджета на държавното обществено осигуряване;

10. взема решения за придобиване на недвижими имоти от Националния осигурителен институт срещу задължения към фондовете на държавното обществено осигуряване;

11. определя възнаграждението на управителя и подуправителя.

Управител и подуправител

Чл. 37. (1) Управителят и подуправителят на Националния осигурителен институт се избират от Народното събрание за срок четири години.

(2) Управителят на Националния осигурителен институт действа от името на института, организира и ръководи дейността му и го представлява пред всички физически и юридически лица в страната и в чужбина.

(3) При отсъствие на управителя неговите функции се изпълняват от подуправителя. Подуправителят може да изпълнява функции, които са му възложени от управителя. Подуправителят свиква и ръководи заседанията на съвета на управителя.

(4) Управителят и подуправителят могат да бъдат освободени и преди изтичане на срока, за който са избрани, ако са осъдени за умишлено престъпление от общ характер с

влязла в сила присъда, системно нарушават задълженията си, възпрепятствани са да ги изпълняват за срок повече от шест месеца или са подали оставка пред Народното събрание.

(5) Управителят:

1. осъществява оперативното ръководство на Националния осигурителен институт;
2. утвърждава задължителни за всички физически и юридически лица в страната инструкции, формуляри и други документи, свързани с провеждане на осигуряването;
3. внася за утвърждаване в надзорния съвет:
 - а) проектобюджета на държавното обществено осигуряване;
 - б) проект за отчет за изпълнение на бюджета на държавното обществено осигуряване;
 - в) проекти за нормативни актове по държавното обществено осигуряване;
 - г) проект за правилник за организацията и дейността на Националния осигурителен институт;
 - д) проекти на решения за използване на средства от резерва по бюджета на държавното обществено осигуряване;
4. открива и закрива поделения на Националния осигурителен институт и утвърждава структурата и бюджетите им;
5. сключва разпоредителни сделки за имуществото на Националния осигурителен институт до размер, определен с правилника за организацията и дейността на Националния осигурителен институт;
6. (доп. - ДВ, бр. 1 от 2002 г.) по искане на длъжниците на държавното обществено осигуряване при изключителни случаи може да разсрочи плащането на вземания от 10 000 до 100 000 лв. за срок до три години по реда на чл. 116; разсроченото вземане се събира със законната лихва;
7. утвърждава разпределението на капитални вложения за стопанисване имуществото на Националния осигурителен институт;
8. (нова - ДВ, бр. 64 от 2000 г.) утвърждава и обявява осигурителния доход по чл. 70.

Съвет на управителя

Чл. 38. (1) В своята дейност управителят се подпомага от съвет на управителя на Националния осигурителен институт, който се състои от ръководителите на функционалните направления на института и подуправител.

(2) Заседанията на съвета на управителя са редовни, ако присъстват две трети от членовете. Решенията се вземат с обикновено мнозинство.

(3) Съветът на управителя предлага на управителя проекти на решения във връзка с правомощията му по чл. 37, ал. 5.

Изисквания към членовете на надзорния съвет, управителя и подуправителя

Чл. 39. (1) Членове на надзорния съвет, управител и подуправител на Националния осигурителен институт не могат да бъдат:

1. лица, които са лишени от правото да заемат ръководна, отчетническа или материалноотговорна длъжност;
2. лица, които участват в управителни или контролни органи на други осигурителни фондове;
3. лица, осъждани за умишлено престъпление;
4. лица, които са били членове на управителни органи на юридически лица, прекратени поради несъстоятелност, ако са останали неудовлетворени кредитори;
5. лица, които се намират в родство по права или по сребрена линия или по сватовство до четвърта степен с членове на надзорния съвет, управителя и подуправителя.

Глава четвърта

ОБЕЗЩЕТЕНИЯ

Раздел I

Обезщетения при временна неработоспособност и трудоустрояване

Право на обезщетение

Чл. 40. (1) Осигурените лица имат право на парично обезщетение вместо трудово възнаграждение за времето на отпуск поради временна неработоспособност, ако имат най-малко 6 месеца осигурителен стаж.

(2) Изискването по ал. 1 не се отнася при придобиване право на парично обезщетение за временна неработоспособност поради трудова злополука и професионална болест, при бременност и раждане и за осигурени, ненавършили 18-годишна възраст.

(3) (Доп. - ДВ, бр. 1 от 2002 г.) Паричните обезщетения за временна неработоспособност, помощите и другите обезщетения по държавното обществено осигуряване се изплащат чрез осигурителите в сроковете за изплащане на трудовите възнаграждения.

(4) (Изм. - ДВ, бр. 64 от 2000 г.) Паричните обезщетения за първите три работни дни от временната неработоспособност, но не за повече от петнадесет работни дни през една календарна година, са за сметка на осигурителите.

Възнаграждение, от което се определя обезщетението

Чл. 41. (1) (Доп. - ДВ, бр. 64 от 2000 г.) Дневното парично обезщетение за временна неработоспособност поради общо заболяване се изчислява в размер 80 на сто, а за временна неработоспособност поради трудова злополука или професионална болест - в размер 90 на сто от среднодневното брутно трудово възнаграждение или среднодневния осигурителен доход, върху които са внесени осигурителните вноски за периода от шест календарни месеца, предхождащи месеца на настъпване на неработоспособността. Дневното парично обезщетение за временна неработоспособност поради общо заболяване не може да надвишава среднодневното нетно възнаграждение за периода, от който е изчислено обезщетението.

(2) (Изм. - ДВ, бр. 1 от 2002 г.) За дните, включени в периода по ал. 1, се взема предвид среднодневната минимална работна заплата за страната за съответния период, ако лицето:

1. не е било осигурено за всички осигурени социални рискове;
2. не е било осигурено за всички осигурени социални рискове без трудова злополука, професионална болест и безработица;
3. е ползвало неплатен отпуск, който се зачита за трудов или служебен стаж;
4. е ползвало отпуск за отглеждане на малко дете.

(3) За дните, включени в периода по ал. 1, през които лицето е получавало парично обезщетение от общественото осигуряване за временна неработоспособност или за бременност и раждане, се взема предвид размерът на обезщетението.

(4) Начинът на изчисляване на обезщетението се урежда с акт на Министерския съвет.

Срок на изплащане на обезщетението

Чл. 42. (1) Паричното обезщетение за временна неработоспособност поради общо заболяване, трудова злополука и професионална болест се изплаща от първия ден на настъпването до възстановяване на работоспособността или до установяване на инвалидност.

(2) (Изм. - ДВ, бр. 64 от 2000 г., бр. 1 от 2002 г.) Когато временната неработоспособност поради общо заболяване, трудова злополука или професионална болест е настъпила до 2 месеца от прекратяването на трудовия договор или осигуряването, паричното обезщетение се изплаща за срока на неработоспособността, но за не повече от 75 календарни дни. В тези случаи паричното обезщетение не се изплаща на лица, които получават пенсия или обезщетение за оставане без работа, изплащано по Кодекса на труда, Закона за държавния служител и Закона за висшето образование.

(3) (Изм. - ДВ, бр. 1 от 2002 г.) Когато временната неработоспособност е настъпила преди прекратяване на срочни трудови и служебни правоотношения, договори за кадрова военна служба и договори за управление и контрол на търговски дружества, паричното обезщетение се изплаща за не повече от 75 календарни дни след прекратяване на правоотношенията или договорите. Ако временната неработоспособност е поради трудова злополука или професионална болест, паричното обезщетение се изплаща до възстановяване на работоспособността или до установяване на инвалидност.

Обезщетения поради карантина или отстраняване от работа

Чл. 43. Парично обезщетение за временна неработоспособност поради карантина или отстраняване от работа по предписание на здравните органи се изплаща съответно за:

1. времето, за което осигуреният е под карантина;
2. времето на отстраняване от работа, ако осигуреният не може да бъде трудоустроен на друга подходяща работа през това време, но за не повече от 90 календарни дни през една календарна година.

Обезщетения за санаторно-курортно лечение

Чл. 44. На неработоспособните лица, изпратени от здравните органи на санаторно-курортно лечение, парично обезщетение се изплаща за целия им престой, включително до

три календарни дни за пътуване, в размерите, определени съответно за общо заболяване или за трудова злополука и професионална болест.

Обезщетение за гледане на болен член от семейството

Чл. 45. (1) Парично обезщетение при условията и в размера на паричното обезщетение за временна неработоспособност поради общо заболяване се изплаща и за:

1. гледане или належащо придружаване за медицински преглед, изследване или лечение в страната или в чужбина на болен член на семейството над 18-годишна възраст - на всеки осигурен до 10 календарни дни през една календарна година;

2. гледане или належащо придружаване за медицински преглед, изследване или лечение в страната или в чужбина на болно дете до 18-годишна възраст - до 60 календарни дни през една календарна година общо за всички осигурени членове на семейството; в този срок не се включва времето за гледане на дете по т. 3 - 5;

3. гледане на дете под карантина до 18-годишна възраст, болно от заразна болест - до изтичането на срока на карантината;

4. гледане на болно дете до 3-годишна възраст, настанено в заведение за болнична помощ заедно с осигурения - за времето, през което осигуреният е бил в заведението;

5. гледане на здраво дете, върнато от детско заведение поради карантина - докато трае карантината.

(2) За един и същи осигурителен случай за едно и също време парично обезщетение по ал. 1 може да се изплаща само на един осигурен член на семейството.

(3) За гледане на хронично болен член на семейството парично обезщетение се изплаща само при изостряне на заболяването.

(4) За членове на семейството се считат съпругът, съпругата и техните възходящи и низходящи по права линия.

Случаи, при които не се изплаща обезщетение

Чл. 46. (1) Парично обезщетение за временна неработоспособност не се изплаща на осигурени лица, които:

1. умишлено увреждат здравето си с цел да получават отпуск или обезщетение;

2. нарушават режима, определен от здравните органи - само за дните на нарушението;

3. са станали неработоспособни поради употреба на алкохол, приемане на силно упойващо средство без лечебна цел или поради прояви, извършвани под въздействието на такива средства;

4. са станали неработоспособни поради хулигански и други техни противообществени прояви, установени по съответния ред;

5. са станали неработоспособни поради неспазване от тях на правилата за безопасна работа, установено по съответния ред.

(2) В случаите по ал. 1, т. 3 и 4 срокът, за който не се изплаща обезщетение, не може да бъде по-дълъг от 15 календарни дни, а в случая по т. 5 - не по-дълъг от 3 календарни дни.

Парично обезщетение при трудоустрояване

Чл. 47. (1) При трудоустрояване поради временно намалена работоспособност вследствие на общо заболяване, трудова злополука или професионална болест на осигурения се изплаща парично обезщетение, ако на новата работа се намали трудовото му възнаграждение.

(2) Дневното парично обезщетение е в размер на разликата между полученото среднодневно трудово възнаграждение през 6-те календарни месеца, предхождащи месеца на трудоустрояването, и получаваното среднодневно трудово възнаграждение след трудоустрояването. Когато осигуреният е работил по-малко от 6 месеца до деня на трудоустрояването, обезщетението се определя като разлика между среднодневното възнаграждение, определено по чл. 41, и получаваното среднодневно трудово възнаграждение след трудоустрояването.

(3) Паричното обезщетение по ал. 1 и 2 се изплаща за времето на трудоустрояването, но за не повече от 6 календарни месеца.

Раздел II

Обезщетения за майчинство

Обезщетение при трудоустрояване поради бременност или кърмене

Чл. 48. (1) При трудоустрояване на друга работа поради бременност или кърмене на дете на осигурената жена се изплаща парично обезщетение, ако на новата работа се намали

трудовето ѝ възнаграждение.

(2) Дневното парично обезщетение е в размер на разликата между полученото среднодневно трудово възнаграждение през 6-те календарни месеца, предхождащи месеца на трудоустрояването, и получаваното среднодневно трудово възнаграждение след трудоустрояването. Когато осигурената е работила по-малко от 6 месеца до деня на трудоустрояването, обезщетението се определя като разлика между среднодневното възнаграждение, определено по чл. 41, и получаваното среднодневно трудово възнаграждение след трудоустрояването.

(3) В случай, че на новата работа трудоустроената получава среднодневно трудово възнаграждение, по-малко от минималната дневна работна заплата, установена за страната, или средното възнаграждение, определено по чл. 41, е по-малко от минималната работна заплата, установена за страната, дневното обезщетение е в размер на разликата между полученото среднодневно трудово възнаграждение преди трудоустрояването и минималната дневна работна заплата, установена за страната.

Обезщетение при бременност и раждане

Чл. 49. (1) Дневното парично обезщетение при бременност и раждане се определя в размер на 90 на сто от среднодневното възнаграждение или осигурителния доход, определени по чл. 41.

(2) Дневното парично обезщетение не може да бъде по-малко от минималната дневна работна заплата, установена за страната, и по-голямо от среднодневното нетно възнаграждение за периода, от който е изчислено обезщетението.

Срокове за изплащане на паричното обезщетение при бременност и раждане

Чл. 50. (1) (Доп. - ДВ, бр. 1 от 2002 г.) Осигурената за всички осигурени социални рискове майка има право на парично обезщетение при бременност и раждане за срок 135 календарни дни, от които 45 дни преди раждането. Такова право се предоставя и на майката, която не е осигурена за трудова злополука, професионална болест и безработица.

(2) Когато раждането стане преди изтичането на 45 дни от началото на ползването на обезщетението, остатъкът до 45 дни се ползва след раждането.

(3) Когато детето е родено мъртво, почине или е дадено в детско заведение на пълна държавна издръжка или за осиновяване, майката има право на парично обезщетение до изтичане на 42 дни от раждането. Ако работоспособността на майката вследствие на раждането не е възстановена след 42-ия ден, срокът на обезщетението се продължава по преценка на здравните органи до възстановяване на нейната работоспособност. До изтичането на срока по ал. 1 това обезщетение се заплаща като обезщетение за бременност и раждане.

(4) Когато детето е дадено за осиновяване, настанено е в детско заведение на пълна държавна издръжка или почине след 42-ия ден от раждането, обезщетението по ал. 1 се прекратява от следващия ден. В тези случаи, ако работоспособността на майката вследствие раждането не е възстановена, се прилага ал. 3, изречения второ и трето.

(5) Осигурената или осигуреният за всички осигурени социални рискове, които осиновяват дете, имат право на обезщетение по ал. 1 в размер на разликата от възрастта на детето в деня на предаването му за осиновяване до изтичането на срока на полагащото се обезщетение за раждане.

Обезщетение при смърт или при заболяване на майката

Чл. 51. (Изм. - ДВ, бр. 64 от 2000 г.) При смърт или тежко заболяване на майката (осиновителката), което я възпрепятства да гледа детето, на лицето, което ползва отпуска по чл. 167 от Кодекса на труда, се изплаща паричното обезщетение по чл. 49.

Обезщетение при бременност и раждане при прекратяване на осигуряването

Чл. 52. При прекратяване на осигуряването за всички осигурени социални рискове през време на получаване на обезщетение за бременност и раждане на осигурената се изплаща парично обезщетение до изтичане на срока на обезщетението за бременност и раждане по чл. 50.

Обезщетение при отглеждане на малко дете

Чл. 53. (1) (Изм. - ДВ, бр. 1 от 2002 г.) След изтичането на срока на обезщетението за бременност и раждане през време на допълнителния платен отпуск за отглеждане на малко дете на майката (осиновителката) се изплаща месечно парично обезщетение в размер, определен със Закона за бюджета на държавното обществено осигуряване.

(2) (Изм. - ДВ, бр. 1 от 2002 г.) Когато допълнителният платен отпуск за отглеждането на малко дете вместо от майката (осиновителката) се ползва от бащата

(осиновителя) или от лицето, което е поело отглеждането на детето, се изплаща месечно парично обезщетение в размер, определен със Закона за бюджета на държавното обществено осигуряване. Това обезщетение се изплаща на настойника, когато той ползва отпуски по чл. 167, ал. 2 от Кодекса на труда.

(3) Изплащането на паричното обезщетение по ал. 1 и 2 се прекратява при смърт на детето, при даване за осиновяване или при настаняване на детето в детско заведение на пълна държавна издръжка.

Обезщетение при неизползване на допълнителния платен отпуск за отглеждане на малко дете

Чл. 54. (1) (Изм. и доп. - ДВ, бр. 1 от 2002 г.) В случаите, когато не се ползва допълнителният платен отпуск за отглеждане на малко дете или лицето, което ползва такъв отпуск, прекъсне неговото ползване, на майката (осиновителката) се изплаща парично обезщетение в размер 50 на сто от обезщетението по чл. 53, ако тя е осигурена за всички осигурени социални рискове, включително и без трудова злополука и професионална болест и безработица.

(2) (Доп. - ДВ, бр. 1 от 2002 г.) Ако майката (осиновителката) е починала, лишена е от родителски права или упражняването на родителските права върху детето е предоставено на бащата (осиновителя), това обезщетение се изплаща на бащата (осиновителя), а ако той е починал - на настойника. Обезщетението се изплаща, ако лицето, поело отглеждането на детето, е осигурено като работещо по трудово или служебно правоотношение или за своя сметка за всички осигурени социални рискове, както и когато не е осигурено за трудова злополука, професионална болест и безработица.

(3) Обезщетението по ал. 1 и 2 не се изплаща, ако детето е настанено в детско заведение на пълна държавна издръжка.

Глава четвърта "а"

(Нова - ДВ, бр. 1 от 2002 г.)

ПАРИЧНИ ОБЕЗЩЕТЕНИЯ ЗА БЕЗРАБОТИЦА

Право на парично обезщетение за безработица

Чл. 54а. (1) Право на парично обезщетение за безработица имат лицата, които са подлежали на задължително осигуряване за всички осигурени социални рискове най-малко 9 месеца през последните 15 календарни месеца преди прекратяване на осигуряването и които:

1. имат регистрация като безработни в съответното териториално поделение на Агенцията по заетостта;
2. не са придобили право на пенсия за осигурителен стаж и възраст или професионална пенсия за ранно пенсиониране;
3. не упражняват трудова дейност, за която подлежат на задължително осигуряване по чл. 4.

(2) Паричното обезщетение за безработица се отпуска въз основа на заявление до териториалното поделение на Националния осигурителен институт.

(3) Паричното обезщетение за безработица се изплаща от датата на прекратяване на осигуряването, ако заявлението по ал. 2 е подадено в 3-месечен срок от тази дата. Ако заявлението е подадено след този срок по неуважителни причини, паричното обезщетение се изплаща за периода по чл. 54в, намален със закъснението.

(4) Лицата, имащи право на парично обезщетение за безработица, са длъжни да декларират обстоятелствата по ал. 1 ежемесечно пред териториалните поделения на Националния осигурителен институт.

(5) Редът за отпускане и изплащане на паричните обезщетения за безработица се урежда от Министерския съвет по предложение на Националния осигурителен институт.

Размер на паричното обезщетение за безработица

Чл. 54б. (1) Размерът на паричното обезщетение за безработица на безработните лица е 60 на сто от получения средномесечен осигурителен доход за последните 9 месеца, през които са подлежали на задължително осигуряване за всички осигурени социални рискове, и не може да бъде по-малък от минималния и по-голям от максималния размер на обезщетението за безработица.

(2) Минималният и максималният размер на обезщетението за безработица се определят ежегодно със Закона за бюджета на държавното обществено осигуряване.

(3) Безработните лица, чиито правоотношения са били прекратени по тяхно желание или с тяхно съгласие, или поради виновното им поведение, на основание чл. 325, т. 1 и 2,

чл. 326 и 330 от Кодекса на труда, чл. 103, ал. 1, т. 1, 2 и 5, чл. 105 и 107 от Закона за държавния служител, чл. 128, т. 1, 7 и 8, чл. 128а и чл. 128в, т. 2 от Закона за отбраната и въоръжените сили на Република България и чл. 253, ал. 1, т. 4, 7 и 8 от Закона за Министерството на вътрешните работи, получават минималния размер на паричното обезщетение за безработица за срок 4 месеца.

(4) Безработните лица, придобили право на парично обезщетение по чл. 54а преди изтичането на три години от предходно упражняване на правото на обезщетение за безработица, получават минималния размер на обезщетението за срок 4 месеца.

(5) Размерът на паричното обезщетение на безработните лица, работили на непълно работно време, се определя пропорционално на уговореното време. В този случай размерът на обезщетението може да бъде по-малък от определения минимален размер на обезщетението за безработица.

(6) Лицата, наети на работа на непълно работно време в срока за изплащане на паричното обезщетение и получаващи възнаграждение по-малко от минималната работна заплата, установена за страната, имат право на обезщетение за безработица в размер 50 на сто от полагащото им се парично обезщетение за оставащия период на изплащането по чл. 54в, ал. 1.

Срокове за изплащане на паричните обезщетения за безработица

Чл. 54в. (1) Паричните обезщетения за безработица се изплащат ежемесечно през месеца, следващ този, за който се дължат, в зависимост от продължителността на осигурителния стаж, за период, както следва:

Осигурителен стаж (години)	Период за изплащане на обезщетението (месеци)
до 3	4
от 3 до 5	6
от 5 до 10	8
от 10 до 15	9
от 15 до 20	10
от 20 до 25	11
над 25	12

У

(2) В периода по ал. 1 не се включва срокът на обезщетенията по чл. 222, ал. 1 от Кодекса на труда, чл. 106, ал. 2 от Закона за държавния служител и чл. 58, ал. 3 от Закона за висшето образование, като тези обезщетения не могат да се получават едновременно с паричното обезщетение за безработица.

(3) Средствата за парични обезщетения за безработица, неполучени по неуважителни причини 3 месеца след последната определена за получаването им дата, остават по сметката на фонд "Безработица".

Спиране изплащането на паричните обезщетения за безработица

Чл. 54г. (1) Изплащането на паричното обезщетение за безработица се спира за периода, през който лицето получава обезщетение за временна неработоспособност.

(2) Безработният е длъжен да декларира настъпването и отпадането на обстоятелствата по ал. 1 с декларацията по чл. 54а, ал. 4.

(3) Изплащането се възобновява от деня на отпадане на основанието за спиране за оставащия период.

Прекратяване изплащането на паричните обезщетения за безработица

Чл. 54д. (1) Изплащането на паричното обезщетение за безработица се прекратява при:

1. започване на трудова дейност, за която лицето подлежи на задължително осигуряване по чл. 4;
2. прекратяване на регистрацията от Агенцията по заетостта;
3. придобиване право на пенсия за осигурителен стаж и възраст или на професионална пенсия за ранно пенсиониране;
4. неизпълнение на задължението по чл. 54а, ал. 4;
5. смърт на безработния.

(2) Агенцията по заетостта е длъжна да уведоми незабавно Националния осигурителен институт за настъпването на обстоятелствата по ал. 1, т. 2.

(3) Лицето е длъжно да декларира пред съответното териториално поделение на Националния осигурителен институт за настъпването на обстоятелствата по ал. 1, т. 1 в срок 7 дни.

(4) При представяне на доказателства за наличието на уважителни причини за неспазване на задължението по чл. 54а, ал. 4 изплащането на паричното обезщетение се възстановява за оставащия към датата на прекратяването период.

(5) Ако по време на получаване на паричното обезщетение лицето започне да упражнява дейност - основание за задължително осигуряване по чл. 4, която бъде преустановена след по-малко от 9 месеца, изплащането на паричното обезщетение се възстановява за оставащия към датата на прекратяването период.

Възстановяване на добросъвестно получено парично обезщетение за безработица

Чл. 54е. (1) Изплатените парични обезщетения за безработица се възстановяват от лицата, чието уволнение е отменено като незаконно, за периода на полученото обезщетение по чл. 225, ал. 1 от Кодекса на труда, чл. 104, ал. 1 от Закона за държавния служител, чл. 134, ал. 1 от Закона за отбраната и въоръжените сили на Република България и чл. 263 от Закона за Министерството на вътрешните работи.

(2) В 7-дневен срок от изплащане на обезщетенията по ал. 1 осигурителят е длъжен да представи копия от съдебното решение и платежните документи в съответното териториално поделение на Националния осигурителен институт.

(3) За възстановяване на сумите длъжностното лице, на което е възложено ръководството на осигуряването за безработица в териториалното поделение на Националния осигурителен институт, издава разпореждане, което подлежи на принудително изпълнение по реда на Данъчния процесуален кодекс.

(4) Лицата по ал. 1 нямат право на парично обезщетение за безработица до пълното възстановяване на дължимите суми.

Ред за отпускане, изменение, спиране и прекратяване на паричните обезщетения за безработица

Чл. 54ж. (1) Паричните обезщетения за безработица се отпускат, изменят, отказват, спират, прекратяват, възобновяват и възстановяват с разпореждане на длъжностното лице, на което е възложено ръководството на осигуряването за безработица в териториалното поделение на Националния осигурителен институт.

(2) Длъжностното лице по ал. 1 издава разпореждане за възстановяване на неоснователно изплатените обезщетения за безработица. Дължимите суми по разпорежданията могат да се прихващат от полагащите се обезщетения и помощи за безработица и подлежат на принудително изпълнение по реда на Данъчния процесуален кодекс.

Задължения за предоставяне на информация

Чл. 54з. (1) Агенцията по заетостта предоставя на Националния осигурителен институт ежемесечно информацията, необходима за отпускане, изплащане, спиране, прекратяване или изменение на обезщетенията за безработица.

(2) Националният осигурителен институт предоставя ежемесечно информация на Агенцията по заетостта за изплащането, спирането и прекратяването на обезщетенията за безработица.

Глава пета

ОСИГУРЯВАНЕ ЗА ТРУДОВА ЗЛОПОЛУКА И ПРОФЕСИОНАЛНА БОЛЕСТ

Трудова злополука

Чл. 55. (1) Трудова злополука е всяко внезапно увреждане на здравето станало през време и във връзка или по повод на извършваната работа, както и при всяка работа, извършена в интерес на предприятието, когато е причинило неработоспособност или смърт.

(2) Трудова е и злополуката, станала с осигурен по чл. 4, ал. 1 и 2 по време на обичайния път при отиване или при връщане от работното място до:

1. основното място на живеене или до друго допълнително място на живеене с постоянен характер;
2. мястото, където осигуреният обикновено се храни през работния ден;
3. мястото за получаване на възнаграждение.

(3) Не е налице трудова злополука, когато пострадалият умишлено е увредил здравето си.

Професионална болест

Чл. 56. (1) Професионална болест е заболяване, което е настъпило изключително или предимно под въздействието на вредните фактори на работната среда или на трудовия процес върху организма и е включено в Списъка на професионалните болести, издаден от Министерския съвет по предложение на министъра на здравеопазването.

(2) За професионална болест може да се признае и заболяване, невключено в Списъка на професионалните болести, когато се установи, че то е причинено основно и пряко от обичайната трудова дейност на осигурения и е причинило трайна неработоспособност или смърт на осигурения.

(3) Към професионалната болест се отнасят и нейното усложнение и късните ѝ последици.

Деклариране на трудова злополука

Чл. 57. (1) Осигурителят е длъжен в срок от 3 работни дни да декларира пред териториалното поделение на Националния осигурителен институт всяка трудова злополука.

(2) (Изм. - ДВ, бр. 1 от 2002 г.) Ако осигурителят не декларира злополуката, пострадалият или неговите наследници имат право в срок една година от злополуката да я декларират пред териториалното поделение на Националния осигурителен институт.

(3) Редът за установяване, разследване, регистриране и отчитане на трудовите злополуки се определя с акт на Министерския съвет.

Разследване на трудова злополука

Чл. 58. (1) Териториалното поделение на Националния осигурителен институт съвместно с Инспекцията по труда, комитетите и групите по условия на труд и други компетентни органи в зависимост от случая разследват всяка смъртна трудова злополука, всяка злополука, причинила увреждане на повече от 3-ма работещи, както и всяка злополука, за която има основание да се предполага, че ще доведе до инвалидност.

(2) Териториалното поделение на Националния осигурителен институт може по своя преценка да разследва и други злополуки освен посочените в ал. 1.

(3) Разследването на трудова злополука трябва да установи:

1. причините и обстоятелствата за възникване на трудовата злополука;
2. вида на уврежданията;
3. (изм. - ДВ, бр. 1 от 2002 г.) други сведения, които ще подпомогнат

териториалното поделение на Националния осигурителен институт да се произнесе за характера на злополуката.

(4) При разследване на злополуката пострадалият има право да присъства или да посочи да присъстват:

1. работник или служител от същата професия, или
2. член на семейството или възходящ или низходящ сродник, или
3. представител на синдикалната организация, в която членува;
4. представител на работниците и служителите в комитетите и групите по условия

на труд.

(5) (Изм. - ДВ, бр. 1 от 2002 г.) Правата по ал. 4 имат наследниците на починалия при трудова злополука и лицата по т. 2, когато здравословното състояние на пострадалия не му позволява да посочи представител.

(6) Резултатите от разследването се оформят в протокол в типизирана форма, който е валиден до доказване на противното. Екземпляр от протокола се връчва от териториалното поделение на Националния осигурителен институт на пострадалия или на неговите наследници и на осигурителя.

Досие

Чл. 59. (1) (Изм. - ДВ, бр. 1 от 2002 г.) За всяка трудова злополука или професионална болест териториалното поделение на Националния осигурителен институт открива досие, което съдържа:

1. декларацията за трудова злополука или известието за професионална болест;
2. протокол от разследването на трудовата злополука, когато такава е извършено, или протокол за проучване на професионалната болест;
3. разпореждането за приемане или за неприемане на злополуката за трудова или експертното решение за потвърждаване или отхвърляне на професионалната болест и регистрационната карта за призната професионална болест;
4. копия от болничните листове (първичен и продължения) за злополуката или заболяването;

5. документи, свързани с медицински и други разходи;
6. други документи, свързани със злополуката или заболяването.

(2) Пострадалият и осигурителят имат право да се запознаят със съдържанието на досието.

(3) Досиетата се съхраняват пет години след прекратяване на осигуряването в териториалното поделение на Националния осигурителен институт, след което се предават за съхраняване в Държавния архив.

Квалифициране на злополуката за трудова

Чл. 60. (1) Длъжностното лице, определено от ръководителя на териториалното поделение на Националния осигурителен институт, въз основа на документите в досието в 7-дневен срок от декларирането издава разпореждане за приемане или за неприемане на злополуката за трудова.

(2) (Нова - ДВ, бр. 1 от 2002 г.) При декларирана злополука по повод на нетравматично увреждане разпореждането по ал. 1 се издава въз основа на решението на органите, осъществяващи експертизата на работоспособността.

(3) (Предишна ал. 2 - ДВ, бр. 1 от 2002 г.) Разпореждането се изпраща на осигурения и на осигурителя в 7-дневен срок от издаването.

(4) (Предишна ал. 3 - ДВ, бр. 1 от 2002 г.) Разпореждането подлежи на обжалване от заинтересуваните лица по реда на чл. 117.

Сигнализиране за професионална болест

Чл. 61. Практикуващите лекари и стоматолози при съмнение за професионална болест изпращат известие и до териториалното поделение на Националния осигурителен институт.

Изготвяне на документи за професионална болест

Чл. 62. (1) За всяко известие по чл. 61 териториалното поделение на Националния осигурителен институт извършва проучвания, подготвя документи и ги представя на медицинските експертни органи.

(2) Осигурителят изготвя и представя необходимите документи по ал. 1 в териториалното поделение на Националния осигурителен институт в 30-дневен срок от поискването им.

(3) (Нова - ДВ, бр. 1 от 2002 г.) Органите на експертизата на работоспособността издават експертно решение за потвърждаване или отхвърляне на професионалната болест и попълват регистрационна карта за професионална болест.

Ред за съобщаване, регистриране и обжалване на професионални болести

Чл. 63. Редът за съобщаване, регистриране, потвърждаване, обжалване и отчитане на професионалните болести се определя с акт на Министерския съвет.

Размери на осигурителните вноски във фонд "Трудова злополука и професионална болест"

Чл. 64. (1) Размерите на осигурителните вноски, които внасят осигурителите, се определят в процент от месечния осигурителен доход на осигурените на базата на актюерските разчети.

(2) Със Закона за бюджета на държавното обществено осигуряване се определя размерът на осигурителната вноска за трудова злополука и професионална болест, както и горната и долната граница, в рамките на която тя може да се променя.

(3) (В сила от 1.01.2004 г.) Размерът на осигурителната вноска може да се увеличава или да се намалява от Националния осигурителен институт по методика и ред, определени с акт на Министерския съвет.

(4) (В сила от 1.01.2004 г.) Размерът на осигурителните вноски по ал. 3 се определя ежегодно на базата на основната дейност на предприятието, честотата и тежестта на трудовите злополуки и професионалните болести, броя и тежестта на нарушенията по повод осигуряване на здравословни и безопасни условия на труд, изпълнението на инвестиционни програми и организацията на дейността за осигуряване на здравословни и безопасни условия на труд и в зависимост от степента на професионалния риск.

Мероприятия за предотвратяване на трудовата злополука и професионалната болест

Чл. 65. Фонд "Трудова злополука и професионална болест" финансира мероприятия за предотвратяване на трудовите злополуки и професионалните болести и за подобряване условията на труд чрез:

1. оказване на осигурителите на помощ, консултации и съдействие за създаване и

реализиране на ефективна система за управление на безопасността на труда и опазване на здравето при работа;

2. разработване и участие в разработването на национални отраслови програми (стратегии) в областта на безопасността на труда и опазване на здравето при работа;

3. провеждане на обучение и повишаване квалификацията на работещите по въпросите на безопасността на труда и опазване на здравето при работа;

4. осъществяване и възлагане на научни изследвания в областта на безопасността на труда и опазване на здравето при работа;

5. проверка на състоянието на безопасността на труда и опазване на здравето при работа;

6. разследване самостоятелно или с другите компетентни органи на трудови злополуки и професионални болести;

7. провеждане на кампанийна дейност, предоставяне на информация на обществото по проблемите на безопасността на труда и опазване на здравето при работа;

8. разработване и участие в разработването на нормативни актове по безопасността на труда и опазване на здравето при работа;

9. изучаване и разпространяване на положителния опит в създаването на безопасни условия на труд;

10. извършване на други дейности по предотвратяване на трудовите злополуки и професионалните болести.

Задължения на осигурителя

Чл. 66. Осигурителят е длъжен:

1. да уведомява в 30-дневен срок териториалното поделение на Националния осигурителен институт за:

а) изменения в технологията или характера на работа на предприятието;

б) ликвидация на предприятието;

2. да уведомява незабавно териториалното поделение на Националния осигурителен институт, Инспекцията по труда и други компетентни органи за всяка смъртна трудова злополука, за всяка злополука, причинила увреждане на повече от трима работещи, както и за всяка злополука, за която има основание да се предполага, че ще доведе до инвалидност;

3. (изм. - ДВ, бр. 1 от 2002 г.) да изпраща в териториалното поделение на Националния осигурителен институт копия от болничните листове (първичен и продължения) за трудова злополука или професионална болест;

4. (отм. - ДВ, бр. 1 от 2002 г.);

5. (отм. - ДВ, бр. 1 от 2002 г.).

Задължения на осигуреното лице

Чл. 67. Осигуреното лице е длъжно:

1. да познава и да изпълнява изискванията на нормативните актове за безопасност на труда и опазване на здравето при работа, както и правилата за вътрешния трудов ред на предприятието;

2. да уведоми незабавно осигурителя или негов пълномощник за настъпила трудова злополука или за установена професионална болест, с изключение на случаите, когато това е невъзможно.

Глава шеста

ЗАДЪЛЖИТЕЛНО ПЕНСИОННО ОСИГУРЯВАНЕ

Раздел I

Пенсии за осигурителен стаж и възраст

Придобиване право на пенсия

Чл. 68. (1) Право на пенсия за осигурителен стаж и възраст се придобива при навършване на възраст 60 години и 6 месеца за мъжете и 55 години и 6 месеца за жените, при условие че сборът от продължителността на осигурителния стаж и възрастта не е по-малък от 98 за мъжете и 88 за жените.

(2) От 31 декември 2000 г. възрастта по ал. 1 се увеличава от първия ден на всяка следваща календарна година с 6 месеца за мъжете и за жените до достигане на 63 години за мъжете и 60 години за жените, а сборът от продължителността на осигурителния стаж и възрастта се увеличава с 1 до достигане на 100 за мъжете и 90 за жените.

(3) От 31 декември 2004 г. сборът от продължителността на осигурителния стаж и възрастта за жените по ал. 2 се увеличава от първия ден на всяка следваща календарна

година с една до достигане на 94.

(4) В случай, че сборът от продължителността на осигурителния стаж и възрастта е по-малък от посочения в ал. 1 - 3, право на пенсия се придобива при 15 години осигурителен стаж, от които 12 години действителен стаж и навършване на 65-годишна възраст за мъжете и жените.

Придобиване право на пенсия от кадровите военнослужещи по Закона за отбраната и въоръжените сили на Република България и от държавните служители - офицери, сержанти и граждански лица по Закона за Министерството на вътрешните работи

(Загл. изм. - ДВ, бр. 64 от 2000 г.)

Чл. 69. (1) Кадровите военнослужещи придобиват право на пенсия при уволнение, независимо от възрастта им, при 25 години трудов стаж, от които две трети да са действително изслужени на кадрова военна служба.

(2) (Изм. - ДВ, бр. 64 от 2000 г., бр. 74 от 2002 г.) Държавните служители - офицери, сержанти и граждански лица от Министерството на вътрешните работи, офицерите и сержантите от Националната следствена служба, от Главна дирекция "Главно управление на местата за лишаване от свобода" и от Главна дирекция "Следствени арести" на Министерството на правосъдието, от Специалната куриерска служба на Министерството на транспорта и съобщенията, следователите и помощник-следователите, както и лицата по § 19 от преходните и заключителните разпоредби на Закона за изменение и допълнение на Закона за изпълнение на наказанията (ДВ, бр. 73 от 1998 г.), при уволнение придобиват право на пенсия при 25 години трудов стаж, от които две трети да са действително изслужени на такива длъжности в посочените ведомства, независимо от възрастта.

(3) Кадровите военнослужещи и офицерите и сержантите по ал. 1 и 2, прослужили 15 години на длъжности от летателния състав, екипажите на подводните съдове и водолазния състав, придобиват право на пенсия при уволнение, независимо от възрастта им.

Размер на пенсията

Чл. 70. (1) Размерът на пенсията за осигурителен стаж и възраст се определя, като доходът, от който се изчислява пенсията, се умножи със сумата, образувана от: по един процент за всяка година осигурителен стаж и съответната пропорционална част от процента за месеците осигурителен стаж.

(2) Доходът, от който се изчислява пенсията, се определя, като средномесечният осигурителен доход за страната за предходната година се умножи по индивидуалния коефициент на лицето.

(3) Индивидуалният коефициент се изчислява от дохода на лицето, върху който са внесени осигурителни вноски за периода от три последователни години от последните 15 години осигурителен стаж до 1 януари 1997 г. по избор на лицето и от дохода за периода след тази дата до пенсионирането му.

(4) За изчисляване на индивидуалния коефициент се определят:

1. съотношението между средномесечния осигурителен доход на лицето за периода до 31 декември 1996 г. и средномесечната работна заплата за страната за същия период, обявена от Националния статистически институт;

2. съотношението между средномесечния осигурителен доход на лицето за периода след 31 декември 1996 г. и средномесечния осигурителен доход за страната за същия период.

(5) Индивидуалният коефициент се определя, като всяко от съотношенията по ал. 4 се умножава съответно по броя на месеците, за които то е установено, и сборът на получените произведения се разделя на общия брой на месеците, включени в двата периода.

(6) Когато лицата не са работили след 1 януари 1997 г., индивидуалният коефициент е равен на съотношението по ал. 4, т. 1, а когато базисният период е изцяло след тази дата, индивидуалният коефициент е равен на съотношението по ал. 4, т. 2.

(7) (Изм. - ДВ, бр. 64 от 2000 г., в сила от 1.01.2001 г.) Размерът на личната пенсия за осигурителен стаж и възраст по чл. 68, ал. 1 - 3 не може да бъде по-малък от 115 на сто от социалната пенсия за старост, а за лицата по чл. 68, ал. 4 - не по-малък от 105 на сто от социалната пенсия за старост.

(8) (Нова - ДВ, бр. 1 от 2002 г.) При определяне на пенсия по международен договор, по който Република България е страна, се взема предвид осигурителният доход за

осигурителния стаж, придобит по българското законодателство.

Доход, от който се изчислява пенсията

Чл. 70а. (Нов - ДВ, бр. 1 от 2002 г.) (1) Средномесечният осигурителен доход се определя от възнаграждението или осигурителния доход, върху които са внесени или дължими осигурителните вноски за лицата по чл. 4, ал. 1, 2 и ал. 3, т. 5, а за самоосигуряващите се лица - от дохода, върху който са внесени осигурителни вноски.

(2) При определяне на средномесечния осигурителен доход не се взема предвид дохода за времето:

1. на наборна или алтернативна служба;
2. на отпуска за отглеждане на дете, през който е получавано обезщетение;
3. на зачетения осигурителен стаж на неработещите майки;
4. на обучение на лицата, завършили висше или полувисше образование, за което са внесени осигурителни вноски;
5. след 1 януари 1996 г., през което родител (осиновител) на дете инвалид е полагал постоянни грижи за него до навършване на 16-годишна възраст, поради което не е работил по трудово или по служебно правоотношение и не е бил осигурен;
6. след 1 януари 2001 г., през което родител (осиновител) или съпруг (съпруга) са полагали грижи за инвалиди със загубена работоспособност над 90 на сто, които постоянно се нуждаят от чужда помощ, поради което не са били осигурени или не са получавали пенсия;
7. през което лицата са получавали обезщетение за безработица при отпускане на пенсии с начална дата след 31 декември 1999 г.

(3) Когато в периода, от който се определя индивидуалният коефициент, се включва време на законоустановен отпуск или законна стачка, се вземат предвид:

1. за времето на платен отпуск, заплащан от работодателя - полученото възнаграждение за този отпуск, върху което са внесени осигурителни вноски;
2. за времето на отпуск поради временна неработоспособност или бременност и раждане, през което е получавано парично обезщетение от общественото осигуряване - доходът, от който е изчислено обезщетението;
3. за времето на неплатен отпуск, който се зачита за трудов или служебен стаж, или на законна стачка - минималната месечна работна заплата, установена за страната за съответния период.

(4) При определяне на осигурителния доход за лицата по чл. 4, ал. 1 и 2 не се включват начислени и неизплатени възнаграждения.

Раздел II

Пенсии за инвалидност

Право на пенсия

Чл. 71. Осигурените лица имат право на пенсия за инвалидност, когато са загубили напълно или частично работоспособността си завинаги или за продължително време.

Определяне на пенсията за инвалидност

Чл. 72. Пенсия за инвалидност се определя на лица с 50 и над 50 на сто загубена работоспособност.

Начална дата и срок на пенсията

Чл. 73. (1) (Доп. - ДВ, бр. 64 от 2000 г.) Правото на пенсия за инвалидност се поражда от датата на инвалидизирането, а за слепите по рождение и за ослепелите преди постъпване на работа - от датата на заявлението по чл. 94.

(2) Пенсията за инвалидност се отпуска за срока на инвалидността.

(3) (Изм. - ДВ, бр. 1 от 2002 г.) Пенсиите за инвалидност на лицата, навършили възрастта по чл. 68, се отпускат пожизнено.

Право на пенсия за инвалидност поради общо заболяване

Чл. 74. (1) (Доп. - ДВ, бр. 64 от 2000 г., предишен текст на чл. 74, бр. 1 от 2002 г.) Осигурените придобиват право на пенсия за инвалидност поради общо заболяване, ако са загубили работоспособността си и имат осигурителен стаж, придобит до датата на инвалидизирането, а за слепите по рождение и за ослепелите преди постъпване на работа - до датата на заявлението по чл. 94, както следва:

1. до 20-годишна възраст и за слепите по рождение и на ослепелите преди постъпването им на работа - независимо от продължителността на осигурителния стаж;
2. до 25-годишна възраст - една година;
3. до 30-годишна възраст - 3 години;

4. (Решение № 5 на КС на РБ от 29.06.2000 г. установява несъответствие с разпоредбите на чл. 5, ал. 2 от конвенции № 37 и 38 на Международната организация на труда - ДВ, бр. 55 от 2000 г., изм., бр. 64 от 2000 г.) над 30-годишна възраст - 5 години;

5. (Решение № 5 на КС на РБ от 29.06.2000 г. установява несъответствие с разпоредбите на чл. 5, ал. 2 от конвенции № 37 и 38 на Международната организация на труда - ДВ, бр. 55 от 2000 г., отм., бр. 64 от 2000 г.).

(2) (Нова - ДВ, бр. 1 от 2002 г.) Инвалидите по рождение и инвалидите с придобита инвалидност до постъпване на работа придобиват право на пенсия за инвалидност поради общо заболяване при една година осигурителен стаж.

Размер на пенсията за инвалидност поради общо заболяване

Чл. 75. (1) (Изм. - ДВ, бр. 64 от 2000 г.) Размерът на пенсията за инвалидност поради общо заболяване се определя, като доходът, от който се изчислява пенсията, се умножи с процент, равен на едно за всяка година осигурителен стаж.

(2) Когато към датата на инвалидизирането осигуреното лице е на възраст, по-ниска от възрастта по чл. 68, разликата между възрастта му и възрастта по чл. 68 се признава за осигурителен стаж. При определяне на пенсията признатите години осигурителен стаж се умножават с коефициент, както следва:

1. за лица с намалена работоспособност над 90 на сто - 0,9;

2. за лица с намалена работоспособност от 71 до 90 на сто - 0,7;

3. (изм. - ДВ, бр. 1 от 2002 г.) за лица с намалена работоспособност от 50 до 70,99 на сто - 0,5.

(3) (Отм. - ДВ, бр. 64 от 2000 г.).

(4) Размерът на пенсията за инвалидност поради общо заболяване не може да бъде по-малък от:

1. за лица с намалена работоспособност над 90 на сто - 140 на сто от социалната пенсия за старост;

2. за лица с намалена работоспособност от 71 до 90 на сто - 130 на сто от социалната пенсия за старост;

3. (изм. - ДВ, бр. 1 от 2002 г.) за лица с намалена работоспособност от 50 до 70,99 на сто - 105 на сто от социалната пенсия за старост.

Доход за изчисляване на размера на пенсията за инвалидност поради общо заболяване

Чл. 76. Доходът, от който се изчислява размерът на пенсията за инвалидност поради общо заболяване, се определя, като средномесечният осигурителен доход за страната за предходната година се умножи по индивидуалния коефициент на лицето.

Индивидуален коефициент

Чл. 77. (Доп. - ДВ, бр. 64 от 2000 г., изм., бр. 1 от 2002 г.) Индивидуалният коефициент за определяне на пенсията за инвалидност поради общо заболяване се определя по реда на чл. 70, ал. 3 - 6 до датата на инвалидизирането, а за слепите и инвалидите по рождение или с придобита инвалидност до постъпването им на работа - до датата на заявлението по чл. 94.

Пенсия за инвалидност поради трудова злополука и професионална болест

Чл. 78. Осигурените, загубили 50 или над 50 на сто работоспособността си поради трудова злополука или професионална болест, имат право на пенсия за инвалидност поради трудова злополука или професионална болест, независимо от продължителността на осигурителния стаж.

Размер на пенсията за инвалидност поради трудова злополука и професионална болест

Чл. 79. (1) Размерът на пенсията за инвалидност поради трудова злополука или професионална болест се определя, като средномесечният осигурителен доход за страната за предходната година се умножи по индивидуалния коефициент, изчислен по реда на чл. 70, ал. 3 - 6 до датата на инвалидизирането и по следните коефициенти:

1. за лица с намалена работоспособност над 90 на сто - 0,4;

2. за лица с намалена работоспособност от 71 до 90 на сто - 0,35;

3. (изм. - ДВ, бр. 1 от 2002 г.) за лица с намалена работоспособност от 50 до 70,99 на сто - 0,30.

(2) Размерът на пенсията за инвалидност поради трудова злополука или професионална болест не може да бъде по-малък от:

1. за лица с намалена работоспособност над 90 на сто - 150 на сто от социалната

пенсия по старост;

2. за лица с намалена работоспособност от 71 до 90 на сто - 140 на сто от социалната пенсия за старост;

3. (изм. - ДВ, бр. 1 от 2002 г.) за лица с намалена работоспособност от 50 до 70,99 на сто - 115 на сто от социалната пенсия за старост.

(3) (Нова - ДВ, бр. 64 от 2000 г.) Размерът на пенсията за инвалидност поради трудова злополука и професионална болест не може да бъде по-малък от размера, изчислен като за пенсия за инвалидност поради общо заболяване.

Раздел III

Наследствени пенсии

Право на наследствена пенсия

Чл. 80. (1) Личните пенсии могат да преминават в наследствени, с изключение на пенсиите по чл. 87, 89, 90, 91 и 92.

(2) (Изм. - ДВ, бр. 1 от 2002 г.) Право на наследствена пенсия имат децата, преживелият съпруг и родителите.

(3) Отказът от наследство не лишава наследниците от право на наследствена пенсия.

(4) Получаването на наследствена пенсия не се счита за приемане на наследство.

Определяне на наследствената пенсия

Чл. 81. (1) Наследствената пенсия се определя в процент от полагащата се лична пенсия на починалото осигурено лице, както следва:

1. при един наследник - 50 на сто;

2. при двама наследници - 75 на сто;

3. при трима и повече наследници - 100 на сто.

(2) (Доп. - ДВ, бр. 64 от 2000 г., в сила от 1.01.2001 г.) Наследствената пенсия се отпуска общо на всички лица, които имат право на тази пенсия, и се разпределя поравно между тях. Минималният размер на наследствената пенсия не може да бъде по-малък от 90 на сто от социалната пенсия.

(3) При смърт на двамата родители (осиновители) децата имат право на наследствена пенсия, която се определя от сбора на пенсиите на починалите.

Условия за отпускане и получаване на наследствена пенсия

Чл. 82. (1) Децата имат право на наследствена пенсия до навършване на 18-годишна възраст, а след навършването ѝ, ако учат - за срока на обучението, както и за времето, през което са на наборна военна служба, но не по-късно от навършването на 26-годишна възраст, както и над тази възраст, ако са се инвалидизирали до 18-, съответно до 26-годишна възраст.

(2) Преживелият съпруг има право на наследствена пенсия 5 години по-рано от възрастта по чл. 68 или преди тази възраст, ако е неработоспособен.

(3) Родителите имат право на наследствена пенсия от децата си, ако са навършили възрастта по чл. 68.

(4) Родителите на лицата, починали по време на наборна военна служба, имат право на наследствена пенсия, независимо от възрастта им.

Видове наследствени пенсии

Чл. 83. (1) При смърт на осигурения на наследниците се отпуска пенсия в съответствие с вида на личната пенсия за общо заболяване или поради трудова злополука или професионална болест, която починалият би получил като инвалид със загубена работоспособност повече от 90 на сто.

(2) Когато починалият е придобил право на пенсия за осигурителен стаж и възраст, на наследниците се отпуска наследствена пенсия, изчислена от полагащата се пенсия за осигурителен стаж и възраст, ако това е по-благоприятно за тях.

(3) При смърт на пенсионер, който е получавал лична пенсия за инвалидност поради общо заболяване или трудова злополука или професионална болест, размерът на наследствената пенсия се определя от следващата му се лична пенсия за инвалидност поради загубена работоспособност повече от 90 на сто.

(4) При смърт на военнослужещ на наборна военна служба на наследниците му се отпуска пенсия, като за база се взема размерът по чл. 86, ал. 1, равен на следващата се пенсия за военна инвалидност при намалена работоспособност над 90 на сто.

(5) (Нова - ДВ, бр. 64 от 2000 г.) При смърт на пенсионер, който е получавал пенсия за военна инвалидност, размерът на пенсията на наследниците се определя от следващата се пенсия за военна инвалидност при намалена работоспособност над 90 на сто, определена

получаване, се определят от Министерския съвет по предложение на Министерството на труда и социалната политика и Националния осигурителен институт.

Социална пенсия за инвалидност

Чл. 90. (1) Право на социална пенсия за инвалидност имат лицата, навършили 16-годишна възраст, с намалена работоспособност повече от 71 на сто.

(2) Размерът на социалната пенсия за инвалидност за лицата със загубена работоспособност над 90 на сто е 120 на сто, а за лицата със загубена работоспособност от 71 до 90 на сто - 110 на сто от социалната пенсия за старост.

Пенсия за особени заслуги

Чл. 91. Пенсия за особени заслуги към държавата и нацията се отпуска от Народното събрание по предложение на Министерския съвет.

Персонални пенсии

Чл. 92. Министерският съвет по определени от него условия и ред в изключителни случаи може да отпуска пенсии на лица, по отношение на които не са налице някои от изискванията на този кодекс.

Средства за изплащане на пенсиите, несвързани с трудова дейност

Чл. 93. Средствата за изплащане на пенсиите, несвързани с трудова дейност, са за сметка на републиканския бюджет.

Раздел V

Общи правила за пенсиите

Дата на отпускане на пенсията

Чл. 94. (Изм. - ДВ, бр. 1 от 2002 г.) Пенсиите се отпускат от датата на придобиване на правото, а за пенсиите за осигурителен стаж и възраст - от датата на прекратяване на осигуряването, ако заявлението с необходимите документи е подадено в 6-месечен срок от придобиване на правото, съответно от прекратяване на осигуряването. Ако документите са подадени след изтичане на 6-месечния срок от придобиване на правото, съответно от прекратяване на осигуряването, пенсиите се отпускат от датата на подаването им.

Спиране на пенсията

Чл. 95. Пенсията се спира:

1. по искане на лицето;
2. когато пенсионерът не се яви за преосвидетелстване от органите на експертизата на работоспособността, след като е служебно повикан;
3. когато пенсионерът не е получавал пенсията си повече от 6 месеца;
4. когато не се следва изплащането ѝ на основание чл. 101.

Прекратяване на пенсията

Чл. 96. (1) Пенсията се прекратява, когато:

1. пенсионерът почине;
 2. детето навърши възрастта, до която може да получава наследствена пенсия, или е осиновено;
 3. преживелият съпруг, който получава наследствена пенсия, встъпи в брак;
 4. отпадне основанието за получаването ѝ.
- (2) В случаите по т. 1 на ал. 1 пенсията се прекратява от края на месеца, през който е починал пенсионерът, а по т. 2 - 4 - от датата, на която е възникнало основанието за прекратяването.

Възобновяване и възстановяване на пенсията

Чл. 97. (1) Спряната пенсия се възобновява, а прекратената се възстановява по писмено заявление на пенсионера, когато отпадне основанието за спирането или прекратяването ѝ.

(2) Пенсията се възобновява или се възстановява от деня на отпадане на основанието за спирането или прекратяването ѝ - ако заявлението е подадено в 3-годишен срок от тази дата, или от подаването му - когато срокът е пропуснат.

(3) Спряната на основание чл. 95, т. 2 пенсия се възобновява от датата на спирането ѝ, ако се установи, че пенсионерът не се е явил за преосвидетелстване поради уважителни причини.

Ред за отпускане и изменение на пенсията

Чл. 98. (1) (Изм. - ДВ, бр. 64 от 2000 г.) Пенсиите и добавките към тях се отпускат, изменят, осъвременяват, спират, възобновяват, прекратяват и възстановяват с разпореждане на длъжностното лице, на което е възложено ръководството на пенсионното осигуряване в териториалното поделение на Националния осигурителен институт.

Пенсиите по международен договор се отпускат, изменят, осъвременяват, спират, прекратяват и възобновяват с разпореждане на длъжностното лице в Националния осигурителен институт, на което е възложено ръководството на дейността по отпускане и изплащане на пенсиите по международни спогодби.

(2) Длъжностното лице по ал. 1 издава разпореждания и за възстановяване на неправилно изплатените суми за пенсии. Дължимите суми по разпорежданията се събират от пенсията на пенсионера. В случай, че пенсията е прекратена, сумите се събират по реда на Данъчно-процесуалния кодекс. Разпорежданията се обжалват по реда на чл. 117.

(3) Явните фактически грешки в разпорежданията по ал. 1 и 2 се поправят от органа, който ги е постановил. Поправката има действие от деня на отпускането, изменянето, осъвременяването, спирането, възобновяването, прекратяването или възстановяването на пенсията.

Изменяне или отменяне на разпореждането

Чл. 99. (1) Разпореждането по чл. 98 може да се измени или отмени от органа, който го е издал, когато:

1. пенсионерът представи нови доказателства за придобит трудов стаж, осигурителен доход, гражданско състояние и др.;

2. пенсията е отпусната въз основа на неистински или подправен документ или на документ с невярно съдържание;

3. инвалидността, за която е отпусната пенсията, е причинена умишлено от лицето или в резултат на извършено от него умишлено престъпление;

4. смъртта на наследодателя, от когото е получена пенсията, е причинена умишлено от наследника или е в резултат на извършено от него умишлено престъпление;

5. пенсията е неправилно отпусната или неправилно е отказано отпускането ѝ;

6. пенсията е определена в по-голям или в по-малък размер.

(2) В случаите по ал. 1 разпореждането се изменя или се отменя:

1. по т. 1 - от датата на представяне на доказателствата;

2. по т. 2 - 6 - от датата на отпускането или промяната на пенсията, а при неправилен отказ - от датата по чл. 94.

Осъвременяване на пенсиите

Чл. 100. (Изм. - ДВ, бр. 41 от 2001 г.) Пенсиите, отпуснати до 31 декември на предходната година, се осъвременяват ежегодно от 1 юни с решение на надзорния съвет на Националния осигурителен институт. Осъвременяването се извършва в зависимост от нарастването на осигурителния доход за страната и индекса на потребителските цени през предходната календарна година.

Получаване на повече от една пенсия

Чл. 101. (1) Не могат да се получават едновременно следните пенсии:

1. лична пенсия за осигурителен стаж и възраст с наследствена пенсия за осигурителен стаж и възраст;

2. лична или наследствена пенсия за осигурителен стаж и възраст с лична или наследствена пенсия за инвалидност поради общо заболяване;

3. лична пенсия за инвалидност поради общо заболяване с наследствена пенсия за инвалидност поради общо заболяване;

4. (нова - ДВ, бр. 64 от 2000 г., в сила от 1.08.2000 г.) социална пенсия за старост, персонална пенсия и пенсия за особени заслуги с друг вид пенсия.

(2) Когато лицето има право на повече от една лична пенсия за инвалидност за различни страдания, се определя най-голямата по размер.

(3) (Доп. - ДВ, бр. 64 от 2000 г., в сила от 1.08.2000 г.) При право на повече от една пенсия се получава по избор една от пенсиите в пълен размер и 50 на сто от останалите. Когато една от пенсиите е социална пенсия за инвалидност, тя се изплаща в размер 25 на сто.

(4) Военноинвалидите при навършване на възрастта по чл. 68 получават пълния размер на определените им две пенсии - пенсия за военна инвалидност и пенсия за осигурителен стаж и възраст.

(5) При отпускане на наследствена пенсия на наследници на военноинвалид, който е получавал или е имал право на двете пенсии по ал. 4 в пълен размер, за основа се взема пълният размер на двете пенсии.

(6) (Нова - ДВ, бр. 1 от 2002 г.) Родителите не могат да получават едновременно лична и наследствена пенсия, с изключение на случаите по ал. 7.

(7) (Предишна ал. 6 - ДВ, бр. 1 от 2002 г.) Родителите на лицата, починали по време на наборна военна служба, получават в пълен размер личната си пенсия и пенсията, отпусната по чл. 82, ал. 4.

Преизчисляване на пенсията

Чл. 102. (Изм. - ДВ, бр. 64 от 2000 г.) (1) (Изм. - ДВ, бр. 1 от 2002 г.) Лицата, на които е отпусната пенсия за осигурителен стаж и възраст, за инвалидност поради общо заболяване и за инвалидност поради трудова злополука или професионална болест, могат да поискат преизчисляване на пенсията за придобит осигурителен стаж и осигурителен доход след пенсионирането, ако това е по-благоприятно за тях. Преизчисляването на пенсията се извършва по реда на чл. 70, съответно чл. 75 - 77, за осигурителен стаж, придобит след пенсионирането.

(2) Лицата по ал. 1 могат да поискат преизчисляване на пенсията за осигурителен стаж след пенсионирането по реда на чл. 70, ал. 1 и чл. 75, ал. 1.

Добавка за чужда помощ

Чл. 103. Пенсионерите със загубена работоспособност над 90 на сто, които постоянно се нуждаят от чужда помощ, получават към определената им пенсия добавка в размер 75 на сто от социалната пенсия за старост.

Категории труд

Чл. 104. (1) Министерският съвет определя кой труд към коя категория се причислява съобразно характера и особените условия на труд.

(2) (Доп. - ДВ, бр. 1 от 2002 г.) При пенсиониране за осигурителен стаж и възраст осигурителният стаж се превръща, като три години трудов стаж от първа категория или четири години от втора категория се зачитат за пет години стаж от трета категория.

(3) (Изм. - ДВ, бр. 64 от 2000 г.) За работниците, инженерно-техническите специалисти и ръководните служители до ръководител на участък включително, заети на работа под земята в подземните рудници, в подземните геологопроучвателни и хидротехнически обекти, в тунелното и подземното минно строителство една година осигурителен стаж от първа категория се зачита за три години осигурителен стаж от трета категория.

(4) Осигурителният стаж на лицата по чл. 69 се превръща, като три години действително изслужено време се зачитат за пет години осигурителен стаж от трета категория.

(5) За лицата по чл. 69 от летателния състав на реактивната авиация, екипажите на подводните съдове и от водолазния състав една година действително изслужено време се зачита за три години осигурителен стаж от трета категория.

(6) За лицата по чл. 69 от летателния състав на витломоторната авиация, парашутистите, служещите в граничните участъци и граничните постове и на надводните кораби една година действително изслужено време се зачита за две години осигурителен стаж от трета категория.

(7) За лицата по чл. 69, които непосредствено участват в бойни действия, във военно време, една година действително изслужено време се зачита за три години осигурителен стаж от трета категория.

Давност

Чл. 105. (1) Правото на пенсия не се погасява по давност.

(2) Вземането за пенсия се погасява с изтичането на три години от датата, на която е станало изискуемо.

Подзаконова уредба

Чл. 106. Прилагането на тази глава и изплащането на пенсиите се уреждат с акт на Министерския съвет.

Глава седма

КОНТРОЛ

Контролни органи

Чл. 107. (Изм. - ДВ, бр. 1 от 2002 г.) Контролът по спазването на нормативните разпоредби по държавното обществено осигуряване, както и по внасянето на осигурителни вноски за здравното осигуряване, и за допълнителното задължително пенсионно осигуряване, се осъществява от контролните органи на Националния осигурителен институт.

Права на контролните органи

Чл. 108. (1) Контролните органи на Националния осигурителен институт при

изпълнение на служебните си задължения имат право:

1. (изм. - ДВ, бр. 1 от 2002 г.) да проверят всички физически и юридически лица за дейността им по държавното обществено осигуряване и за внасянето на осигурителни вноски за здравното осигуряване, и за допълнителното задължително пенсионно осигуряване; за извършване на проверките те имат право на свободен достъп до работните помещения и обекти;

2. (изм. - ДВ, бр. 1 от 2002 г.) да предприемат мерки за привличане към отговорност лицата, виновни за нарушаване на нормативните актове по държавното обществено осигуряване и на разпоредбите за внасяне на осигурителни вноски за здравното осигуряване, и за допълнителното задължително пенсионно осигуряване;

3. (изм. - ДВ, бр. 1 от 2002 г.) да дават задължителни предписания за спазване на разпоредбите по държавното обществено осигуряване и за внасянето на осигурителни вноски за здравното осигуряване, и за допълнителното задължително пенсионно осигуряване;

4. да изискват от едноличните търговци и юридическите лица и техните подразделения при проверки и ревизии да декларират банковите си сметки в страната, както и да предоставят документи, свързани с търговската им дейност;

5. да извършват насрещни проверки и да назначават вещи лица.

(2) (Нова - ДВ, бр. 45 от 2002 г.) Контролните органи на Националния осигурителен институт могат да извършват контролно-ревизионна дейност съвместно с данъчните органи по план, предварително съгласуван между управителя на Националния осигурителен институт и главния данъчен директор.

(3) (Изм. - ДВ, бр. 1 от 2002 г., предишна ал. 2, бр. 45 от 2002 г.) Физическите и юридическите лица са длъжни да представят на контролните органи на Националния осигурителен институт исканите от тях документи, сведения, справки, декларации, обяснения и носители на информация, свързани с осъществяването на държавното обществено осигуряване, и внасянето на осигурителни вноски за здравното осигуряване, и за допълнителното задължително пенсионно осигуряване, както и да оказват съдействие при изпълнението на служебните им задължения.

(4) (Предишна ал. 3 - ДВ, бр. 45 от 2002 г.) Контролните органи на Националния осигурителен институт задължително се застраховат срещу злополука за сметка на бюджета на държавното обществено осигуряване.

(5) (Изм. - ДВ, бр. 1 от 2002 г., предишна ал. 4, бр. 45 от 2002 г.) Управителят на Националния осигурителен институт и ръководителите на неговите подразделения могат да издават задължителни предписания за спиране изпълнението на разпореждания и действия на осигурители и длъжностни лица, противоречащи на нормативните актове по държавното обществено осигуряване, както и на нормативните актове по здравното осигуряване в частта им по събирането на осигурителните вноски и контрола по тази дейност.

Забрана за други дейности

Чл. 109. (1) Служителите на контролните органи на Националния осигурителен институт не могат да полагат допълнителен труд, свързан със служебните им задължения, по трудово или по гражданско правоотношение с друг работодател. Те не могат да извършват дейност, свързана със служебните им задължения, и като еднолични търговци, съдружници в търговски и други дружества, кооперации и други организации.

(2) (Изм. - ДВ, бр. 1 от 2002 г.) Служителите на Националния осигурителен институт са длъжни да пазят в тайна и да не използват за други цели, освен за прякото изпълнение на задълженията им на съответната длъжност, всички факти и обстоятелства относно осигурените лица и осигурителите, станали им известни във връзка с изпълнение на служебните им задължения, включително и след прекратяване на договора им. Тези факти и обстоятелства могат да бъдат предоставени на орган на съдебната власт или на друг държавен орган при условия и по ред, определени от управителя на Националния осигурителен институт в съответствие с действащите нормативни актове.

Ревизионни актове за начет

Чл. 110. (1) Контролните органи на Националния осигурителен институт съставят на физическите лица или на юридическите лица ревизионни актове за начет:

1. за причинените от тях щети на държавното обществено осигуряване от невнесени осигурителни вноски, от неправилно извършени осигурителни разходи и от издадени документи за пенсиониране с невярно съдържание и др.;

2. за невнесени вноски за здравно осигуряване;
3. (отм. - ДВ, бр. 1 от 2002 г.);
4. за невнесени вноски за допълнителното задължително пенсионно осигуряване;
5. (нова - ДВ, бр. 1 от 2002 г.) едновременно с ревизионния акт за начет могат да се

постановят мерки за предварително обезпечаване на вземания за задължителни осигурителни вноски по реда на Данъчния процесуален кодекс.

(2) По съставените актове за начет отговорните лица могат да направят възражения в 7-дневен срок от връчването им. Контролният орган се произнася по възражението с мотивирано заключение.

(3) За събиране на сумите по ревизионните актове за начет длъжностното лице, на което е възложено ръководството на контрола по приходите и разходите на държавното обществено осигуряване в съответното поделение на Националния осигурителен институт, издава разпореждания. Разпорежданията подлежат на доброволно изпълнение в 14-дневен срок от връчването им.

(4) Разпорежданията и актовете за начет се връчват лично срещу подпис на отговорните лица или по пощата с обратна разписка.

(5) Сумите по влезлите в сила разпореждания, които не са изплатени доброволно, се събират чрез:

1. (изм. - ДВ, бр. 1 от 2002 г.) запор по сметките на длъжниците на държавното обществено осигуряване, здравното осигуряване, и допълнителното задължително пенсионно осигуряване в банките;

2. изпълнение върху движимите или недвижимите вещи на длъжниците;

3. (нова - ДВ, бр. 1 от 2002 г., изм., бр. 45 от 2002 г.) изпълнение върху суми, възстановени от данъчен орган по запорирана сметка на длъжника.

(6) (Изм. - ДВ, бр. 1 от 2002 г.) Запор по сметките на длъжниците на държавното обществено осигуряване и здравното осигуряване се извършва чрез изпращане на запорно съобщение от ръководителя на териториалното поделение на Националния осигурителен институт до банките, които превеждат незабавно дължимите суми по сметка на държавното обществено осигуряване. Запорът, наложен по сметката на длъжника в банката, има действие по отношение на всичките ѝ клонове. Запорът се счита наложен от часа на съответната дата, когато е получено запорното съобщение в банката. В случай, че по сметката на длъжника няма достатъчно средства, банката уведомява в 7-дневен срок териториалното поделение на Националния осигурителен институт за причините, поради които не е изпълнен запорът.

(7) (Нова - ДВ, бр. 1 от 2002 г.) Който изплати на длъжника вземания, върху които е наложен запор по този кодекс, отговаря солидарно с него за изплатените суми, до размера на задължението, заедно със законната лихва след плащането. Когато изплащането е извършено от юридическо лице или неперсонифицирано дружество, заедно с него отговаря солидарно управителят или членовете на управителния орган, или управляващ съдружник, които са допуснали изплащането. Органите по ал. 3 издават разпореждания за събиране на сумите, като могат да наложат и обезпечителни мерки.

(8) (Нова - ДВ, бр. 64 от 2000 г., предишна ал. 7, бр. 1 от 2002 г.) Органът, наложил запора с разпореждане на банката, може да разреши определена част от постъпилите или постъпващите по сметка на длъжника суми да се оставят на негово временно разпореждане за неотложни плащания във връзка с дейността му при положение, че длъжникът предостави друго обезпечение.

(9) (Предишна ал. 7 - ДВ, бр. 64 от 2000 г., предишна ал. 8, бр. 1 от 2002 г.) Вземанията на държавното обществено осигуряване се погасяват в следната последователност: разноски, лихви и главница. Забранява се цесията на вземанията на държавното обществено осигуряване.

(10) (Предишна ал. 8 - ДВ, бр. 64 от 2000 г., предишна ал. 9, изм., бр. 1 от 2002 г.) Събирането на вземанията чрез изпълнение върху движимите или недвижимите вещи на длъжника и вземанията към трети лица се извършва по реда на Данъчния процесуален кодекс. Искането до публичния изпълнител се прави от ръководителя на териториалното поделение на Националния осигурителен институт, като в него се определя видът на обезпечителните мерки върху движимите и недвижимите вещи, както и начинът за продажбата им.

(11) (Предишна ал. 9 - ДВ, бр. 64 от 2000 г., предишна ал. 10, изм., бр. 1 от 2002 г.) Десет на сто от събраните суми по актовете за начет от невнесени осигурителни вноски за

държавно обществено осигуряване, здравно осигуряване, причинените щети от неправилно извършени разходи от държавното обществено осигуряване и дължимите към тях лихви постъпват като собствени приходи в бюджета на държавното обществено осигуряване. Събраните средства се начисляват и разходват само за повишаване квалификацията и материалното стимулиране на служителите при условия и по ред, определени от управителя на Националния осигурителен институт.

(12) (Предишна ал. 10 - ДВ, бр. 64 от 2000 г., предишна ал. 11, изм., бр. 1 от 2002 г.)

Събраните суми за здравно осигуряване и за допълнително задължително пенсионно осигуряване се превеждат от съответното поделение на Националния осигурителен институт по сметка на Националната здравноосигурителна каса и на фондовете за допълнително задължително пенсионно осигуряване.

Имуществени санкции на банки

Чл. 111. (1) (Изм. - ДВ, бр. 64 от 2000 г., бр. 1 от 2002 г.) При всяко теглене на пари за трудови възнаграждения, включително и за авансови плащания, в банките се депозират платежните документи и декларации за дължими осигурителни вноски в приход на държавното обществено осигуряване, Националната здравноосигурителна каса и за допълнителното задължително пенсионно осигуряване.

(2) (Изм. - ДВ, бр. 64 от 2000 г., бр. 10 от 2002 г.) На банките, които са разрешили теглене на пари за трудови възнаграждения, включително и за авансови плащания и парични обезщетения, без да е представена декларация по чл. 7, ал. 8, се налага имуществена санкция в размер на сумата на невнесените осигурителни вноски, независимо от административнонаказателната отговорност на виновните длъжностни лица.

(3) Имуществените санкции по ал. 2 се налагат от управителя на Националния осигурителен институт или от упълномощени от него длъжностни лица по реда на Закона за административните нарушения и наказания.

Задължения за вписване

Чл. 112. (Изм. - ДВ, бр. 1 от 2002 г.) В документите за теглене на осигурителни плащания и за внасяне на вноските за държавното обществено осигуряване, здравното осигуряване и за допълнителното задължително пенсионно осигуряване задължително се вписва идентификационният код по "БУЛСТАТ" на осигурителите или на самоосигуряващите се лица, а за лицата, които не подлежат на вписване в регистър "БУЛСТАТ" - единният граждански номер.

Лихви по вземания на Националния осигурителен институт

Чл. 113. Вземанията на Националния осигурителен институт за невнесени осигурителни вноски за държавното обществено осигуряване и за неправилно извършени осигурителни разходи се събират със законната лихва.

Възстановяване на неоснователно получени суми

Чл. 114. (1) Недобросъвестно получените суми за осигурителни плащания се възстановяват от лицата, които са ги получили, заедно със законната лихва.

(2) (Изм. - ДВ, бр. 64 от 2000 г., доп., бр. 1 от 2002 г.) Добросъвестно получените суми по осигурителни плащания не подлежат на връщане от осигурените лица, с изключение на случаите по чл. 54е.

(3) Споровете за добросъвестност се решават по реда на глава осма.

Давност

Чл. 115. (1) (Доп. - ДВ, бр. 1 от 2002 г.) Вземанията на Националния осигурителен институт за невнесени осигурителни вноски, неправилно извършвани осигурителни плащания, неоснователно изплатени парични обезщетения и надвзети пенсии и лихвите върху тях се погасяват с изтичане на петгодишен давностен срок. С изтичане на десетгодишен давностен срок се погасяват всички останали вземания, независимо от прекъсването на давността.

(2) Давността се прекъсва:

1. с влизането в сила на разпореждането за установяване на вземането;
2. с налагането на обезпечителни мерки;
3. с предприемане на действия по принудително изпълнение.

(3) От прекъсването на давността започва да тече нова давност.

(4) (Доп. - ДВ, бр. 1 от 2002 г.) Дължимите от държавното обществено осигуряване вземания могат да се поискат най-късно в срок три години от датата, на която са станали изискуеми, с изключение на вземанията по чл. 54в, ал. 3.

Разсрочване на задължения

Чл. 116. (Изм. - ДВ, бр. 1 от 2002 г.) (1) По искане на длъжниците към държавното обществено осигуряване може да се разреши плащането на дължимите суми да се разсрочи съгласно одобрен погасителен план.

(2) Разсрочването се допуска, когато се установи, че наличните парични средства на длъжника не са достатъчни за погасяване на задълженията му към фондовете на държавното обществено осигуряване, но след преценка на дейността му може да се направи обосновано предположение, че затрудненията са временни и при разсрочване на задълженията длъжникът ще може да се издължи и да заплаща текущите задължения към фондовете на държавното обществено осигуряване и другите публични задължения.

(3) За периода на разсрочването длъжникът дължи законната лихва.

(4) Разсрочване не се разрешава по отношение на търговец, за когото има решение за прекратяване с ликвидация или за когото е открито производство по несъстоятелност.

(5) Към искането по ал. 1 се прилагат:

1. доказателства за финансово-икономическото състояние на длъжника и перспективна програма за развитие - за едноличен търговец, юридическо лице или приравнено на него;

2. декларация и за всички други публични задължения, включително лихвите по тях, както и за всички задължения към частни кредитори и лихвите по тях;

3. погасителен план за разсрочване на задълженията;

4. отчет за приходите и разходите на длъжника за предходната отчетна финансова година;

5. баланс за предходната отчетна финансова година и за последния отчетен период;

6. справка за задълженията на осигурителя към датата на искането за разсрочване, която включва:

а) задължения към фондовете по държавното обществено осигуряване, здравното осигуряване и допълнителното задължително пенсионно осигуряване;

б) задължения към персонала;

в) други публични задължения;

г) други задължения;

7. други документи по преценка на разсрочващия орган.

(6) Решението за разсрочване се издава от:

1. ръководителя на териториалното поделение на Националния осигурителен институт - за задължения до 10 000 лв. за срок до една година;

2. управителя на Националния осигурителен институт - за задължения от 10 000 до 100 000 лв. за срок до 3 години;

3. Надзорния съвет на Националния осигурителен институт - за задължения над 100 000 лв. за срок до 3 години.

(7) С разрешението се определят крайният срок, погасителните вноски и други условия, в това число последиците от неспазването им.

(8) За периода на разсрочването спира да тече давността за вземанията на държавното обществено осигуряване.

(9) Отказът за разсрочване не подлежи на обжалване.

Глава осма

СПОРОВЕ

Жалби

Чл. 117. (1) Пред ръководителя на съответното териториално поделение на Националния осигурителен институт се подават жалби срещу:

1. отказ или неправилно определяне на паричните обезщетения, помощи и други осигурителни плащания, добавки и компенсации към тях;

2. разпореждания:

а) за отказ или за неправилно определяне или изменение на пенсиите, добавките и компенсациите към тях;

б) (нова - ДВ, бр. 1 от 2002 г.) за отказ или неправилно определяне, изменение, спиране и прекратяване на обезщетенията за безработица;

в) (предишна буква "б" - ДВ, бр. 1 от 2002 г.) за събиране на сумите по ревизионните актове за начет;

г) (предишна буква "в" - ДВ, бр. 1 от 2002 г.) за признаване или непризнаване на злополуката за трудова;

д) (предишна буква "г" - ДВ, бр. 1 от 2002 г.) за възстановяване на неоснователно получени плащания по държавното обществено осигуряване;

е) (предишна буква "д" - ДВ, бр. 1 от 2002 г.) за отказ за възстановяване на неоснователно внесени суми.

(2) (Изм. - ДВ, бр. 1 от 2002 г.) Разпорежданията по т. 2, букви "в - е" могат да се обжалват в 14-дневен срок, а разпорежданията за пенсии - в тримесечен срок от получаването им.

(3) Ръководителят на териториалното поделение се произнася по жалбите или исканията с мотивирано решение в едномесечен срок от получаването им. С решението ръководителят на териториалното поделение може да отмени разпорежданията и да реши жалбите или исканията по същество. То се съобщава на заинтересованите страни в 7-дневен срок от постановяването му.

(4) (Нова - ДВ, бр. 64 от 2000 г.) Разпорежданията за пенсии, отпуснати по международни спогодби, могат да се обжалват пред управителя на Националния осигурителен институт в тримесечен срок от получаването им. Решението се изготвя в срока и по реда на ал. 3.

(5) (Предишна ал. 4 - ДВ, бр. 64 от 2000 г.) Решенията и съобщенията във връзка с разглеждането на жалбите и исканията се изготвят по реда на Закона за административното производство.

(6) (Предишна ал. 5 - ДВ, бр. 64 от 2000 г., отм., бр. 45 от 2002 г.).

Спиране на изпълнението

Чл. 117а. (Нов - ДВ, бр. 45 от 2002 г.) (1) Обжалването на разпорежданията по чл. 117, ал. 1, т. 2 не спира изпълнението им.

(2) Изпълнението на разпорежданията по чл. 117, ал. 1, т. 2, буква "в" се спира по искане на задълженото лице, ако предостави обезпечение в размер на главницата и лихвите.

(3) Искането за спиране на изпълнението се прави едновременно с жалбата, като се прилагат доказателства за направеното обезпечение.

(4) За срока на спирането се дължи законната лихва върху главницата.

Обжалване на решението на ръководителя

Чл. 118. (1) Решението на ръководителя на териториалното поделение на Националния осигурителен институт може да се обжалва в 14-дневен срок от получаването му пред окръжния съд. Жалбата се подава чрез ръководителя на териториалното поделение, който в 7-дневен срок е длъжен да я изпрати заедно с преписката в съда.

(2) Съдът разглежда делата по реда на Закона за административното производство.

Спиране на изпълнението от съда

Чл. 118а. (Нов - ДВ, бр. 45 от 2002 г.) (1) Обжалването пред съда на решенията на ръководителя на териториалното поделение на Националния осигурителен институт, издадени за разпорежданията по чл. 117, ал. 1, т. 2, не спира изпълнението им.

(2) Изпълнението може да бъде спряно от окръжния съд при условията по чл. 117а, ал. 2 и 4 за решенията, издадени за разпорежданията по чл. 117, ал. 1, т. 2, буква "в". Искането за спиране на изпълнението се прави едновременно с подаване на жалбата и съдът се произнася в 7-дневен срок.

(3) Отказът на съда да се спре изпълнението не подлежи на обжалване.

Касационно обжалване

Чл. 119. Решенията на окръжния съд подлежат на касационно обжалване по реда на Закона за Върховния административен съд.

Освобождаване от държавна такса

Чл. 120. (1) За делата по тази глава осигурените лица и пенсионерите не внасят държавна такса.

(2) При уважаване на жалбата жалбоподателят има право да получи направените от него разноски и платеното възнаграждение за защита съразмерно на уважената част.

ДЯЛ ВТОРИ

ДОПЪЛНИТЕЛНО ЗАДЪЛЖИТЕЛНО ПЕНСИОННО ОСИГУРЯВАНЕ

Глава девета

ОБЩИ ПОЛОЖЕНИЯ

Предмет

Чл. 121. Този дял урежда обществените отношения, свързани със:

1. допълнителното задължително пенсионно осигуряване;
2. учредяването, управлението и прекратяването на пенсионните фондове за задължително допълнително пенсионно осигуряване;

3. държавния осигурителен надзор върху дейността по допълнителното задължително пенсионно осигуряване;

4. гарантиране интересите на осигурените лица.

Цел

Чл. 122. Целта на допълнителното задължително пенсионно осигуряване е обезпечаване на доход чрез предоставяне на допълнителна пенсия и осигуряване на възможност за ранно пенсиониране за работещите при условията на първа и втора категория труд.

Определение

Чл. 123. Допълнителното задължително пенсионно осигуряване е дейност по набиране на задължителни пенсионноосигурителни вноски, управление на средствата във фондове за допълнително задължително пенсионно осигуряване и изплащане на допълнителна задължителна пенсия и на пенсия за ранно пенсиониране при настъпване на осигурителните случаи, предвидени в този дял.

Ред за осъществяване

Чл. 124. Допълнителното задължително пенсионно осигуряване се осъществява при условията и по реда на този дял въз основа на договор на осигуреното лице с лицензирано пенсионноосигурително дружество за участие във фондове за допълнително задължително пенсионно осигуряване.

Принципи

Чл. 125. (1) Допълнителното задължително пенсионно осигуряване се осъществява въз основа на принципите на:

1. задължителност на участието;
2. юридическа самостоятелност на пенсионноосигурителното дружество и на универсалните и на професионалните пенсионни фондове;
3. прозрачност, разделност и изключителност на дейността;
4. разрешителен режим и държавно регулиране;
5. задължителна периодична отчетност и разкриване на информация;
6. лоялна конкуренция между пенсионноосигурителните дружества;
7. представяване интересите на осигурените лица.

(2) Допълнителното задължително пенсионно осигуряване се осъществява чрез пенсионни схеми на капиталово покривен принцип на базата на дефинираните вноски.

Управление на средствата на пенсионния фонд

Чл. 126. Средствата на пенсионния фонд се управляват с грижата на добър търговец при спазване принципите на надеждност, ликвидност, доходност и диверсификация в интерес на осигурените лица.

Осигурени лица

Чл. 127. (1) (В сила от 1.01.2002 г., изм. - ДВ, бр. 64 от 2000 г.) Задължително се осигуряват за допълнителна пенсия в универсален пенсионен фонд лицата, родени след 31 декември 1959 г., ако са осигурени при условията и по реда на дял първи.

(2) Лицата, работещи при условията на първа и втора категория труд, задължително се осигуряват и в професионален пенсионен фонд за пенсия за ранно пенсиониране, независимо от възрастта.

(3) За лицата по ал. 1 индивидуалният коефициент по чл. 70 се намалява на базата на съотношението между размерите на осигурителните вноски за универсалния пенсионен фонд и за фонд "Пенсии" по ред, определен с акт на Министерския съвет.

Персоналност на осигуряването

Чл. 128. (1) (Предишен текст на чл. 128 - ДВ, бр. 1 от 2002 г.) Допълнителното задължително пенсионно осигуряване е персонално. Всеки осигурен в универсален и в професионален пенсионен фонд има индивидуален осигурителен номер и индивидуална осигурителна партида.

(2) (Нова - ДВ, бр. 1 от 2002 г.) Данните за лицата по чл. 4, ал. 1, т. 3 се водят в отделен регистър и се предоставят по ред, определен от Министерския съвет.

Индивидуална партида

Чл. 129. (1) Вноските за допълнително задължително пенсионно осигуряване се натрупват в индивидуалната партида на всеки осигурен.

(2) Доходът, реализиран от инвестирането на средствата на универсалния и на професионалния пенсионен фонд, се разпределя по индивидуалните партиди пропорционално на техния дял в масата от активите на фонда.

(3) Натрупаните средства на осигуреното лице се капитализират в индивидуалната му партида. Не се допуска преразпределяне на средства между индивидуалните партиди.

(4) Натрупаните средства в индивидуалните партиди на осигурените лица не подлежат на запор или на принудително изпълнение.

Осигурени социални рискове

Чл. 130. Допълнителното задължително пенсионно осигуряване покрива осигурителните рискове старост и смърт.

Размер на пенсията

Чл. 131. (1) (Предишен текст на чл. 131 - ДВ, бр. 1 от 2002 г.) Пенсията се определя на основата на натрупаната сума в индивидуалната партида от направените вноски и доходите от тяхното инвестиране, намалена с таксите и удържките, предвидени в този дял, и в зависимост от продължителността на живота след пенсиониране в съответствие с утвърдените биометрични таблици.

(2) (Нова - ДВ, бр. 1 от 2002 г.) Когато размерът на пенсията е до 20 на сто от социалната пенсия за старост, сумата се изплаща на пенсионера наведнъж или разсрочено при придобиване на правото.

Държавно регулиране и контрол

Чл. 132. Държавата осъществява ефективно регулиране и контрол върху дейността на универсалните и на професионалните пенсионни фондове и на пенсионноосигурителните дружества с цел защита на интересите на осигурените лица.

Глава десета

ПЕНСИОННИ ФОНДОВЕ И ПЕНСИОННООСИГУРИТЕЛНИ ДРУЖЕСТВА

Учредяване, управление и представляване на пенсионните фондове

Чл. 133. (1) Допълнителното задължително пенсионно осигуряване се осъществява чрез участие в универсални и/или професионални пенсионни фондове, които се учредяват и управляват от лицензирани по Закона за допълнителното доброволно пенсионно осигуряване пенсионноосигурителни дружества.

(2) Универсалните и професионалните пенсионни фондове се представляват при взаимоотношенията си с трети лица единствено от лицензирани пенсионноосигурителни дружества.

(3) Пенсионноосигурителните дружества и универсалните и професионалните пенсионни фондове са отделни юридически лица.

(4) Пенсионноосигурителните дружества могат да учредяват и да управляват само един универсален и един професионален пенсионен фонд.

(5) Универсалните и професионалните пенсионни фондове се създават за неопределен срок.

Отговорност на пенсионноосигурителните дружества

Чл. 134. (1) Пенсионноосигурителните дружества отговарят имуществено пред осигурените лица за загуби, настъпили в резултат на недобросъвестно изпълнение на своите задължения по отношение управлението и представляването на съответните пенсионни фондове. В случай на несъстоятелност в активите на пенсионноосигурителните дружества не се включват сумите в сметката по чл. 139, ал. 2 и пенсионния резерв по чл. 192, ал. 2.

(2) Пенсионните фондове не отговарят с активите си за загуби, настъпили в резултат на действия на учредилите ги дружества, както и за загуби от дейността на пенсионноосигурителното дружество, което ги управлява и представлява.

Наименование на пенсионния фонд

Чл. 135. (1) Наименованието на пенсионния фонд задължително съдържа в комбинация думите "пенсионен", "професионален" или "универсален" и "фонд" или техни производни, както и указание за неговия вид.

(2) Само фонд, регистриран в съответствие с този кодекс, може да използва в своето наименование, в описанието на своите дейности или при рекламиране в комбинация думите "пенсионен", "професионален" или "универсален" и "фонд" или техни производни.

Забрана за придобиване по давност

Чл. 136. Активи на универсален и/или на професионален пенсионен фонд не могат да се придобиват по давност.

Универсален пенсионен фонд

Чл. 137. (1) Универсален пенсионен фонд се учредява от лицензирано пенсионноосигурително дружество с решение на неговите органи за управление.

(2) Лицензираното пенсионноосигурително дружество може да учредява само един универсален пенсионен фонд.

(3) Осигурените лица участват в универсален пенсионен фонд чрез индивидуално заявление до пенсионноосигурителното дружество, подадено в срок до три месеца от възникване на задължението за осигуряване.

(4) За лицата, неизбрали универсален пенсионен фонд по реда на ал. 3, се извършва служебно разпределение по регистрираните универсални фондове по начин и ред, определени от Националния осигурителен институт и Държавната агенция за осигурителен надзор.

(5) Участието в универсален пенсионен фонд може да се променя индивидуално от осигуреното лице след една година от началото на членуването във фонда.

Минимален брой участници в универсален пенсионен фонд

Чл. 138. (1) Осигурените лица в универсален пенсионен фонд не могат да бъдат по-малко от 30 000.

(2) Условието по ал. 1 не се отнася за първите две години след вписване в съда.

(3) Работещите при условията на трета категория труд до 30 септември 2001 г., както и придобилите след тази дата право на допълнително задължително осигуряване, избират самостоятелно универсален пенсионен фонд.

Права при осигуряване в универсален пенсионен фонд

Чл. 139. (1) Осигуряването в универсален пенсионен фонд дава право на:

1. допълнителна пожизнена пенсия за старост след придобиване право на пенсия за осигурителен стаж и възраст по дял първи;

2. (изм. - ДВ, бр. 1 от 2002 г.) еднократно или разсрочено изплащане на натрупаната по индивидуалната партида сума при получено решение на териториална експертна лекарска комисия за пожизнена инвалидност;

3. еднократно или разсрочено изплащане на суми на наследниците на починало осигурено лице и на пенсионер при условията и по реда на този дял.

(2) Плащанията по ал. 1 се извършват от пенсионноосигурителното дружество от отделна сметка, в която при настъпване на осигурителния случай се прехвърлят натрупаните средства по индивидуалната партида на осигурените лица.

Професионален пенсионен фонд

Чл. 140. (1) Професионален пенсионен фонд се учредява от лицензирано пенсионноосигурително дружество с решение на неговите органи за управление.

(2) Лицензираното пенсионноосигурително дружество може да учредява само един професионален пенсионен фонд.

(3) Осигурените лица участват в професионален пенсионен фонд чрез индивидуално заявление до пенсионноосигурителното дружество, подадено в срок до три месеца от възникване на задължението им за осигуряване.

(4) За неизбралите професионален пенсионен фонд по реда на ал. 3 се извършва служебно разпределение по регистрираните професионални фондове по начин и ред, определени от Националния осигурителен институт и Държавната агенция за осигурителен надзор.

(5) Участието в професионален пенсионен фонд може да се променя индивидуално от осигуреното лице след една година от началото на членуването във фонда.

Участници в професионален пенсионен фонд

Чл. 141. (1) Осигурените лица в професионален пенсионен фонд не могат да бъдат по-малко от 15 000.

(2) Условието по ал. 1 не се отнася за първите две години след вписване в съда.

Права при осигуряване в професионален пенсионен фонд

Чл. 142. (1) Осигуряването в професионален пенсионен фонд дава право на:

1. срочна професионална пенсия за ранно пенсиониране за работещите при условията на първа и втора категория труд съобразно категорията труд;

2. (доп. - ДВ, бр. 1 от 2002 г.) еднократно или разсрочено изплащане на натрупаната по индивидуалната партида сума при получено решение на териториална експертна лекарска комисия за намалена работоспособност над 70,99 на сто;

3. еднократно или разсрочено изплащане на натрупаната по индивидуалната партида сума на наследниците на починал осигурен или на пенсионер на фонда при условията и по реда на този дял.

(2) Плащанията по ал. 1 се извършват от пенсионноосигурителното дружество от

отделна сметка, в която при настъпване на осигурителния случай се прехвърлят натрупаните средства по индивидуалната партида на осигурените лица.

Правилник за организацията и дейността на фонд за допълнително задължително пенсионно осигуряване

Чл. 143. (1) Правилникът за организацията и дейността на фонд за допълнително задължително пенсионно осигуряване се приема от общото събрание на акционерите на пенсионноосигурителното дружество.

(2) Правилникът за организацията и дейността на пенсионния фонд трябва да съдържа:

1. наименованието на фонда;
2. наименованието, седалището и адреса на управление на пенсионноосигурителното дружество, което го управлява;
3. условията за допълнително задължително пенсионно осигуряване, диференцирано за професионален и за универсален пенсионен фонд;
4. условията и реда за сключване на осигурителни договори, реда за измененията и допълненията в тях и условията за тяхното прекратяване;
5. условията и реда за водене на пенсионни партиди и за предоставяне на осигуреното лице на извлечения от тях;
6. периода и начина за разпределяне на доходите от инвестиции;
7. размера на таксите и удръжките, събирани от пенсионноосигурителното дружество;
8. условията, реда и сроковете за изплащане на пенсиите и на еднократните или разсрочените плащания;
9. условията, реда и сроковете за прехвърляне на натрупаните средства по индивидуалната партида;
10. условията и реда за извършване на изменения и допълнения в правилника;
11. изрично упоменаване на начина и реда за обяви и съобщения, свързани с дейността на пенсионния фонд;
12. методите и периодичността на оценка на активите на фонда;
13. правата и задълженията на пенсионноосигурителното дружество, на осигуреното лице, работодателите и другите осигурители.

Изменение и допълнение на правилника на фонд за допълнително задължително пенсионно осигуряване

Чл. 144. (1) Измененията и допълненията на правилника по чл. 143, ал. 2 се одобряват от Държавната агенция за осигурителен надзор. Агенцията се произнася в срок от един месец от получаването на заявлението. Заявителят се уведомява писмено за взетото решение в 7-дневен срок.

(2) Осигурените лица се уведомяват за измененията и допълненията в правилника за организацията и дейността на пенсионния фонд по начина и реда, определени в чл. 143, ал. 2, т. 11.

Съгласие за вписване на пенсионен фонд в съда

Чл. 145. За получаването на съгласие за вписване на универсален и на професионален пенсионен фонд в съда пенсионноосигурителното дружество подава до Държавната агенция за осигурителен надзор писмено искане, към което прилага:

1. правилника за организацията и дейността на универсалния и на професионалния пенсионен фонд;
2. договор с банката-депозитар по чл. 183;
3. удостоверение за актуално съдебно състояние на пенсионноосигурителното дружество.

Ред за разглеждане на искането за съгласие за вписване в съда

Чл. 146. (1) Държавната агенция за осигурителен надзор разглежда и се произнася по искането за получаване на съгласие за вписване в съда на универсален и на професионален пенсионен фонд в едномесечен срок от депозирането на документите по чл. 145.

(2) Държавната агенция за осигурителен надзор уведомява писмено заявителя за своето решение в 7-дневен срок от неговото произнасяне.

(3) Държавната агенция за осигурителен надзор не може да откаже да даде съгласие за вписване в съда на универсален и/или на професионален пенсионен фонд, ако са спазени изискванията на кодекса.

Отказ за даване на съгласие за вписване в съда

Чл. 147. Държавната агенция за осигурителен надзор отказва да даде съгласие за вписване в съда на универсален и/или на професионален пенсионен фонд, когато липсва някой от изброените в чл. 145 документи или при нередности в тях.

Вписване в съда

Чл. 148. (1) След получаване на съгласието по чл. 146, ал. 2, пенсионноосигурителното дружество подава заявление за вписване на фонда в съответния окръжен съд.

(2) Фондът за допълнително задължително пенсионно осигуряване се счита за учреден от деня на вписването в регистъра на съда.

Валидност на съгласието

Чл. 149. Даденото съгласие от Държавната агенция за осигурителен надзор за вписване в съда на универсален и/или на професионален пенсионен фонд е невалидно, ако в рамките на два месеца след датата на неговото получаване пенсионноосигурителното дружество не подаде заявление за вписване в съда.

Необходими документи за вписване

Чл. 150. (1) За вписване на универсален и/или на професионален пенсионен фонд пред съда се представят следните документи:

1. писмено съгласие на Държавната агенция за осигурителен надзор за вписване на универсален и/или на професионален пенсионен фонд;

2. правилникът за организацията и дейността на универсалния и/или на професионалния пенсионен фонд;

3. уставът на пенсионноосигурителното дружество, което управлява и представлява пенсионния фонд;

4. удостоверение за актуално съдебно състояние на пенсионноосигурителното дружество;

5. (изм. - ДВ, бр. 64 от 2000 г.) списък на членовете на управителните органи на пенсионноосигурителното дружество;

6. пенсионна лицензия на пенсионноосигурителното дружество;

7. решението на управителния орган на лицензираното пенсионноосигурително дружество за учредяване на универсален и/или на професионален пенсионен фонд;

8. трите имена и единният граждански номер на лицата, които управляват и представляват пенсионноосигурителното дружество.

(2) В съдебния регистър се вписват наименованието на универсалния и/или на професионалния пенсионен фонд; наименованието, седалището и адресът на управление на пенсионноосигурителното дружество, учредило фонда; начинът на представляване от пенсионноосигурителното дружество.

Срок за произнасяне на съда

Чл. 151. Съдът разглежда заявлението за вписване в 14-дневен срок от датата на подаването му.

Отказ за вписване

Чл. 152. Съдът отказва да извърши вписването, ако не са изпълнени изискванията, определени в този дял.

Задължение за представяне на препис от съдебното решение

Чл. 153. Пенсионноосигурителното дружество е длъжно да представи на Държавната агенция за осигурителен надзор заверен препис от съдебното решение за вписване в 7-дневен срок от получаването му.

Отговорност за разходите по вписването

Чл. 154. Всички разходи по вписването на универсалния и/или на професионалния пенсионен фонд и всички предприети действия за целите на неговото учредяване и вписване се извършват от името и за сметка на пенсионноосигурителното дружество.

Попечителски съвет

Чл. 155. (1) Интересите на осигурените във фондовете се представляват от попечителски съвет.

(2) В състава на попечителския съвет влизат по равен брой представители на национално представените организации на работниците и служителите и на работодателите и един представител на пенсионноосигурителното дружество.

(3) Правата и задълженията на попечителския съвет се регламентират с акт на Министерския съвет по предложение на Държавната агенция за осигурителен надзор.

(4) Предложенията и решенията на попечителския съвет имат препоръчителен характер за пенсионноосигурителното дружество.

Надзор

Чл. 156. (1) Надзорът върху дейността на универсалните и на професионалните пенсионни фондове и върху дейността на пенсионноосигурителните дружества, които ги управляват, се осъществява от Държавната агенция за осигурителен надзор при условията и по реда на Закона за допълнителното доброволно пенсионно осигуряване.

(2) За дейността си по ал. 1 Държавната агенция за осигурителен надзор събира такса от пенсионноосигурителното дружество в размер, определен от Министерския съвет.

Глава единадесета

ОСИГУРИТЕЛНИ ВНОСКИ

Вид и размер на осигурителните вноски

Чл. 157. (1) Допълнителното задължително пенсионно осигуряване се осъществява с месечни парични осигурителни вноски, чийто размер се определя със Закона за бюджета на държавното обществено осигуряване.

(2) (Изм. - ДВ, бр. 1 от 2002 г.) Вноските за универсалните пенсионни фондове се разпределят между осигурителите и осигурените лица в съотношението по чл. 6, ал. 3.

(3) Вноските за професионалните пенсионни фондове са изцяло за сметка на осигурителите.

(4) Самоосигурените лица се осигуряват в универсален пенсионен фонд изцяло за своя сметка.

(5) (Нова - ДВ, бр. 1 от 2002 г.) Осигурителните вноски за допълнително задължително пенсионно осигуряване се внасят върху доходите, за които се дължат осигурителни вноски за държавното обществено осигуряване, с изключение на чл. 9, ал. 6 и 7 и § 9, ал. 2 и 3.

Превеждане на осигурителна вноска

Чл. 158. Осигурителните вноски за допълнително задължително пенсионно осигуряване се превеждат едновременно с осигурителните вноски за държавното обществено осигуряване.

Събиране на осигурителните вноски

Чл. 159. (1) Осигурителните вноски за пенсионните фондове се събират от Националния осигурителен институт.

(2) Осигурителните вноски по ал. 1 се превеждат в специализирана сметка за задължително допълнително пенсионно осигуряване на Националния осигурителен институт.

(3) (Изм. - ДВ, бр. 1 от 2002 г.) Националният осигурителен институт превежда получените вноски в срок до 30 дни от постъпването им от специализираната сметка по сметка на съответния пенсионен фонд, посочена от пенсионноосигурителното дружество, което го управлява.

(4) В зависимост от размера на получените в пенсионния фонд суми пенсионноосигурителното дружество заплаща на Националния осигурителен институт такса за обслужване, размерът на която се определя ежегодно със Закона за бюджета на държавното обществено осигуряване.

(5) Таксата за обслужване по ал. 4 се превежда от пенсионноосигурителното дружество в Националния осигурителен институт в 10-дневен срок от постъпването на сумите от осигурителните вноски по сметката на пенсионния фонд.

(6) За неоснователно забавяне на превода на сумите по ал. 3 и 5 пенсионноосигурителното дружество и Националният осигурителен институт си дължат законна лихва за периода на забавянето.

(7) Взаимоотношенията между Националния осигурителен институт и пенсионноосигурителното дружество се уреждат с договор.

(8) Пенсионноосигурителното дружество носи отговорност пред осигурените лица само за реално преведените от Националния осигурителен институт осигурителни вноски.

Глава дванадесета

ДАНЪЧНИ ОБЛЕКЧЕНИЯ

Освобождаване от данък

Чл. 160. (1) Приходите на универсалния и на професионалния пенсионен фонд не се облагат с данък по реда на Закона за корпоративното подоходно облагане.

(2) Приходите от инвестиране на активите на универсалния и на професионалния

пенсионен фонд, разпределени по индивидуалните партии на осигурените лица, не се облагат с данък по смисъла на Закона за облагане доходите на физическите лица.

(3) Услугите по допълнителното задължително пенсионно осигуряване не се облагат с данък по реда на Закона за данък върху добавената стойност.

(4) Финансовият резултат на лицензираните дружества за допълнително задължително пенсионно осигуряване се намалява с пенсионния резерв, формиран по условията на чл. 192, ал. 2, както и с дохода от неговото инвестиране.

Приспадане на личните вноски от облагаемия доход

Чл. 161. Личните осигурителни вноски за допълнително задължително пенсионно осигуряване в универсален пенсионен фонд от физическите лица се приспадат от дохода им преди данъчното облагане по начин, ред и в размери, определени със Закона за облагане доходите на физическите лица.

Вноски за разход

Чл. 162. Вноските на работодателите за допълнително задължително пенсионно осигуряване се признават за разход за дейността по Закона за корпоративното подоходно облагане.

Глава тринадесета

ПРАВА НА ОСИГУРЕНИТЕ ЛИЦА

Ограничения за осигуряване в пенсионен фонд

Чл. 163. Осигурените лица имат право да се осигуряват само в един универсален и/или в един професионален пенсионен фонд.

Освобождаване от отговорност за задължения

Чл. 164. Осигурените лица и пенсионният фонд не отговарят за задълженията на пенсионноосигурителното дружество, което го е учредило и го управлява.

Права при настъпване на осигурителния случай старост

Чл. 165. При настъпване на осигурителния случай старост осигуреният в универсален пенсионен фонд има право на пожизнена пенсия, а осигуреният в професионален пенсионен фонд - на пенсия за ранно пенсиониране.

Видове пенсии

Чл. 166. (1) Допълнителните пенсии по този кодекс са лични.

(2) Допълнителната пенсия е:

1. професионална пенсия за ранно пенсиониране;
2. лична допълнителна пенсия.

(3) Личната допълнителна пенсия е пожизнена.

Право на лична допълнителна пенсия

Чл. 167. Правото на лична допълнителна пенсия възниква, когато осигуреният придобие право на пенсия за осигурителен стаж и възраст при условията на дял първи.

Право на професионална пенсия

Чл. 168. (1) Правото на професионална пенсия за ранно пенсиониране за работещите при условията на първа и втора категория труд възниква при наличие на:

1. не по-малко от 10 години работа при условията на първа категория труд и 8 години по-ниска възраст от възрастта за придобиване право на пенсия за осигурителен стаж и възраст по дял първи;
2. не по-малко от 15 години работа при условията на втора категория труд и 3 години по-ниска възраст от възрастта за придобиване право на пенсия за осигурителен стаж и възраст по дял първи.

(2) Професионалната пенсия за ранно пенсиониране се получава до момента на придобиване на право на пенсия за осигурителен стаж и възраст по дял първи.

Определяне размера на пенсиите

Чл. 169. Размерът на личните пенсии се определя на базата на:

1. натрупаната сума по индивидуалната партида;
2. биометрични таблици, одобрени от Държавната агенция за осигурителен надзор.

Права на наследниците

Чл. 170. (1) При смърт на осигуреното лице на наследниците - преживелия съпруг (съпруга), низходящите и възходящите по права линия, се изплаща еднократно или разсрочено натрупаната сума по индивидуалната му партида

(2) При смърт на пенсионер на универсален фонд на наследниците по ал. 1 се изплаща остатъкът от сумата в индивидуалната му партида.

(3) При смърт на пенсионер на професионален фонд на наследниците по ал. 1 се

изплаща натрупаната сума по индивидуалната му партида. Когато няма наследници по ал. 1, натрупаните средства се прехвърлят в държавния бюджет.

(4) Когато няма наследници по ал. 1, натрупаните средства по индивидуалната партида, а в случаите по ал. 2 - остатъкът от сумите, ако има такъв, се прехвърлят в пенсионния резерв.

Право на прехвърляне

Чл. 171. Осигуреното лице има право да прехвърли натрупаните суми по индивидуалната партида от един универсален и/или професионален пенсионен фонд съответно в друг универсален и/или професионален пенсионен фонд, учреден и управляван от друго пенсионноосигурително дружество, не повече от веднъж в рамките на една календарна година и без ограничение - в случай на несъгласие с извършените промени в правилника.

Право на изтегляне на набраните суми

Чл. 172. Осигуреното лице има право при пенсиониране да изтегли еднократно или да прехвърли набраните средства по индивидуалната партида от професионалния фонд в универсален фонд, ако не е придобило право на професионална пенсия при условията на чл. 168.

Право на безплатна информация

Чл. 173. (1) Осигуреното лице има право на безплатна информация за натрупаните средства по индивидуалната му партида, за доходността от тяхното управление и за произтичащите от набраните средства пенсионни права най-малко веднъж в рамките на една календарна година по начин и ред, определени в правилника на пенсионноосигурителното дружество.

(2) При смърт на осигуреното лице правото по ал. 1 се придобива от лицата по чл. 170, ал. 1.

Сигнална функция

Чл. 174. (1) Осигуреното лице и лицата по чл. 170, ал. 1 имат право да сигнализират попечителския съвет и Държавната агенция за осигурителен надзор за нарушения в дейността на пенсионноосигурителното дружество.

(2) Попечителският съвет, съответно Държавната агенция за осигурителен надзор, са длъжни да отговорят писмено на всяка жалба до два месеца от датата на получаването ѝ.

Глава четиринадесета

АКТИВИ И ИНВЕСТИЦИИ

Принципи на инвестиране

Чл. 175. Средствата на универсалния и на професионалния пенсионен фонд се инвестират при спазване принципите на надеждност, ликвидност, доходност и диверсификация.

Инвестиране на активите

Чл. 176. (1) Активите на пенсионния фонд могат да бъдат инвестирани само във:

1. ценни книжа, издадени или гарантирани от държавата;
2. ценни книжа, приети за търговия на регулираните пазари на ценни книжа;
3. общински облигации;
4. банкови депозити;
5. недвижимо имущество и ипотечи.

(2) Не по-малко от 50 на сто от активите на пенсионния фонд трябва да бъдат инвестирани в ценни книжа, издадени или гарантирани от държавата, и/или във вземания по банкови депозити.

(3) Не повече от 5 на сто от активите на пенсионния фонд могат да бъдат инвестирани в недвижимо имущество.

Забрана за инвестиране

Чл. 177. Активите на универсалния и на професионалния пенсионен фонд не могат да бъдат инвестирани във:

1. ценни книжа, които не са напълно изплатени;
2. ценни книжа, издадени от пенсионноосигурителното дружество, което го управлява, или от свързани с него лица.

Ограничения при инвестирането

Чл. 178. (1) Пенсионноосигурителното дружество може да инвестира до 5 на сто от активите на универсалния и на професионалния пенсионен фонд в ценни книжа, издадени от едно дружество.

(2) Държавната агенция за осигурителен надзор съгласувано с Комисията по ценните книжа може да разреши на едно пенсионноосигурително дружество да инвестира до 10 на сто от активите на универсалния и на професионалния пенсионен фонд в ценни книжа, издадени от едно дружество. Агенцията издава или отказва да издаде писмено разрешение в двуседмичен срок от получаването на заявлението.

(3) Пенсионноосигурителното дружество и универсалният и професионалният пенсионен фонд не могат да придобиват повече от 10 на сто от акциите на един емитент или да придобиват участие, чрез което да определят пряко или непряко повече от половината от членовете на управителния орган или по друг начин да упражняват решаващо влияние върху вземането на решения във връзка с дейността на емитента.

Забрана за предоставяне на заеми

Чл. 179. Пенсионноосигурителното дружество не може да предоставя заеми или да бъде гарант на трети лица с активите на универсалния и на професионалния пенсионен фонд.

Инвестиции в чужбина

Чл. 180. (1) Пенсионноосигурителното дружество може да инвестира не повече от 5 на сто от активите на пенсионния фонд в чужбина в държавни ценни книжа и общински облигации и не повече от 5 на сто от активите - в ценни книжа, допуснати за търговия на регулираните пазари на ценни книжа.

(2) Инвестицията по ал. 1 се извършва по ред, установен от министъра на финансите, съгласувано с управителя на Българската народна банка.

Оценка на активите

Чл. 181. Начинът и редът за оценка на активите на пенсионните фондове и на пенсионноосигурителните дружества се определят с акт на Министерския съвет.

Договор с инвестиционен посредник

Чл. 182. Пенсионноосигурителното дружество е длъжно да сключи договор с един или повече лицензирани инвестиционни посредници за извършване на сделки с ценни книжа, свързани с управлението на активите на универсалния и/или на професионалния пенсионен фонд.

Договор с банки-депозитари

Чл. 183. (1) Безналичните ценни книжа, с изключение на държавните ценни книжа, притежавани от пенсионноосигурителното дружество и от универсалния и/или от професионалния пенсионен фонд, се вписват в регистъра на Централния депозитар.

(2) Паричните средства и други ценни книжа, извън тези по ал. 1, притежавани от пенсионноосигурителното дружество и от универсалния и/или от професионалния пенсионен фонд, се съхраняват в банки-депозитари, които се избират по списък, утвърден от Държавната агенция за осигурителен надзор, съвместно с Българската народна банка.

(3) Отношенията между банките-депозитари по ал. 2 и пенсионноосигурителното дружество се уреждат с писмен договор.

(4) Банките-депозитари извършват плащанията за сметка на пенсионноосигурителното дружество и на универсалния и/или професионалния пенсионен фонд.

(5) Банките-депозитари не могат да бъдат едно и също лице или свързано лице с инвестиционния посредник.

(6) Банките-депозитари не могат да бъдат кредитор или гарант на пенсионноосигурителното дружество и на универсалния и/или професионалния пенсионен фонд, освен за вземанията си по договорите за депозитарни услуги.

(7) Банките-депозитари отделят паричните средства на пенсионноосигурителното дружество и на универсалния и/или на професионалния пенсионен фонд от собствените си активи и ги отчитат отделно.

(8) Банките-депозитари не отговарят за задълженията си към своите кредитори с паричните средства, които дължат на пенсионноосигурителното дружество и на универсалния и/или на професионалния пенсионен фонд.

(9) Банките-депозитари са длъжни:

1. да превеждат в обичайните срокове плащанията, свързани със сделки с активите на пенсионноосигурителното дружество и на универсалния и/или на професионалния пенсионен фонд, за които са получили нареждане;

2. да се разпореждат с поверените им активи на пенсионноосигурителното дружество и на универсалния и/или на професионалния пенсионен фонд само по

нареждане на упълномощени от пенсионноосигурителното дружество лица; когато тези нареждания противоречат на закона, на устава или на правилника на пенсионноосигурителното дружество или на договора за депозитарни услуги, те не се изпълняват;

3. да се отчитат редовно пред пенсионноосигурителното дружество за поверените активи и за извършените операции;

4. да информират Държавната агенция за осигурителен надзор при констатирани нарушения на разпоредбите на този кодекс.

(10) Банките-депозитари съдействат на пенсионноосигурителното дружество и на универсалния и/или на професионалния пенсионен фонд за получаване на информация и за участие на емитентите, в чиито ценни книжа те са инвестирали, както и да поемат други задължения, свързани с поверените активи, съгласно сключените договори. Възнаграждението на банките-депозитари не може да надвишава обичайното за извършваните услуги.

Актюерско обслужване

Чл. 184. (1) Актюерското обслужване на пенсионноосигурителното дружество и на универсалния и/или на професионалния пенсионен фонд се извършва от лицензиран актюер въз основа на трудов договор с пенсионноосигурителното дружество.

(2) Лицензирането на актюерите се извършва по ред, установен от Държавната агенция за осигурителен надзор.

Глава петнадесета

СЧЕТОВОДСТВО И ОТЧЕТНОСТ

Изисквания към счетоводството на пенсионноосигурителното дружество и на пенсионните фондове

Чл. 185. Пенсионноосигурителното дружество и универсалните и професионалните пенсионни фондове водят счетоводството и съставят счетоводните си отчети в съответствие с изискванията на Закона за счетоводството, Националния сметкоплан, националните счетоводни стандарти и разпоредбите на този кодекс.

Счетоводство на пенсионния фонд

Чл. 186. Пенсионноосигурителното дружество води отделно счетоводство на пенсионния фонд и съставя отделен счетоводен баланс по счетоводен стандарт, приет от Министерския съвет.

Годишен счетоводен отчет

Чл. 187. (1) Годишните счетоводни отчети на пенсионноосигурителното дружество и на управлявания от него пенсионен фонд се проверяват и заверяват от експерт-счетоводител или специализирани одиторски дружества, утвърдени от Държавната агенция за осигурителен надзор.

(2) Експерт-счетоводителите и специализираните одиторски дружества са длъжни да извършват добросъвестна и безпристрастна проверка и да опазват служебната тайна.

Приемане на годишните счетоводни отчети

Чл. 188. Докладът за дейността и годишният счетоводен отчет на пенсионния фонд се приемат от общото събрание на пенсионноосигурителното дружество.

Обнародване на отчета

Чл. 189. Приетите от общото събрание годишни счетоводни отчети на пенсионноосигурителното дружество и на управляваните от него пенсионни фондове се обнародват едновременно в "Държавен вестник".

Задължение за представяне на отчетите

Чл. 190. (1) Пенсионноосигурителното дружество представя приетите годишни счетоводни отчети на Държавната агенция за осигурителен надзор.

(2) Пенсионноосигурителните дружества са длъжни да представят при поискване от Държавната агенция за осигурителен надзор финансови отчети, които отразяват финансовото им състояние и състоянието на управляваните от тях пенсионни фондове.

Глава шестнадесета

ПЕНСИОННИ РЕЗЕРВИ

Гаранции за изпълнение на задълженията

Чл. 191. Пенсионноосигурителното дружество, което управлява универсален и/или професионален пенсионен фонд, гарантира с активите си изпълнението на задълженията към осигурените във фонда лица.

Резерви на пенсионноосигурителното дружество

Чл. 192. (1) Пенсионноосигурителното дружество задължително създава общи резерви по реда на Търговския закон.

(2) Пенсионноосигурителното дружество, което управлява универсален пенсионен фонд, задължително създава пенсионен резерв по ред, определен от Министерския съвет.

(3) С пенсионния резерв се покрива изплащането на пенсиите на лицата, преживели по-дълго от предварителните актюерски разчети.

(4) Пенсионноосигурителните дружества не могат да раздават дивидент на своите акционери преди формирането на резервите.

Минимално равнище на доходност

Чл. 193. (1) Държавната агенция за осигурителен надзор определя минимално равнище на доходността, която пенсионноосигурителните дружества трябва да реализират при инвестиране на средствата на универсалните и на професионалните пенсионни фондове.

(2) При неизпълнение на изискването по ал. 1 Държавната агенция за осигурителен надзор определя срок за представяне на икономически план за подобряване на дейността на пенсионноосигурителното дружество.

Глава седемнадесета

ПРЕОБРАЗУВАНЕ, ПРЕКРАТЯВАНЕ, ЛИКВИДАЦИЯ И НЕСЪСТОЯТЕЛНОСТ НА ФОНДОВЕТЕ

ЗА ДОПЪЛНИТЕЛНО ЗАДЪЛЖИТЕЛНО ПЕНСИОННО ОСИГУРЯВАНЕ

Преобразуване на пенсионния фонд

Чл. 194. (1) Пенсионният фонд за допълнително задължително пенсионно осигуряване не може да се разделя или да отделя от себе си друг пенсионен фонд, както и да се преобразува в търговско дружество, сдружение с нестопанска цел или кооперация.

(2) Пенсионен фонд, учреден и управляван от едно пенсионноосигурително дружество, може да се влива или слива с пенсионен фонд, учреден и управляван от друго лицензирано пенсионноосигурително дружество при условия и по ред, определени с акт на Министерския съвет.

(3) Пенсионен фонд не може да се прекратява, освен в случаите на несъстоятелност.

Производство по несъстоятелност

Чл. 195. (1) Производство по несъстоятелност на пенсионен фонд се открива, в случай че е неплатежоспособен, когато не е в състояние да плаща своите задължения към осигурените лица или забавя плащанията или частично изплаща задълженията си. В тези случаи управляващото пенсионноосигурително дружество е длъжно незабавно да уведоми Държавната агенция за осигурителен надзор.

(2) В случаите по ал. 1 Държавната агенция за осигурителен надзор:

1. проучва и в рамките на своите компетенции използва всички възможности за финансово оздравяване на фонда;

2. при изчерпване на всички възможности дава съгласие за прекратяване на фонда и предлага на съда да назначи посочен от нея синдик;

3. съдът назначава посочения или друг синдик.

Права на синдика

Чл. 196. (1) В случаите по чл. 195 синдикът се счита за оправомощен да прехвърля сумите по индивидуалните партии от един пенсионен фонд към друг по силата на договор, сключен между него и друго пенсионноосигурително дружество.

(2) Договорите по ал. 1 влизат в сила след утвърждаването им от Държавната агенция за осигурителен надзор.

Права на осигурения

Чл. 197. В случаите по чл. 196 осигуреният във фонда има право да потвърди със свое писмено заявление участието си във фонда, в който са прехвърлени средствата на прекратения универсален или професионален фонд, или да прехвърли средствата в друг фонд. В тези случаи не се събират таксите по чл. 202, ал. 1.

Задължения на Държавната агенция за осигурителен надзор

Чл. 198. Държавната агенция за осигурителен надзор е длъжна да уведоми осигурените за правата им по чл. 197 чрез обнародване в "Държавен вестник" и в най-малко два централни ежедневника.

Срок за упражняване на правата на осигурените

Чл. 199. Осигурените лица упражняват правата си по чл. 197 в 30-дневен срок от датата на обнародване в "Държавен вестник" на уведомлението по чл. 198.

Приложимост на Закона за допълнителното доброволно пенсионно осигуряване

Чл. 200. За неуредените в тази глава въпроси по преобразуването, прекратяването, ликвидацията и несъстоятелността на пенсионноосигурителните дружества се прилага глава шеста от Закона за допълнителното доброволно пенсионно осигуряване, доколкото не е предвидено друго в този кодекс.

Глава осемнадесета
ТАКСИ И УДРЪЖКИ

Задължителни такси

Чл. 201. (1) За осъществяване на дейността по допълнително задължително пенсионно осигуряване и за управление на пенсионните фондове се въвеждат такси и удържки в полза на пенсионноосигурителните дружества, както следва:

1. процент от всяка осигурителна вноска - по начин, ред и в размери, установени в правилника за организацията и дейността на пенсионния фонд, като максималният размер не може да надвишава 5 на сто от сумата, която се превежда на пенсионния фонд;

2. инвестиционна такса в размер до едно на сто годишно върху активите на пенсионния фонд.

(2) Удръжката по ал. 1, т. 2 се отчислява по ред, определен от Държавната агенция за осигурителен надзор.

Допълнителни такси

Чл. 202. (1) Пенсионноосигурителното дружество може да събира допълнителни такси в следните случаи:

1. при всяко прехвърляне на натрупаните средства по индивидуалната партида от един фонд към друг;

2. когато осигуреното лице поиска информация повече от веднъж годишно.

(2) Таксите и удържките по ал. 1, т. 1 и 2 не могат да надвишават двойния размер на действителните разходи.

Законоустановеност на таксите

Чл. 203. Пенсионноосигурителните дружества не могат да събират други такси и удържки извън посочените в тази глава.

Глава деветнадесета

АДМИНИСТРАТИВНОНАКАЗАТЕЛНА ОТГОВОРНОСТ

Раздел I

Отговорност за нарушения на разпоредбите на законодателството
относно държавното обществено осигуряване

Основания

Чл. 204. (1) (Изм. - ДВ, бр. 64 от 2000 г.) Който наруши разпоредбите на този кодекс или не изпълни задължително предписание на контролен орган, се наказва с глоба от 50 до 1000 лв., ако не подлежи на по-тежко наказание.

(2) (Изм. - ДВ, бр. 64 от 2000 г.) При повторно нарушение по ал. 1 наказанието е от 500 до 2000 лв. Нарушението е повторно, когато е извършено до една година от влизането в сила на наказателното постановление, с което нарушителят е наказан за нарушение от същия вид.

(3) (Отм. - ДВ, бр. 64 от 2000 г.).

Установяване на нарушенията

Чл. 205. (1) Нарушенията по чл. 204 се установяват с актове, съставени от контролните органи на Националния осигурителен институт.

(2) Наказателните постановления се издават от ръководителя на териториалното поделение на Националния осигурителен институт или от упълномощено от него длъжностно лице.

(3) Установяването на нарушенията, издаването, обжалването и изпълнението на наказателните постановления се извършват по реда на Закона за административните нарушения и наказания.

Раздел II

Отговорност за нарушения на разпоредбите на законодателството
относно допълнителното задължително пенсионно осигуряване

Отговорност за дейност без пенсионна лицензия

Чл. 206. (1) На юридическите лица, които извършват дейност по допълнително задължително пенсионно осигуряване без пенсионна лицензия, се налага имуществена

санкция от 10 000 до 100 000 лв.

(2) Лица, които създават условия за сключване на осигурителни договори с юридически лица без пенсионна лицензия, се наказват с глоба от 1500 до 15 000 лв., ако не подлежат на по-тежко наказание.

Установяване на нарушенията

Чл. 207. (1) Нарушенията на този кодекс относно допълнителното задължително пенсионно осигуряване се установяват с актове, съставени от упълномощени от председателя на Държавната агенция за осигурителен надзор длъжностни лица.

(2) Наказателните постановления се издават от председателя на Държавната агенция за осигурителен надзор или от упълномощено от него длъжностно лице.

(3) Установяването на нарушенията, издаването, обжалването и изпълнението на наказателните постановления се извършват по реда на Закона за административните нарушения и наказания.

(4) Събраните суми от наложените глоби или имуществени санкции се внасят в сметка на агенцията и се разходват по ред, определен от министъра на финансите.

ДОПЪЛНИТЕЛНА РАЗПОРЕДБА

§ 1. По смисъла на този кодекс:

1. "Предприятие" е всяко място, където се полага наемен труд.

2. (изм. - ДВ, бр. 64 от 2000 г.) "Нетно възнаграждение" е възнаграждението, получено след намаляването му с определените със закон задължителни осигурителни вноски за сметка на лицата и с дължимите данъци по Закона за облагане доходите на физическите лица.

3. (изм. - ДВ, бр. 1 от 2002 г.) консолидираният бюджет на държавното обществено осигуряване включва бюджетите на фонд "Пенсии", фонд "Общо заболяване и майчинство", фонд "Трудова злополука и професионална болест", фонд "Безработица", фонд "Пенсии, несвързани с трудова дейност" и бюджета на Националния осигурителен институт.

4. (нова - ДВ, бр. 64 от 2000 г.) "Земеделски производители" са физическите лица, които произвеждат растителна и/или животинска продукция, предназначена за продажба, и са регистрирани по установения ред.

ПРЕХОДНИ И ЗАКЛЮЧИТЕЛНИ РАЗПОРЕДБИ

§ 2. (1) Лицата, чиито трудови правоотношения са прекратени до 31 декември 1999 г. и са придобили право на пенсия по отменения Закон за пенсиите, могат до 30 юни 2000 г. да се пенсионират при условията на отменения закон, ако това е по-благоприятно за тях.

(2) Паричните обезщетения за лицата, заварени в отпуск за временна неработоспособност или за бременност и раждане към 1 януари 2000 г., се изплащат в размерите и сроковете по отменения дял III от Кодекса на труда от 1951 г., ако това е по-благоприятно за тях.

(3) (Изм. - ДВ, бр. 74 от 2002 г.) При изчисляване на паричните обезщетения за временна неработоспособност или за бременност и раждане на лицата, осигурени по чл. 4, ал. 1, т. 4, се взема предвид възнаграждението, получавано за съответната длъжност до 31 декември 1999 г. включително.

§ 3. (1) (Предишен текст на § 3 - ДВ, бр. 64 от 2000 г.) До 31 декември 2003 г. включително лицата по чл. 6 и 7 от отменения Закон за пенсиите могат да се пенсионират при условията на разпоредбите на тези членове.

(2) (Нова - ДВ, бр. 64 от 2000 г.) Офицерите и сержантите по чл. 7 от отменения Закон за пенсиите, чиито звания се премахват и които придобиват статут на държавни служители - граждански лица, съгласно § 89, ал. 1 от преходните и заключителните разпоредби на Закона за изменение и допълнение на Закона за Министерството на вътрешните работи (ДВ, бр. 29 от 2000 г.), могат да се пенсионират при условията и в срока по ал. 1. При пенсиониране стажът на тези лица се зачита като стаж, положен на офицерски и сержантски длъжности.

§ 4. (1) (Изм. - ДВ, бр. 64 от 2000 г.) До 31 декември 2009 г. включително лицата, които са работили 10 години при условията на първа категория труд или 15 години при условията на втора категория труд, могат да се пенсионират, ако отговарят на изискванията за сбор от осигурителен стаж и възраст по чл. 68, но не по-рано от 47 години за жените и 52 години за мъжете при първа категория труд и 52 години за жените и 57 години за мъжете при втора категория труд.

(2) (Изм. - ДВ, бр. 64 от 2000 г.) До 31 декември 2009 г. включително лицата, които имат 10 години осигурителен стаж, положен при условията на чл. 104, ал. 3, могат да се пенсионират преди навършване на възрастта по чл. 68, при условие че имат сбор от възрастта и осигурителен стаж 90 и 52-годишна възраст за мъжете и 47-годишна възраст за жените.

(3) (Нова - ДВ, бр. 64 от 2000 г.) До 31 декември 2004 г. включително, ако трудовият договор на лицата, които работят при условията на чл. 104, ал. 3, бъде прекратен на основание чл. 328, ал. 1, т. 1 и 2 от Кодекса на труда, могат да се пенсионират не по-рано от навършване на 45-годишна възраст, ако отговарят на условията по ал. 2.

(4) (Предишна ал. 3 - ДВ, бр. 64 от 2000 г., изм., бр. 1 от 2002 г.) В случай, че лицата по ал. 1, 2 и 3 са упражнили правата си, набраните средства в професионалния пенсионен фонд се прехвърлят във фонд "Пенсии" на държавното обществено осигуряване.

§ 5. (1) До 31 декември 2009 г. включително учителите придобиват право на пенсия за осигурителен стаж и за възраст при учителски трудов стаж 30 години за мъжете и 25 години за жените и 3 години по-рано от възрастта по чл. 68.

(2) (Изм. - ДВ, бр. 1 от 2002 г.) На лицата по ал. 1 се изплаща срочна пенсия за ранно пенсиониране от Учителския пенсионен фонд в размер, определен по реда на чл. 70 и намален с 0,3 на сто за всеки месец, недостигащ на лицето до навършване на възрастта му по чл. 68.

(3) (Изм. - ДВ, бр. 64 от 2000 г.) На учителите, които са придобили право на пенсия при условията на ал. 1 и се пенсионират при условията на чл. 68, ал. 1 - 3, се изплащат пенсии за осигурителен стаж и възраст от фонд "Пенсии" и добавка от учителския пенсионен фонд в размер 0,1 на сто от пенсията за всеки месец, за който има осигурителна вноска във фонда след навършване на възрастта по ал. 1.

(4) Осигурителната вноска за Учителския пенсионен фонд се определя ежегодно със Закона за бюджета на държавното обществено осигуряване.

§ 5а. (Нов - ДВ, бр. 64 от 2000 г., в сила от 1.08.2000 г., изм., бр. 1 от 2002 г.) До 31 декември 2005 г. осигурителните вноски за земеделските производители, които упражняват само земеделска дейност, са върху осигурителен доход, който не е по-малък от 25 на сто от минималния месечен размер на осигурителния доход.

§ 6. (1) До 31 декември 2003 г. включително размерът на получаваните една или повече от една пенсии без добавките към тях не може да надвишава четирикратния размер на социалната пенсия за старост.

(2) Добавката по чл. 84 се изчислява от ограничения по ал. 1 размер.

(3) Алинеи 1 и 2 не се прилагат за лицата, които са били президент и вицепрезидент на Република България, председател на Народното събрание, министър-председател или съдия в Конституционния съд.

(4) (Нова - ДВ, бр. 64 от 2000 г., доп., бр. 1 от 2002 г.) До 31 декември 2003 г. пенсиите за особени заслуги се изплащат в размер на четири социални пенсии за старост.

(5) (Нова - ДВ, бр. 64 от 2000 г.) Алинеи 1 и 2 не се прилагат за военноинвалиди при навършване на възрастта по чл. 68.

(6) (Нова - ДВ, бр. 1 от 2002 г.) До 31 декември 2003 г. включително размерът на получаваните една или повече от една пенсии, без добавките към тях, за лицата по чл. 69, ал. 3 не може да надвишава петкратния размер на социалната пенсия за старост.

§ 7. (1) Пенсиите, отпуснати до 31 декември 1999 г. включително, се преизчисляват съгласно разпоредбите на този кодекс, без да се променя индивидуалният коефициент.

(2) Преизчисляването се извършва, ако това е по-благоприятно за пенсионера.

(3) (Нова - ДВ, бр. 35 от 2001 г.) Индивидуалният коефициент на лицата, чиито пенсии са отпуснати по отменения Закон за пенсиите и включват осигурителен доход за периода след 31 декември 1996 г., се преизчислява еднократно, като средномесечният осигурителен доход на лицето за периода след 31 декември 1996 г. се отнесе към средномесечния осигурителен доход за страната за същия период.

(4) (Нова - ДВ, бр. 35 от 2001 г.) Пенсиите на лицата по ал. 3 се преизчисляват служебно от 1 юли 2001 г. по чл. 70, ал. 1 на този кодекс.

§ 8. Пенсиите и добавките към тях, получавани към 31 декември 1999 г., отпуснати по отменени закони, продължават да се получават.

§ 9. (1) Времето, което се зачита за трудов стаж и за трудов стаж за пенсиониране, положен до 31 декември 1999 г. съгласно действащите дотогава разпоредби, се признава за осигурителен стаж по този кодекс.

(2) За осигурителен стаж при пенсиониране се зачита времето на обучение на лицата, завършили висше или полувисше образование, ако до 2005 г. те внесат за своя сметка осигурителни вноски, изчислени върху минималната работна заплата към датата на внасянето на вноските. Осигурителният стаж се зачита за времето, за което са внесени вноските, но не за повече от срока на обучение, предвиден по учебния план за завършената специалност.

(3) Студентите, които са постъпили във висши учебни заведения до учебната 1999/2000 г. включително, могат да ползват правата по ал. 2, ако в петгодишен срок след завършване на обучението си внесат осигурителните вноски.

(4) Осигурителните вноски по ал. 2 и 3 са в размера, определен за фонд "Пенсии".

§ 10. (Отм. - ДВ, бр. 1 от 2002 г.).

§ 10а. (Нов - ДВ, бр. 45 от 2002 г.) Членове 117а и 118а се прилагат и по висящи спорове пред ръководителя на териториалното поделение на Националния осигурителен институт и пред съдилищата. Искането за спиране на изпълнението от задължените лица може да се направи в 14-дневен срок от влизане в сила на измененията в кодекса, приети на 23 април 2002 г.

§ 11. (Отм. - ДВ, бр. 1 от 2002 г.).

§ 12. Този кодекс отменя:

1. Дял III от Кодекса на труда от 1951 г. (обн., Изв., бр. 91 от 1951 г.; попр., бр. 93 от 1951 г.; изм. и доп., бр. 91 и 92 от 1957 г.; ДВ, бр. 24, 36 и 92 от 1963 г., бр. 1, 61, 90 и 99 от 1965 г., бр. 15 от 1968 г.; попр., бр. 33 от 1968 г.; изм. и доп., бр. 68 от 1970 г., бр. 53 и 81 от 1973 г., бр. 27 от 1975 г., бр. 63 от 1976 г., бр. 32 от 1977 г., бр. 57 от 1981 г., бр. 44 от 1984 г., бр. 26 и 27 от 1986 г., бр. 46 от 1989 г., бр. 52 и 100 от 1992 г., бр. 104 от 1995 г., бр. 28 от 1996 г. и бр. 155 от 1998 г.).

2. Закона за пенсиите (обн., Изв., бр. 91 от 1957 г.; попр., бр. 92 от 1957 г.; изм. и доп., бр. 104 от 1959 г., бр. 51 от 1961 г., бр. 105 от 1962 г.; ДВ, бр. 103 от 1964 г., бр. 92 от 1965 г., бр. 25 и 101 от 1966 г., бр. 102 от 1967 г., бр. 59 и 97 от 1969 г., бр. 48 и 63 от 1970 г., бр. 3 и 61 от 1971 г., бр. 36 и 65 от 1972 г., бр. 53 от 1973 г., бр. 34 от 1974 г., бр. 3, 36 и 53 от 1975 г., бр. 2 и 63 от 1976 г., бр. 80 от 1979 г., бр. 90 от 1980 г., бр. 9 от 1981 г., бр. 28 от 1983 г., бр. 44 и 69 от 1984 г., бр. 70 и 81 от 1985 г., бр. 6 и 46 от 1989 г.; попр., бр. 61 от 1989 г.; изм. и доп., бр. 99 от 1989 г., бр. 6, 30 и 81 от 1990 г., бр. 12 от 1991 г., бр. 52 от 1992 г.; бр. 64 от 1992 г. - Решение № 11 на Конституционния съд от 1992 г.; изм., бр. 85 от 1992 г., бр. 102 от 1993 г., бр. 49 от 1994 г., бр. 68 и 104 от 1995 г., бр. 22 и 67 от 1996 г., бр. 46 от 1997 г.; бр. 89 от 1997 г. - Решение № 12 на Конституционния съд от 1997 г.; изм., бр. 123 от 1997 г., бр. 153 и 155 от 1998 г., бр. 57 и 69 от 1999 г.).

3. Закона за лишаване от право на пенсия лица, проявили фашистка дейност (обн., ДВ, бр. 9 от 1948 г.; изм., бр. 176 от 1949 г., бр. 71 от 1964 г.).

§ 13. (1) Указ № 265 за взаимно осигуряване членовете на трудово-производителните кооперации (обн., Изв., бр. 63 от 1953 г.; попр., бр. 82 от 1953 г.; изм., бр. 17 от 1955 г., бр. 69 от 1956 г., бр. 62 от 1958 г.; попр., бр. 82 от 1958 г.; изм., бр. 68 от 1960 г., бр. 38 от 1962 г.; ДВ, бр. 50 от 1963 г., бр. 21 от 1964 г., бр. 32 от 1968 г., бр. 26 и 27 от 1986 г.) се отменя.

(2) Дейността на общественото осигуряване на Съвета за взаимно осигуряване членовете на трудово-производителните кооперации, както и активите и пасивите му за вземанията за осигурителни вноски и осигурителни плащания преминават към държавното обществено осигуряване.

(3) Останалите активи и пасиви на Съвета за взаимно осигуряване членовете на трудово-производителните кооперации преминават към Централния съюз на трудово-производителните кооперации.

(4) Времето, през което лицата са се осигурявали по Указа за взаимно осигуряване членовете на трудово-производителните кооперации, се зачита за осигурителен стаж, независимо от продължителността му.

§ 14. (1) Законът за фонд "Обществено осигуряване" (обн., ДВ, бр. 104 от 1995 г.; изм., бр. 55 и 123 от 1997 г., бр. 59 и 155 от 1998 г., бр. 12 от 1999 г.) се отменя.

(2) Разпореждането с имотите по § 5, ал. 2 от отменения Закон за фонд "Обществено осигуряване" се извършва от надзорния съвет на Националния осигурителен институт.

§ 15. В Кодекса на труда (обн., ДВ, бр. 26 и бр. 27 от 1986 г.; изм. и доп., бр. 6 от 1988 г., бр. 21, 30 и 94 от 1990 г., бр. 27, 32 и 104 от 1991 г., бр. 23, 26, 88 и 100 от 1992 г.; бр. 69 от 1995 г. - Решение № 12 на Конституционния съд от 1995 г.; изм., бр. 87 от 1995 г.,

бр. 2, 12 и 28 от 1996 г., бр. 124 от 1997 г., бр. 22 от 1998 г.; бр. 52 от 1998 г. - Решение № 11 на Конституционния съд от 1998 г.; изм., бр. 56, 83, 108 и 133 от 1998 г., бр. 51 и 67 от 1999 г.) се правят следните изменения:

1. Член 114 се отменя.

2. Член 163, ал. 1 се изменя така:

"Чл. 163. (1) Работничката или служителката има право на отпуск поради бременност и раждане в размер 135 дни за всяко дете, от които 45 дни преди раждането."

3. (В сила от 17.12.1999 г.) В чл. 333, ал. 1 и 3 думите "чл. 330, ал. 2, т. 5" се заменят с "чл. 330, ал. 2, т. 6".

§ 16. В Закона за закрила при безработица и насърчаване на заетостта (обн., ДВ, бр. 120 от 1997 г.; изм., бр. 155 от 1998 г., бр. 26, 50, 65, 67, 68 и 84 от 1999 г.) се правят следните изменения:

1. В чл. 20, ал. 2, изречение първо думите "съотношение 7:1" се заменят със "съотношение, както следва:

а) за 2000 - 2001 г. - 80:20;

б) за 2002 г. - 75:25;

в) за 2003 г. - 70:30;

г) за 2004 г. - 65:35;

д) за 2005 г. - 60:40;

е) за 2006 г. - 55:45;

ж) за 2007 г. и следващите години - 50:50."

2. Член 109 се отменя.

§ 17. В Закона за допълнителното доброволно пенсионно осигуряване (обн., ДВ, бр. 65 от 1999 г.) в чл. 109 думата "глоба" се заменя с "имуществена санкция".

§ 18. В Закона за здравното осигуряване (обн., ДВ, бр. 70 от 1998 г.; изм., бр. 93 и 153 от 1998 г., бр. 62, 65, 67 и 69 от 1999 г.) се правят следните изменения и допълнения:

1. В чл. 6:

а) алинея 2 се изменя така:

"(2) Националната здравноосигурителна каса се състои от централно управление, районни здравноосигурителни каси и техните поделения по общини със седалища съгласно списък, утвърден от Министерския съвет.";

б) в ал. 3 думата "централното" се заличава.

2. В чл. 23, ал. 2 думата "временен" се заличава, а изразът "извънбюджетни сметки и фондове" се заменя с "кредити от други институции".

3. В чл. 29:

а) в ал. 2 думите "фонд "Обществено осигуряване" се заменят с "бюджета на държавното обществено осигуряване";

б) създава се ал. 4:

"(4) В случай, че проектът на Закона за бюджета на Националната здравноосигурителна каса не бъде приет от Народното събрание до началото на бюджетната година, осигурителните приходи се събират и осигурителните разходи се извършват съобразно утвърдения бюджет за предходната година, а за издръжката на Националната здравноосигурителна каса се изразходват месечно до 1/12 от разходите, предвидени в бюджета за предходната година."

4. Член 33 се изменя така:

"Чл. 33. Задължително осигурени в Националната здравноосигурителна каса са:

1. всички български граждани, които не са граждани и на друга държава;

2. българските граждани, които са граждани и на друга държава и постоянно живеят на територията на Република България;

3. чуждите граждани или лицата без гражданство, на които е разрешено дългосрочно пребиваване в Република България, освен ако е предвидено друго в международен договор, по който Република България е страна;

4. лицата с предоставен статут на бежанец или с предоставено право на убежище."

5. Член 39 се изменя така:

"Чл. 39. (1) Всички лица, които по този закон имат задължението да внасят осигурителни вноски, са длъжни от възникване на основанието за здравно осигуряване ежемесечно да представят данни за осигурените лица в териториалните поделения на Националния осигурителен институт с декларации по утвърден от Националния осигурителен институт и Националната здравноосигурителна каса образец.

(2) Лицата, осигуряващи членове на семейството си по този закон, предоставят данни за тях в декларации по утвърден от Националния осигурителен институт и Националната здравноосигурителна каса образец.

(3) В случаите, когато лицата заплащат авансово вноски по този закон, те попълват декларация за периода на авансово плащане по утвърден от Националния осигурителен институт и Националната здравноосигурителна каса образец.

(4) Чужденците, които пребивават краткосрочно в Република България, както и лица с двойно българско и чуждо гражданство, които не се осигуряват по реда на този закон, заплащат стойността на оказаната им медицинска помощ, освен ако за тях е в сила международен договор, по който Република България е страна."

6. В чл. 40 се правят следните изменения:

а) алинея 1 се изменя така:

"(1) Здравноосигурителната вноска на осигуреното лице, определена по реда на чл. 29, ал. 3, се определя върху доход и се внася, както следва:

1. за лицата, получаващи доходи от трудови или служебни правоотношения, или правоотношения, възникнали на основание специални закони - облагаемият доход по Закона за облагане доходите на физическите лица:

а) вноската за лицата, работещи по трудови правоотношения, се внася от работодателя или ведомството и от осигурения в съотношение:

- 2000 - 2001 г. - 80:20;

- 2002 г. - 75:25;

- 2003 г. - 70:30;

- 2004 г. - 65:35;

- 2005 г. - 60:40;

- 2006 г. - 55:45;

- 2007 г. и следващите години - 50:50;

б) вноската за лицата, работещи по служебни правоотношения и правоотношения, възникнали на основания в специални закони, се внася от работодателя и е за сметка на републиканския бюджет;

в) работодателят или ведомството внася вноските едновременно с изплащането на възнагражденията; при изплащане на възнагражденията работодателят или ведомството удържат вноските, които се дължат от осигурените, включително и вноските за членовете на семейството, които те осигуряват;

2. едноличните търговци, физическите лица, образували ЕООД, съдружниците в търговски дружества и лицата, регистрирани като упражняващи свободна професия или занаятчийска дейност по регистрация, се осигуряват върху заявен месечен доход, който не може да бъде по-малък от двукратния размер на минималната работна заплата, установена за страната, и годишно върху облагаемите доходи, съгласно данните от данъчната декларация:

а) вноските се внасят до 10-о число на месеца, следващ този, за който се отнасят;

б) месечният осигурителен доход, с оглед изчисляването годишния размер на вноската, се получава, като годишният облагаем доход се раздели на периода, през който е упражнявана дейността;

в) при годишно облагане вноските се внасят в сроковете за внасяне на данъците по Закона за облагане доходите на физическите лица;

3. за лицата, които не заявяват доход по т. 2 и работят без трудово правоотношение по договор с възложител - предприятие или друга организация, осигурителните вноски се внасят за всеки месец върху облагаемия доход от предприятието или организацията, като се удържат от изплатеното възнаграждение на лицето; вноските се внасят от предприятието или организацията до 10-о число на месеца, следващ този, за който се отнасят; за тези лица се извършва годишно изравняване на дохода, върху който се дължат вноските по реда на т. 2, букви "б" и "в";

4. за пенсионерите - размерът на пенсията или сборът от пенсии, без добавките към тях; вноските са за сметка на републиканския бюджет и се внасят до 10-о число на месеца, следващ този, за който се отнасят;

5. за пенсионерите, получаващи пенсии по международни спогодби, изцяло за сметка на чуждестранен осигурителен институт - двукратният размер на минималната работна заплата, установена за страната; вноските са за сметка на лицето и се внасят до 10-о число на месеца, следващ този, за който се отнасят;

6. за лицата, получаващи обезщетения за временна неработоспособност поради болест, бременност, раждане или за отглеждане на дете - размерът на обезщетението; вноските са за сметка на работодателя или ведомството и са равни на дължимата от него част от вноската, като се внасят при изплащане на обезщетенията; когато лицето се осигурява за своя сметка, вноските се внасят до 10-о число на месеца, следващ този, за който се отнасят;

7. за лицата, получаващи доходи на различни основания, посочени в т. 1, 2, 3, 4, 5 и 6 - вноските се внасят върху сбора от осигурителните доходи;

8. за лицата получаващи обезщетение за безработица - размерът на изплатеното обезщетение; вноските са за сметка на фонд "Професионална квалификация и безработица" и се внасят до 10-о число на месеца, следващ този, за който се отнасят;

9. за лицата и членовете на семейства с право на социално подпомагане и за непълнолетни без родители, които не подлежат на осигуряване на друго основание - еднократният размер на минималната работна заплата, установена за страната; вноските са за сметка на общинските бюджети и се внасят до 10-о число на месеца, следващ този, за който се отнасят;

10. за военнослужещите на наборна военна служба; за ветераните от войните и за военноинвалитите; за инвалиди, пострадали при или по повод на отбраната на страната, при природни бедствия и аварии и за пострадали при изпълнение на служебния си дълг служители на Министерството на вътрешните работи, които не подлежат на осигуряване на друго основание; за лица в производство за предоставяне на статут на бежанец или право на убежище; за задържани под стража или лишени от свобода; за лица без доходи, настанени в домове за деца и юноши, домове за деца в предучилищна възраст и в домовете за социални услуги; за пълнолетни, учащи се във висши училища без доходи, до навършване на 26-годишна възраст - еднократният размер на минималната работна заплата, установена за страната; вноските се внасят до 10-о число на месеца, следващ този, за който се отнасят, и са за сметка на републиканския бюджет, като се превеждат чрез съответното ведомство или на общинските бюджети;

11. за лицата в неплатен отпуск, които не подлежат на осигуряване на друго основание - еднократният размер на минималната работна заплата, установена за страната; вноските са за сметка на работодателя и се внасят при изплащането на възнагражденията от съответното предприятие или друга организация;

12. за служителите на Българската православна църква и други признати по нормативно установен ред вероизповедания, които не са в трудови правоотношения - еднократният размер на минималната работна заплата, установена за страната; вноските се внасят до 10-о число на месеца, следващ този, за който се отнасят, от централното ръководство на съответното вероизповедание;

13. за неосигурените членове на семейството - 5 на сто от вноската на всеки осигурен член на семейството; вноските са за сметка на осигуреното лице; когато осигуреното лице получава доходи по т. 1, 3 и 6, вноската се удържа от работодателя (предприятието), ведомството или организацията при изплащане на възнаграждението; за лицата, работещи по трудови, служебни правоотношения или правоотношения, възникнали на основание специални закони, вноските се удържат и внасят от работодателя или ведомството при изплащане на възнагражденията или паричните обезщетения; ако лицето се осигурява за своя сметка, както и за лицата, осигурени по т. 3, вноските се внасят до 10-о число на месеца, следващ този, за който се отнасят;

14. лицата, които не подлежат на осигуряване по т. 1 - 13, се осигуряват върху заявен осигурителен доход не по-малък от двукратния размер на минималната работна заплата, установена за страната; вноските са за тяхна сметка и се внасят до 10-о число на месеца, следващ този, за който се отнасят; ако тези лица подлежат на годишно данъчно облагане, се извършва годишно изравняване на вноските по реда на т. 2."

б) алинея 3 се изменя така:

"(3) За лицата по ал. 1, т. 7 вноските се внасят върху сбора от осигурителните доходи по реда, предвиден за съответния вид доход, но общо върху не повече от 10-кратния размер на минималната работна заплата, установена за страната."

7. Член 41 се изменя така:

"Чл. 41. (1) Осигурителните вноски по този закон се внасят по сметките за набиране на здравноосигурителните вноски в териториалните поделения на Националния осигурителен институт, откъдето ежедневно се прехвърлят в набирателната сметка на

централното управление на Националния осигурителен институт за здравноосигурителни вноски.

(2) Събраните в Националния осигурителен институт суми от здравноосигурителни вноски се прехвърлят в набирателната сметка на НЗОК до края на всеки работен ден."

8. В чл. 42 се правят следните изменения:

а) алинея 1 се изменя така:

"(1) Осигурителният доход, върху който се изчислява вноската, се установява по ведомости и други документи за изплатени възнаграждения, по пенсионните картони, изплатените болнични листове, изплатените обезщетения за безработни и по данъчните декларации по Закона за облагане доходите на физически лица.";

б) алинея 3 се изменя така:

"(3) Лицата подават декларация пред платеща на дохода или пред съответните органи за членовете на семействата си, които са длъжни да осигуряват. В годишната декларация по Закона за облагане доходите на физически лица се отразяват платените през годината здравноосигурителни вноски и дължимите суми при годишното изравняване, ако има такива.";

в) създава се ал. 4:

"(4) Работодателите, данъчните служби, общинските власти, ведомствата, възложителите и самоосигуряващите се са длъжни да предоставят на Националния осигурителен институт и на НЗОК необходимата информация по чл. 42, ал. 1 и 3."

9. Член 43 се изменя така:

"Чл. 43. Осигурените по чл. 40, ал. 1, т. 2, 5 и 14 могат да заплатят здравноосигурителните вноски за себе си и за членовете на семейството си авансово за избран от тях период."

10. Член 44 се изменя така:

"Чл. 44. Вноските се плащат:

1. по банков път;

2. с пощенски запис."

11. В чл. 45, ал. 1, т. 8 след думата "стоматологична" се добавя "и".

12. В чл. 55, ал. 6 думите "чл. 32" се заменят с "чл. 31, ал. 3".

13. В чл. 63 се правят следните изменения:

а) в т. 1 думите "количеството и видовете медицинска помощ, получена от съответното лице, и тяхната цена" се заличават;

б) в т. 2 думите "информация за извършените от него дейности и заплатените му суми" се заличават;

в) точка 3 се изменя така:

"3. регистър на производители, вносители и дистрибутори на лекарства и аптеки, сключили договори с НЗОК;"

14. Член 64 се изменя така:

"Чл. 64. Всеки осигурен има право да получи от НЗОК наличната информация за ползваната от него през последните пет години медицинска помощ и нейната цена по ред, определен от касата."

15. Член 69 се изменя така:

"Чл. 69. Националният осигурителен институт е задължен ежемесечно да предоставя информация на НЗОК за осигурените лица и за размера на събраните за тях здравноосигурителни вноски."

16. В чл. 73, ал. 1 т. 1 се отменя.

17. Създава се чл. 73а:

"Чл. 73а. Финансовият контрол по приходите на НЗОК от здравноосигурителните вноски и дължимите лихви се осъществява от контролните органи на Националния осигурителен институт по реда на Кодекса за задължително обществено осигуряване."

18. В чл. 77 след думите "контролните органи на НЗОК" се добавя "и на Националния осигурителен институт".

19. В чл. 104 се правят следните изменения:

а) в ал. 1 текстът "50 до 100 лв. за всяка невнесена вноска" се заменя с "500 до 1000 лв.";

б) в ал. 2 текстът "месечно 200 лв. за всяка невнесена вноска" се заменя с "2000 лв.".

20. В чл. 105 се правят следните изменения:

а) в ал. 1 текстът "финансовите инспектори на Националния осигурителен институт"

се заменя с "контролните органи на Националния осигурителен институт и на НЗОК";

б) алинея 2 се изменя така:

"(2) Наказателните постановления се издават от управителя на Националния осигурителен институт, от директора на НЗОК или от директора на съответната регионална здравноосигурителна каса и от ръководителя на съответното териториално поделение на Националния осигурителен институт."

21. Член 107 се изменя така:

"Чл. 107. Налагането на наказание по чл. 103 и 104 не изключва задължението за заплащане на дължимите вноски заедно със законната лихва за периода."

22. Член 109 се изменя така:

"Чл. 109. (1) Осигурени лица, задължени да осигурят себе си и членовете на семейството си, които не са платили повече от три дължими вноски, заплащат оказаната медицинска помощ на изпълнителите. Когато осигуреното лице заплати на Националния осигурителен институт всички дължими вноски, осигурителните му права се възстановяват от датата на заплащане на дължимите вноски, като сумите, заплатени за оказаната медицинска помощ, не се възстановяват.

(2) Невнасянето на осигурителни вноски не по вина на осигурените лица не ги лишава от осигурителни права. Сумата, заплатена за оказаната медицинска помощ от лицата в тези случаи, подлежи на възстановяване."

23. В чл. 110 думите "шест месеца" се заменят с "един месец".

24. В § 1 от допълнителните разпоредби се правят следните изменения:

а) точка 3 се изменя така:

"3. "Членове на семейството" са съпруг, съпруга, деца до 18-годишна възраст, а ако продължават образованието си - до 26-годишна възраст, а ако са недееспособни или трайно нетрудоспособни - независимо от възрастта.";

б) създава се т. 8:

"8. "Предприятие" са всички юридически лица, еднолични търговци и неперсонифицирани дружества, които извършват търговска дейност."

25. В § 19 от преходните и заключителните разпоредби се правят следните изменения:

а) досегашният текст става ал. 1;

б) създава се ал. 2:

"(2) За прилагането на чл. 39 и раздел V от закона Министерският съвет приема наредба по предложение на Националния осигурителен институт и НЗОК."

§ 19. В Закона за корпоративното подоходно облагане (обн., ДВ, бр. 115 от 1997 г.; попр., бр. 19 от 1998 г.; изм., бр. 21 и 153 от 1998 г., бр. 12, 50, 51, 64, 81 и 103 от 1999 г.) в чл. 23, ал. 3 се създават т. 16 и 17:

"16. средствата в отделна сметка, образувана съгласно чл. 139, ал. 2 от Кодекса за задължително обществено осигуряване - от лицензирани пенсионноосигурителни дружества;

17. доходите, получени от инвестирането на средствата по т. 16."

§ 20. В Закона за Министерството на вътрешните работи (обн., ДВ, бр. 122 от 1997 г.; бр. 29 от 1998 г. - Решение № 3 на Конституционния съд от 1998 г.; изм., бр. 70, 73 и 153 от 1998 г., бр. 30 от 1999 г.) се правят следните изменения и допълнения:

1. В чл. 229:

а) в ал. 1 т. 3 и 4 се отменят;

б) алинея 3 се изменя така:

"(3) За времето на платен годишен отпуск офицерите и сержантите получават брутно си възнаграждение съобразно размера му към момента на ползване на отпуска."

2. Член 230 се изменя така:

"Чл. 230. Офицерите и сержантите имат право на отпуск за работа във вредни за здравето условия, за изпълнение на обществени и граждански задължения; за временна неработоспособност поради бременност, раждане и осиновяване, за отглеждане на малко дете, за кърмене и хранене на малко дете, при смърт или тежко заболяване на родител, за две и повече живи деца, за приеман изпит в учебно заведение, както и на неплатен отпуск по условията, реда и размерите, предвидени в Кодекса на труда."

§ 21. В Закона за чуждестранните инвестиции (обн., ДВ, бр. 97 от 1997 г.; попр., бр. 99 от 1997 г.; изм., бр. 29 и 153 от 1998 г.) се правят следните изменения:

1. Член 30 се изменя така:

"Чл. 30. Работниците и служителите - чуждестранни граждани, се осигуряват по реда на българското законодателство."

2. Член 32 се изменя така:

"Чл. 32. По всички въпроси на трудовите правоотношения с работодател по чл. 29, които не са уредени с трудовия договор, се прилага българското законодателство."

§ 22. (1) Създаденият с отменения Закон за фонд "Обществено осигуряване" Учителски пенсионен фонд продължава да съществува до трансформирането му в универсален пенсионен фонд след 2009 г.

(2) Надзорният съвет на Националния осигурителен институт по предложение на управителя утвърждава извънбюджетната сметка на Учителския пенсионен фонд.

(3) Набраните средства в Учителския пенсионен фонд се разходват за изплащане на пенсиите и добавките съгласно § 5, ал. 2 и 3.

(4) Свободните средства на Учителския пенсионен фонд могат да се използват за закупуване на държавни ценни книжа и общински облигации и да се влагат на депозитни сметки в банките, определени в чл. 29.

(5) Първостепенен разпоредител със средствата на Учителския пенсионен фонд е управителят на Националния осигурителен институт, а второстепенни разпоредители са ръководителите на териториалните поделения на Националния осигурителен институт.

(6) Разпоредбите на дял първи на този кодекс за управление, контрола и споровете, както и за осъществяването на административнонаказателната отговорност, се прилагат и за събирането и разходването на средствата от Учителския пенсионен фонд.

§ 23. Този кодекс влиза в сила от 1 януари 2000 г. с изключение на:

1. член 20, ал. 3, която влиза в сила от 1 януари 2001 г.;

2. член 64, ал. 3 и 4, които влизат в сила от 1 януари 2004 г.;

3. член 127, ал. 1, който влиза в сила от 1 януари 2002 г.;

4. параграф 15, т. 3, която влиза в сила от деня на обнародването му в "Държавен вестник".

ПРЕХОДНИ И ЗАКЛЮЧИТЕЛНИ РАЗПОРЕДБИ

към Закона за изменение и допълнение на Кодекса за задължително обществено осигуряване

(ДВ, бр. 64 от 2000 г., изм., бр. 1 от 2001 г.)

§ 39. Образованите дела до 31 декември 1999 г. по искове за установяване на трудови злоупотреки или професионални заболявания се разглеждат от съдилищата по реда на Гражданския процесуален кодекс.

.....
§ 42. (Изм. - ДВ, бр. 1 от 2001 г.) За 2001 г. срокът по чл. 140, ал. 3 е до 31 януари 2001 г.

ПРЕХОДНИ И ЗАКЛЮЧИТЕЛНИ РАЗПОРЕДБИ

към Закона за изменение и допълнение на

Кодекса за задължително обществено осигуряване

(ДВ, бр. 1 от 2002 г., в сила от 1.01.2002 г.)

§ 83. Член 110, ал. 11 се прилага и за събраните суми по актове за начет, съставени преди 1 януари 2000 г.

§ 84. (1) Вземанията и задълженията за изплащане на обезщетения и помощи за безработица и за надрънени осигурителни вноски на фонд "Професионална квалификация и безработица" преминават към фонд "Безработица".

(2) Отпуснатите към 31 декември 2001 г. парични обезщетения и помощи за безработица се изплащат в размерите и сроковете, предвидени в отменените глава четвърта, раздел III от Закона за закрила при безработица и насърчаване на заетостта.

(3) (Изм. - ДВ, бр. 74 от 2002 г.) Осигуряването за безработица за лицата по чл. 4, ал. 1, т. 4 започва от 1 януари 2003 г.

§ 85. (1) До 31 декември 2003 г. включително паричните обезщетения за безработица по глава четвърта "а" се отпускат и изплащат от Агенцията по заетостта.

(2) До 31 декември 2003 г. включително паричните обезщетения за безработица се отпускат, изменят, отказват, спират, прекратяват, възобновяват и възстановяват с решение на ръководителя на териториалното поделение на Агенцията по заетостта.

(3) До 31 декември 2003 г. включително получените парични обезщетения за безработица в случаите по чл. 54е и чл. 54ж, ал. 2 се възстановяват въз основа на решение

на ръководителя на териториалното поделение на Агенцията по заетостта.

(4) Решенията по ал. 2 и 3 се обжалват в съда по реда на Закона за административното производство.

(5) Териториалните поделения на Агенцията по заетостта са длъжни да представят ежемесечно на съответните териториални поделения на Националния осигурителен институт цялата информация за лицата, получаващи обезщетения за безработица, и за размера на обезщетенията.

(6) Териториалните поделения на Националния осигурителен институт извършват проверка на данните и превеждат на съответните териториални поделения на Агенцията по заетостта дължимите суми за изплащане на обезщетенията за безработица и за пощенските такси.

(7) Териториалните поделения на Агенцията по заетостта се отчитат пред съответните териториални поделения на Националния осигурителен институт за извършените плащания до края на всеки месец.

(8) До 31 декември 2003 г. нарушенията на глава четвърта "а" от лицата, получаващи обезщетение за безработица, се установяват с актове, съставени от длъжностните лица, определени от изпълнителния директор на Агенцията по заетостта, а наказателните постановления се издават от ръководителя на съответното териториално поделение на Агенцията по заетостта или от упълномощено от него длъжностно лице по реда на Закона за административните нарушения и наказания.

§ 86. Министърът на труда и социалната политика и управителят на Националния осигурителен институт определят обхвата и реда за преминаване на материалните активи и човешките ресурси от Агенцията по заетостта към Националния осигурителен институт заедно с необходимата им издръжка.

§ 87. (1) До 31 декември 2002 г. осигурителни вноски за фонд "Пенсии" се внасят върху паричното обезщетение за периодите на временна неработоспособност или бременност и раждане, които се зачитат за трудов стаж. В тези случаи осигурителната вноска е в размер, равен на частта, която се дължи от работодателя и се внася само от него. В същия размер е осигурителната вноска за лицата, които се осигуряват само за своя сметка. Върху паричните обезщетения за временна неработоспособност или за бременност и раждане не се внасят вноски за допълнително задължително пенсионно осигуряване.

(2) За времето от 1 януари 2000 г. до 31 декември 2002 г. за осигурителен стаж се зачитат периодите на временна неработоспособност и бременност и раждане, през които е получавано парично обезщетение и върху което са дължими или внесени осигурителни вноски по ал. 1.

(3) При отпускане на пенсии, ако е включен период от 1 януари 2000 г. до 31 декември 2002 г., през който лицата са получавали парично обезщетение за временна неработоспособност и за бременност и раждане, се взема предвид размерът на обезщетението, върху което са внесени или са дължими осигурителни вноски.

§ 88. Сумите по разпореждания, издадени на основание на отменените § 10 и 11, се дължат за периода до 31 декември 2001 г.

§ 89. Пенсиите на учителите, изплащани от Учителския пенсионен фонд и отпуснати до 31 декември 2001 г., се преизчисляват по реда на § 5, ал. 2 от преходните и заключителните разпоредби на закона.

§ 90. До 31 декември 2002 г. Националният осигурителен институт осъществява дейността по чл. 123 за кадровите военнослужещи, за държавните служители - офицери, сержанти и граждански лица по Закона за Министерството на вътрешните работи, за лицата по § 19 от преходните и заключителните разпоредби на Закона за изменение и допълнение на Закона за изпълнение на наказанията (ДВ, бр. 73 от 1998 г.) и за служителите на Националната разузнавателна служба.

.....
§ 95. До 31 март 2002 г. отпускането и изплащането на пенсиите може да се извършва срещу представяне на паспорти, издадени по реда на отменения Указ № 2772 за паспортите и адресната регистрация на гражданите на Република България (обн., ДВ, бр. 100 от 1980 г.; изм., бр. 11 от 1998 г.).
.....